

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

HODNOTOVÝ ŽEBŘÍČEK ČESKÉHO VOJÁKA A JEHO ZMĚNY V SOUVISLOSTI S PŮSOBENÍM NA MISÍCH V AFGHÁNISTÁNU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.

Autor práce: Jaroslav Němec

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. března 2019

Jaroslav Němec

Chtěl bych touto cestou poděkovat vedoucí této práce, paní Doc. PhDr. Ludmile Muchové, Ph.D. za odborné vedení, podnětné rady a její trpělivost, které si velmi cením a vážím.

Dále bych chtěl poděkovat své manželce za její podporu a vytváření rodinného zázemí, bez kterého bych práci nemohl napsat.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Afghánistán.....	8
1.1 Zeměpisný přehled.....	8
1.2 Hospodářství	9
1.3 Historie	10
1.4 Společnost a kultura v Afghánistánu.....	13
1.5 Etnikum	13
1.6 Obyvatelé	13
1.7 Obydlí	14
1.8 Náboženství.....	15
1.9 Afghánské kulturní zvyklosti a zásady pro jednání	17
2 Voják AČR v Afghánistánu	19
2.1 Právní rámec působení AČR v zahraničních operacích	19
2.2 Historie misí v Afghánistánu	20
2.3 Příprava do zahraniční vojenské mise.....	22
2.3.1 Příprava do zahraniční vojenské mise jako oficiální proces řízený AČR ...	22
2.3.2 Příprava rodiny před odjezdem do zahraniční vojenské mise.....	25
2.4 Průběh mise	26
2.4.1 Zátěžové faktory v zahraniční operaci	26
2.4.2 Hrozby v zahraniční operaci v Afghánistánu.....	28
2.4.3 Délka zahraniční operace a její rozfázování.....	29
2.5 Návrat z mise.....	31
2.5.1 Návrat z mise k rodině	32
2.5.2 Návrat z mise do pracovního prostředí	33
3 Hodnoty.....	35
3.1 Pojem hodnota – obecný teoretický rámec.....	35
3.1.1 Pohled filosofický a axiologický	36
3.1.2 Pohled pedagogický	39
3.1.3 Pohled psychologický.....	40
3.1.4 Pohled sociologický.....	42

3.2	Hodnoty v kontextu české společnosti	45
3.3	Hodnotový žebříček českého vojáka	47
	PRAKTICKÁ ČÁST	54
4	Kvalitativní výzkum	54
4.1	Metoda výzkumu.....	54
4.2	Výběr respondenta.....	55
4.3	Analýza témat.....	55
4.4	Výstup z analýzy	56
	ZÁVĚR.....	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
	SEZNAM PŘÍLOH	63
	Příloha I. NARATIVNÍ PŘÍBĚH	I
4.5	Účast ve vojenské zahraniční operaci v Afghánistánu jako narativní příběh: Mělo to smysl?	I
4.5.1	Příprava do mise jako narativní příběh:	
	Z role otce rodiny „přerod“ do role profesionálního vojáka	I
4.5.2	Průběh mise jako narativní příběh:	
	Pokud nejde o život, nejde o nic.....	IV
4.5.3	Návrat z mise jako narativní příběh:	
	Zkušenost kontrastu mezi válkou a mírem.....	XII
	Příloha II. FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTACE.....	XVI

ÚVOD

Na úvod bych rád předeslal, že téma hodnotového žebříčku českého vojáka, které ve své práci zpracovávám, jsem zvolil po zralé úvaze. V době, kdy jsem si téma volil, jsem již jednu misi v Afghánistánu absolvoval a na druhou jsem se toho času chystal. Téma ve mně rezonovalo a stále rezonuje. Chtěl jsem proto zjistit, zda to, co po misích prožívám a na sobě pozoruji, pociťuji i ostatní vojáci. Na počátku jsem sám musel dospět k jakési vnitřní auto-analýze, co se vlastně mění, proč je najednou pro mě něco důležitější než před misí. Odpovědi na mou otázku byly právě hodnoty.

Jedním ze silných motivátorů, proč jsem chtěl toto téma rozpracovat, bylo zjištění, že v České republice je v současné době již několik tisíc válečných veteránů, kteří prošli Afghánistánem, nicméně neexistuje téměř žádná výpověď či analýza toho, co si prožili. Je fakt, že často o tom nemluví ani sami vojáci. Změny, které se v nich odehrály nebo odehrávají, nedokážou přesně popsat ani uchopit, nebo je jen navenek nechťejí ventilovat, aby to nepůsobilo jako slabost.

Zaměřím-li se na popis cílů této práce, pak teoretická část si klade za cíl popsat kontext zahraničních operací v Afghánistánu, popsat realitu země, do níž jsou čeští vojáci vysíláni plnit úkol a třeba i položit vlastní život. Stěžejní kapitola této části práce je zaměřena na vyložení pojmu „hodnota“, jak ji chápou různé vědní obory. Pokusím se zde také nastínit, jaké hodnoty jsou důležité v české společnosti. Ze své osobní zkušenosti i z odborné literatury mohu potvrdit, že to, v jaké společnosti žijeme, je nesmírně důležité a formující. Teoretickou část zakončím přiblížením hodnot, které má každý voják ctít a vytvářet. Nicméně i tyto hodnoty se mění, armáda v současné společnosti ztrácí mnoho svých tradičních atributů.

Cílem praktické části pak bude popsat a analyzovat narativní příběh vojáka, který se účastnil vojenských operací v Afghánistánu. Jeho narativní příběh podává svědectví o tom, co mohl voják nasazený v zahraniční operaci prožívat a jak velký a silný vliv to na něj mělo a má.

Na základě výše popsaných úvah jsem dospěl k formulaci základní výzkumné otázky: „Jaké jsou charakteristické hodnoty českého vojáka, který se účastní mise v Afghánistánu, eventuálně jak se vyvíjí jeho žebříček hodnot v souvislosti s jeho účastí na misi?“

V první kapitole teoretické části představím Afghánistán. Tato kapitola se může jevit jako rozsáhlá, ale její objem považuji za nezbytný k pochopení odlišnosti prostředí, lidí, zvyků, náboženství atd.

Druhá kapitola obsahuje popis a vysvětlení, jakým způsobem se voják do Afghánistánu dostane. Dále popisuje, jak může probíhat příprava před odjezdem do zahraniční mise, jak probíhá mise samotná a jaký je návrat z mise. Musím konstatovat, že bylo poměrně

obtížné k této kapitole najít relevantní zdroje, které by se tomuto specifickému tématu věnovaly, bohužel není jich mnoho.

Třetí kapitola představuje pojem „hodnoty“. Pojem, který se na první pohled může zdát jasný, avšak při hlubším zkoumání jsem zjistil, že orientace v této problematice je díky rozštěpenosti různých zdrojů a přístupů složitá. Přesto jsem se pokusil o srovnání přístupů vybraných disciplín a věd a praktické uchopení vnímání hodnot v kontextu české společnosti.

Rozpracování jednotlivých kapitol v teoretické části považuji za důležité. Mým cílem bylo, aby se i člověk z civilního prostředí v práci dobře orientoval a získal tak teoretické povědomí o daném tématu.

Praktická část obsahuje seznámení s kvalitativním výzkumem a použitou metodou. Stěžejním bodem praktické části je zmiňovaný narativní příběh vojáka, který se účastnil několika misí v Afghánistánu. Pro analýzu narativního příběhu respondenta jsem využil interpretativní fenomenologickou analýzu. Narativní příběh zachycuje přípravu, průběh a návrat vojáka z mise. Domnívám se, že má silnou vypovídající hodnotu a v budoucnu bude mít i tu historickou. Narativní příběh je zásadní pro konfrontaci s teoretickou částí.

Ve své práci jsem pro kapitolu týkající se Afghánistánu čerpal především z děl J. Marka¹, J. Vlkovského a P. Dušátka². Klíčovou knihou pro teoretický rámec působení vojáka v zahraničních operacích byla kniha O. Dziakové³. Dalším z úhelných kamenů, o které se opírá tato práce, byla práce S. Dorotíkové⁴, dále pak P. Lyonse a R. Kindlerové⁵. Podklad pro konfrontaci analýzy narativního příběhu a kvantitativního výzkumu citovaného v teoretické části poskytly J. Laštovková a K. Bernardfová.⁶

---

¹ MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9,

² VLKOVSKÝ, Jan a Petr DUŠÁTKO. *Muslimské kulturní a společenské zvyklosti v zemích středního východu: Zkušenosti z operací 2/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008

³ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7

⁴ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X

⁵ LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801.

⁶ LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDFOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz

TEORETICKÁ ČÁST

1 Afghánistán

Na úvod této kapitoly položím jednoduchou otázku: Co je Afghánistán? A kdo jsou Afghánci? Pro Evropana je odpověď jasná. Afghánistán je stát jasně vymezený svými hranicemi, má svou vládu, vlajku, hymnu. A Afghánec je ten, kdo se narodil na tomto území.

Myslím ale, že samotní Afghánci by tak jednoznačnou odpověď nenašli. Hranice, které jim byly nalinkovány, nemohou zpřetrhat etnické, rodinné a kmenové vazby budované stovky a tisíce let. A otázka je také, zda by samotný Afghánec o sobě řekl, že je Afghánec, nebo by se spíše označil za příslušníka některého z etnik, které žije na tomto území.

Afghánistán, oficiálně Islámská republika Afghánistán, je vnitrozemská a hornatá krajina o rozloze 647 500 km², uzavřená v jihozápadní Asii. Na severu sousedí s Tádžikistánem (1206 km) a Uzbekistánem (137 km). Na severovýchodě s Čínou (76 km) a dále na východě a jihu s Pákistánem (2430 km). Na západě s Íránem (936 km) a konečně na severozápadě s Turkmenistánem (744 km).⁷

Hlavním městem Afghánistánu je Kábul. Celá země se administrativně rozděluje na 34 provincií. Žije zde zhruba 34 milionů lidí (červenec 2017) s hustotou obyvatelstva 5,0 obyvatele/ km². Průměrná délka života u mužů je 50 let a u žen 53 let. Kojenecká úmrtnost činí 111 na 1000 porodů. Míra gramotnosti je u mužů 52% a u žen 24%.⁸

1.1 Zeměpisný přehled

Nadmořská výška, klima a půdní podmínky v Afghánistánu se značně liší podle místa, kde se člověk zrovna nachází. Hlavním afghánským horstvem je Hindúkuš, nejzápadnější výběžek mohutného himalájského pohoří Karakóram, s nejvyšší horou Nošakem (7485 m. n. m.). Hindúkuš tvoří výraznou klimatickou hranici oddělující suché oblasti na severu od vlhčích jižnějších krajin. Na východ od centrálního Hindúkuše prochází významný Chajbarský průsmyk, kterým vede silnice a z Pákistánu i strategická železniční trať na afghánskou hranici⁹.

---

⁷ Srov. VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-3077-6, s. 14).

⁸ ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V KÁBULU. Afghánistán: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *Www.businessinfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Praha: MZV, 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/afghanistan-zakladni-charakteristika-teritoria-35140.html>

⁹ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 9-10

Afghánistán se dá rozdělit na tři odlišné zeměpisné oblasti. První z nich je Centrální vysočina, která má rozlohu asi 260 000 čtverečních kilometrů. Tato oblast Afghánistánu má hluboká, úzká údolí a vysoké hory, které se prokázaly jako historicky důležité pro obranu země. Klima v této části Afghánistánu je obvykle suché, s teplotami v létě průměrně kolem 27 stupňů Celsia, zatímco zimy jsou velmi chladné. Druhou oblastí je jižní plošina, která se skládá z vysokých plošin a písčinych pouští. Půda zde je velmi neúrodná, kromě oblastí podél řek na jihozápadě. Tato pustá oblast pokrývá přibližně 80 000 čtverečních kilometrů a prochází jí několik velkých řek. Má suché, avšak mírné klima. Písčinné bouře jsou v této oblasti obvyklé.

Poslední oblastí jsou severní pláně, které pokrývají asi 65 000 čtverečních kilometrů velmi úrodných podhůří a plání. Je to velká zemědělská oblast a má také velké množství ložisek nerostných surovin a zemního plynu. Říční systém tvoří síť pěti nejvýznamnějších řek. Jsou to Amudarja, Harirúd, Hilmand, Arghandábem a Kábul.¹⁰

1.2 Hospodářství

Afghánistán je jednou z nejchudších zemí světa. Mnoho let války a politické nestability zanechalo zemi v troskách a závislou na zahraniční pomoci. Hlavním zdrojem příjmů je zemědělství. Nejdůležitějšími pěstovanými plodinami jsou kukuřice, rýže, ječmen, pšenice, zelenina, ovoce a ořechy. Mezi hlavní průmyslové plodiny patří: bavlna, tabák, ricínové boby a cukrová řepa. Chov ovcí je také velice důležitý, jeho vedlejší produkty jsou významným vývozním artiklem. Afghánistán je země, která je bohatá na přírodní zdroje. Jsou zde četná ložiska minerálních a drahých kamenů, stejně jako zemního plynu a ropy.¹¹

Většina obyvatelstva trpí nedostatkem potravy, oblečení, bydlení a jinými problémy způsobenými vojenskými operacemi a politickou nejistotou. Školství, zdravotnictví a sociální péče jsou na velmi nízké úrovni, zvláště ve venkovských oblastech; většina léků a zdravotnického materiálu pochází ze zahraniční pomoci.¹²

Po válce proti Tálibánu mnoho farmářů začalo pěstovat plodiny na export namísto pro výživu domácího obyvatelstva, např. se vrátili k pěstování máku na výrobu opia. Afghánistán je zdaleka největším výrobcem heroínu na světě – mezi lety 2004 a 2007 se podíl na světové produkci v této zemi zvýšil z 87 na 93 %. Starosti s produkcí

---

¹⁰ QAZI, Abdullah. Afghanistan Online. *Afghanistan Online* [online]. 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <https://www.afghan-web.com/geography/>

¹¹ QAZI, Abdullah. Afghanistan Online: Economy. *Afghanistan Online* [online]. 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <https://www.afghan-web.com/economy/>

¹² Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 148

a prodejem narkotik dominují hospodářskému životu na vesnicích, kde žije asi 76 % populace. Pěstování máku živí celé rodiny v Afghánistánu.¹³

Před několika lety byla v Afghánistánu objevena velká ložiska kovů, především lithia. To představuje budoucí naději pro tuto zemi, která jinak nemá žádný těžební průmysl ani odpovídající infrastrukturu, takže země nedokáže své přírodní bohatství využít dříve než za několik desítek let. Nejdůležitějším nerostným zdrojem je zemní plyn. Jsou zde i zásoby uhlí, rud železa, mědi a dalších kovů, avšak jejich potenciál je dosud, podobně jako v případě energie horských řek, jen málo využitý.¹⁴

Hlavními partnery pro export jsou: USA, Indie, Francie, Pákistán. Hlavními partnery pro import jsou: Pákistán, Jižní Korea, Japonsko, Německo, Turkmenistán, Keňa, USA, Rusko, Čína. Jen pro představu v roce 2008 byl export ze země v hodnotě 603 milionu dolarů a import činil neuvěřitelných 8,27 bilionů dolarů. Jak na ekonomiku, tak na společnost má negativní dopad korupce a drogový průmysl. Vedou ke zneužívání zahraniční pomoci a snižují tak efektivnost snahy ostatních zemí pomoci ekonomiku nastartovat, neboť významně zvyšují zločinnost v zemi a zároveň destabilizují její společenskou situaci.¹⁵

1.3 Historie

Nedílnou součástí Afghánistánu je jeho minulost. Bohužel, nedávná historie i ta sahající desítky let až staletí nazpět stále formuje aktuální dění v této zemi. Můj názor je takový, že historie je vždy důležitá a souvisí s aktuálním děním, a to nejen v této zemi. Myslím, že aktuální situace je částečně obrazem minulosti a snah mocností, které se snažily před staletími a desetiletími získávat vliv na tuto zemi a uměle jí vytvářeli hranice. Jejich minulá i současná snaha Afgánistán ovládat stále vytvářejí jeho realitu.

V této podkapitole udělám stručný přehled historických událostí a hlavně probíhajících válek a bojů za posledních 40 let, které formovaly tuto zemi. Tato novodobá historie Afghánistánu vede člověka blíže k pochopení Afghánistánu, Afghánců a celkově toho, v jakém stavu se tato země nachází.

Doklady lidské činnosti na území, kde se dnes nachází stát Afghánistán, jsou datovány až do doby před 50 000 lety. První městské civilizace se na afghánském území začaly rozvíjet kolem roku 3000 př. n. l. Jednotlivé části jeho území, obývané různorodou směsicí národností, bývaly v minulosti začleněny do okolních říší: ve vládě se zde střídali Peršané, Alexander Veliký tuto oblast dobyl v roce 330 př. n. l., byli zde Řekové,

---

¹³ ŠLACHTA, Mojmir a Tomáš BURDA, Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2007. ISBN 978-80-86034-74-4, s. 63

¹⁴ Nerostné suroviny Afghánistánu. *Envi web* [online]. 2010, 4. 4. 2010 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/clanek/regeo/81149/nerostne-suroviny-afghanistanu>

¹⁵ QAZI, Abdullah. Afghanistan Online: Economy. *Afghanistan Online* [online]. 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <https://www.afghan-web.com/economy/>

Šákové, Parthové. Ve třetím století území dobyli Kušáni (v té době byl Afghánistán buddhistický, což potvrzovaly i obří sochy Buddha v Bamjánu, které nechal 12. 3. 2001 zničit mulla Umar), poté Arabové (od 7. století), Turci, Mongolové, Indové a od konce 14. století se stal součástí říše Velkých Mughalů. Podle různých národností se měnilo i náboženství: ve starověku převládal íránský zoroastrismus, po něm indický buddhismus a od 7. století všechno ostatní překryl ortodoxní islám.¹⁶

V roce 1747 vznikl nezávislý afghánský státní útvar, který se vyvinul na konci 18. století v silný emirát, neboť prosperoval ze strategicky výhodné polohy. Teritoriem procházely dálkové karavanní stezky, které spojovaly Střední Asii a indický poloostrov. Po několika desítkách let se ale jednotný státní útvar rozpadl a dostal se do střetu zájmu Ruska a Velké Británie, jež soupeřily o vliv v této významné oblasti. V 19. a na počátku 20. století Afghánistán uhájil svoji existenci jako nárazníkový útvar oddělující od sebe britskou a ruskou sféru vlivu. Ze strachu, že jej získají Rusové, se Afghánistán snažili získat Britové. Těm se ovšem Afghánistán ovládnout nepodařilo. Obě velmoci určily koncem 19. století 5 500 km dlouhou hranici státu zcela bez ohledu na etnické poměry. V důsledku velmocenské koloniální expanzivní politiky se Afghánistán stal součástí několika britsko-afghánských válek. Velká Británie však nedokázala zemi ovládnout a tak nakonec uznala afghánskou nezávislost ke dni 19. 8. 1919. Poté nastalo období relativní stability monarchie až do roku 1973.¹⁷

Roku 1973 došlo ke svržení krále Záhira Šáha a byla ustanovena republika. Další převrat následoval již v roce 1978, kdy se k moci dostali komunisté, čehož o rok později využil Sovětský svaz k vojenské intervenci. Následující roky se nesly ve znamení bojů.

Urputné boje s ruskou armádou sváděli Mudžáhidové. Přepadávali konvoje, útočili na hlídky a bránili se rozpínavosti prorežimních vojsk. Nejčastěji používali partyzánské taktiky boje. Zejména v horských oblastech byla tato taktika velice efektivní, vezmeme-li v úvahu husté sítě jeskynních tunelů, do kterých se pak útočníci mohli schovat. Pákistán poskytoval úkryt, Spojené státy a Saudská Arábie pak finance. Během dekádu trvajících bojů zemřely desetitisíce Rusů, Afghánců asi 1,5 milionu. Po deseti letech, kdy ruské jednotky ovládaly sotva hlavní město a hlavní silnice, nařídil Gorbačov stažení vojsk.¹⁸

Sovětské vojáky sice odešli, ale komunistický režim v Afghánistánu přežíval dál. Ten musel po odchodu Sovětů čelit novým útokům Mudžáhidů, kteří jej chtěli nadobro odstranit. V průběhu okupace se Afghánci mohli spoléhat na sovětské dávky, které zahrnovaly jídlo, peníze i pohonné hmoty. Jenže s odchodem Sovětů a s ohledem na další vývoj v SSSR, se tyto dávky snižovaly, až úplně přestaly. Po dohodě šéfů

---

¹⁶ Srov. ŠTĚTINA, Jaromír. *S Matyldou v Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-833-4., s. 63

¹⁷ Srov. VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3077-6., s. 17.

¹⁸ Srov. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války, sv. 13. ISBN 978-80-87027-63-9., s. 104-108

diplomacie SSSR a USA proběhlo ukončení financování Mudžáhidů ze strany USA. Ti však, na rozdíl od afghánského lidu, mohli stále ještě spoléhat na pomoc ze strany Pákistánu a Saudské Arábie. Afghánský lid tak zůstal odkázaný pouze na sebe, takže brzy neměl z čeho brát. Ekonomická situace v zemi tak začínala být kritická. Starý režim byl nenávratně pryč, avšak nová, stabilní vláda byla prozatím v nedohlednu. V Afghánistánu se do bojů postupně přidávalo stále více a více skupin, které si Afghánistán začaly kouskovat. Tyto boje byly nejčastěji etnického a sektářského charakteru.¹⁹

Nastala občanská válka mezi bývalými mudžahedíny, kteří se nedokázali dohodnout na rozdělení moci. Ve většině země vládli kmenoví náčelníci a vojenští velitelé. Kábul byl téměř srovnán se zemí a po celé zemi docházelo k masakrům. Není divu, že v takové situaci mnozí Afghánci přivítali radikální islámské hnutí Tálibán, které z jižního města Kandaháru rychle začalo dobývat celou zemi. Tálibán přinesl pořádek a bezpečí, něco po mnoho let neznámého. Zároveň zavedl nejpřísnější „islámský“ stát na světě. Tálibán tak brzy kontroloval přes 90 % země.²⁰

Afghánistán se dostal do centra světové pozornosti po teroristických útocích na USA 11. září 2001. Následovalo obvinění afghánské vlády ze strany USA z logistické a ideové podpory a poskytování zázemí teroristické skupině Al-Káida. Poté USA a její spojenci podnikli vojenskou intervenci do Afghánistánu na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. Primární cíl této intervence, svrnutí Tálibánu, se podařil rychle splnit a začala poválečná rekonstrukce země v rámci mise ISAF.²¹

USA a její spojenci ukončili bojové operace v rámci ISAF k prosinci 2014, čímž přešly pravomoci v oblasti bezpečnosti plně do rukou afghánské vlády. Nástupcem ISAF se stala mise Rozhodná podpora (dále RS), která má hlavně poradní funkci a poskytuje afghánským silám podporu a výcvik. V roce 2011 měly USA v Afghánistánu asi 100 tisíc vojáků, nyní pouze kolem osmi tisíc. Dalších zhruba pět tisíc vojáků tvoří síly z ostatních zemí NATO, včetně těch z České republiky. Od intervence USA a spojenců už zahynulo přes 4000 členů mise ISAF a RS, na 15 tisíc příslušníků afghánských sil a přes třicet tisíc civilistů.²²

---

¹⁹ Srov. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války, sv. 13. ISBN 978-80-87027-63-9., s. 156-168

²⁰ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 284-290

²¹ Tamtéž., s. 290

²² KEJLOVÁ, Tamara. *Válka, na kterou se zapomíná. Česká televize: ČT24* [online]. 2018, 26. 1. 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2357950-valka-na-kerou-se-zapomina-afghanistanu-hrozi-krvave-deleni-lide-jsou-zoufali-rika>

1.4 Společnost a kultura v Afghánistánu

Nemohl jsem tuto podkapitolu nezařadit, protože právě společnost a kultura v Afghánistánu jsou pro Českého vojáka něco tak nového, že se to nedá načíst z žádných knih, ani přednášky v přípravě na misi na to vojáka nepřipraví.

V Čechách jsou lidé zvyklí se pohybovat a komunikovat ve známém prostředí, znají instituce, zvyky a způsoby komunikace. Dokážou si věci zařazovat, např. kdo je z jaké socioekonomické skupiny, kdy se lidé chovají normálně a kdy není něco v pořádku. Kulturní rozdíl, který na vojáka působí, je obrovský.

Při styku s muslimy je nutné respektovat řadu zvláštností a zásad, charakteristických pro jejich kulturu a zvyklosti. Při dodržování alespoň základních pravidel nám místní lépe porozumí. Především se však mohou vojáci vyhnout vážným nedorozuměním.

1.5 Etnikum

V Afghánistánu žije mnoho etnických skupin, z nichž nejpočetnější jsou, podle dat amerického Ministerstva zahraničí, Paštúni (42 %), Tádžikové (27 %), Hazárové a Uzbekové (obojí po 9 %). Další skupiny jsou Aimaqové (4 %), Turkmeni (3 %) a Balúčové (2%), přičemž zbývající skupiny tvoří dohromady 4 % afghánské populace.

Historicky nejdominantnější skupinou jsou Paštúni, žijící zejména na jihu země v pohoří Hindúkúš. Členové tohoto etnika žijí také v sousedním Pákistánu, kde jsou rovněž dominantní silou. Jejich jazyk, paštúnština, je jedním ze dvou oficiálních jazyků země. Druhým je dárí, kterým mluví Tádžikové. Dárí je mnohem více než paštúnština rozšířeno mezi jinými etniky.²³

Afghánská topografie napomohla tomu, aby si jednotlivá etnika zachovala své rozdílnosti, ať už v pozitivním smyslu co do kulturních rozdílností, tak v negativním, co do neschopnosti dosáhnout shody na politické úrovni. Jednotlivé etnické skupiny dnes mají své politické strany a zastoupení, které reprezentují jejich zájmy. Velmi často nemají etnika přesně vymezená území a některé se kulturně překrývají a splývají. Jiné ale zůstávají od ostatních ostře oddělené.²⁴

1.6 Obyvatelé

Nejpočetnější skupinu afghánské společnosti tvoří zemědělci. Ti představují asi čtyři pětiny obyvatel. Přibližně každý sedmý Afghánc se zabývá nějakým řemeslem. Dělníků je velmi málo, v průmyslových závodech a na stavbách pracuje necelé jedno procento obyvatel. O něco více je obchodníků a dopravců. Rovněž velmi málo početná je

---

²³ HRABALOVÁ, Lenka. Etnické složení Afghánistánu. *Encyklopedie migrace* [online]. Online encyklopedie migrace, 2017 [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/najib-2/>

²⁴ HRABALOVÁ, Lenka. Etnické složení Afghánistánu. *Encyklopedie migrace* [online]. Online encyklopedie migrace, 2017 [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/najib-2/>

intelligence. Její příslušníky lze najít jen v několika větších městech. Na venkově ji reprezentuje většinou jen málo vzdělané muslimské duchovenstvo.

V afghánské společnosti tradičně přetrvávají rysy patriarchálního rodového zřízení, zejména mezi paštunskými kmeny, jejichž náčelníci si díky odlehlosti a nepřístupnosti horských sídel udržují téměř neomezenou pravomoc nad příslušníky svých kmenů, klanů a rodů.²⁵

1.7 Obydlí

Asi desetina obyvatel Afghánistánu nemá žádné trvalé obydlí. Žijí jako kočovníci (kúčí).

Afghánci žijí v různých obydlích, opět zde záleží, o jaké se jedná etnikum, nebo spíše v jaké oblasti žijí. Charakter obydlí ovlivňuje klima dané oblasti, respektive dostupnost surovin k jeho vybudování.

Obecně se dá říci, že Afghánská obydlí jsou velmi prostá. Jako stavební materiál se většinou používá hlína, nevypalované hliněné cihly s příměsí slámy sušené na slunci, vypalované cihly, kámen a dřevo.

Ve městě jsou samozřejmě k vidění složitější stavby z oceli a z vylévaného betonu s různými výztužemi. Např. Paštuni žijící v horských oblastech si stavějí jednoduché domy z kamene. V přízemí bývá chlév pro dobytek a v patře žijí lidé, které v zimě odspodu zahřívá živočišné teplo. Uzbeki a Turkmeni žijící v oblastech, kde je málo stromů, si budují kupolovité střechy zmenšující plochu, na níž dopadají sluneční paprsky, nebo bydlí v kruhových kupolovitých chýších upletených z rákosu, omazaných hlínou zvenčí i zevnitř. Naopak paštunští kočovníci si na svých pastvinách stavějí obdélníkové hranaté stany ze zvířecích kůží. Příbytky pravověrných muslimů se dělí na dvě části: na část veřejnou a soukromou. Veřejná část domu slouží k přijímání hostů a k pobytu mužských členů rodiny, v soukromé se zdržují ženy s dětmi. Děti zhruba do deseti let mohou ovšem volně pobíhat kdekoliv.²⁶

Afghánci jsou také odlišní tím, jak se oblékají. Oděv mužů všech etnik je nejčastěji složený z dlouhé plátěné košile různých barev, z podkasaných širokých kalhot a tmavé vesty bez rukávů. Hlavu si nejčastěji pokrývají persiánovou čapkou, turbanem, nebo tzv. masúdvkou. V zimě je oblečení doplněno o různé pláště například z kůže nebo plsti. Ženy se oblékají do dlouhé svrchní košile a do širokých volných kalhot. Drtivá

---

²⁵ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 299

²⁶ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 299-300

většina žen dodržuje islámské zvyklosti a na veřejnosti se od hlavy až k patě zahaluje do volného přehozu (burka)²⁷.

Místní obyvatelé jsou neuvěřitelní mistři ve využívání vody. A podle toho, co pěstují a jak se vyvíjí počasí, ji neustále rozvádějí různými kanály, které buď různě ucpávají, nebo naopak vykopávají. Pole mají úplně jiný charakter než u nás, často jsou pole, sady, vinice i zahrady obehnané hliněnou zdí. Záhony se zeleninou jsou vysoké, aby držely více vláhy. Vítaným zpestřením jídelníčku jsou drobní ptáci všeho druhu, které Afghánci chytají na střeších do sítí nebo střílí vzduchovkami; takoví drobní ptáci se často semelou i s kostmi do polévky. Pěstují a suší hrozny a moruše, mnoho druhů zeleniny a ovoce. Na polích jsou vidět mezi zeleninou i velké rostliny marihuany. Na otázku, jak je to s drogami a alkoholem, je častá odpověď, že Afghánci to pojmají tak, že doma vás Alláh nevidí.

1.8 Náboženství

Jednou z hlavních věcí, kterou jsou Afghánci odlišní, je náboženství. V Afghánistánu hraje náboženství ve společnosti stále rozhodující úlohu. Náboženským předpisům se podřizuje každodenní život a myšlení lidí.

Až na nepatrné výjimky téměř všichni Afghánci vyznávají islám. Jeho vyznavači věří v jediného boha Alláha. Slovo islám je odvozeno od arabského slovního kořene „SLM“, který kromě jiných věcí znamená mír, čistotu, podřízenost a poslušnost. Slovo islám znamená odevzdání se do vůle Stvořitele a poslušnost vůči jeho zákonům. Pouze odevzdáním se do vůle Boha a poslušností k Jeho zákonům může člověk dosáhnout opravdového míru a těšit se z trvajících jistoty. Jeho následovníci se správně nazývají muslimové.²⁸

V Afghánistánu jsou zastoupeny oba směry islámu – sunna a šía. Přibližně čtyři pětiny afghánských muslimů tvoří sunnité. Šíité jsou v Afghánistánu v menšině a představují jen necelou pětinu všech afghánských muslimů.

Posvátnou knihou muslimů je Korán, který ve 114 kapitolách obsahuje výklad dogmat islámu. Korán nazývá všechny autentické proroky za muslimy a označuje jejich náboženství jedním a týmž slovem – islám. Z toho plyne, že muslim není jen následovníkem Muhammada, ale také Abraháma, Mojžíše, Ježíše a ostatních poslů Božích.

---

²⁷ Srov. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9, s. 303-304

²⁸ Srov. 'ABD AL-'ĀTĪ, Ḥammūda. *Zaostřeno na islám*. Nové, přeprac. a opr. vyd. Přeložil Bob HÝSEK. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4., s. 22-28

Slovo Alláh v islámu znamená Jeden a jediný věčný Bůh, Stvořitel vesmíru, Pán všech pánů a Král všech králů.²⁹

Zásady islámu se někdy vyjadřují ve formě kladných závazků, jež se musejí dodržovat, a někdy i formou zákazů činností. Mimo jiné islám stanovuje tyto zásady:

1. Vyznávat jedinečnost Alláha a proroctví Muhammadovo smysluplným a oddaným způsobem.
2. Pravidelně dodržovat denní modlitby. Modlitba představuje jeden z pilířů islámu a je považována za jeho základ. Rozlišujeme tři druhy modliteb: modlitba denní, která zahrnuje pět povinných modliteb denně, dobrovolné modlitby a ostatní nepovinné modlitby. Aby modlitba byla považována za platnou, musí být splněno rituální omývání, čistota celého těla i oděvu a místa modlitby, oděv musí vyhovovat morálním zásadám, úmysl vykonat modlitbu, která vychází ze srdce, a jako poslední musí být postoj čelem ve směru ke Ka'bě v Mekce.
3. Platit náboženskou daň, která je známá jako almužna potřebným (zakát).
4. Dodržovat půst měsíce ramadánu. Stručně řečeno půst znamená naprosté odmítání potravin, nápojů, intimního styku a kouření od úsvitu do západu slunce každého dne během měsíce ramadánu.
5. Alespoň jednou za život vykonat pouť do Mekky, pokud je toho muslim schopen.

Kromě těchto kladných zásad existují i další, které lze označit jako preventivní nebo zabezpečující. Patří mezi ně tyto zásady:

- Zákaz všech druhů opojných látek jako je víno, lihoviny, piva, likéry a jiné druhy alkoholu a též drogy.
- Zákaz masa a výrobků z vepřů, z divokých zvířat, která používají tesáky nebo zuby k usmrcení svých obětí, z dravých ptáků, z hlodavců, plazů, červů a podobných živočichů, z mrtvých zvířat a ptáků, kteří nebyli usmrceni patřičným způsobem.
- Zákaz všech forem hazardu a marných zábav.
- Zákaz všech nemanželských pohlavních styků a všech způsobů hovorů, chůze, pohledů a oblékání na veřejnosti, které mohou vzbudit pokušení.³⁰

Je nezbytné, aby vojáci znali a měli povědomí o zásadách islámu, protože s muslimy přichází do každodenního styku. A bylo by velice nevhodné až urážející dát například afghánskému vojákovu vepřovou konzervu, když na patrole požádá o trochu jídla, nebo v období půstů před nimi pít a jíst. Vojáci jsou poučeni, dojde-li se ve společných rozhovorech na Boha, že je vhodné říct, že jste věřící křesťan, to je pro Afghánce pochopitelné. Dá se říci, že je pro ně nepředstavitelné, že by někdo mohl být nevěřící, v jejich očích bychom se degradovali. Pro ně jsme všichni křesťané.

---

²⁹ Srov. 'ABD AL-'ĀTĪ, Ḥammūda. *Zaostřeno na islám*. Nové, přeprac. a opr. vyd. Přeložil Bob HÝSEK. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4., s. 22-28

³⁰ Srov. 'ABD AL-'ĀTĪ, Ḥammūda. *Zaostřeno na islám*. Nové, přeprac. a opr. vyd. Přeložil Bob HÝSEK. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4., s. 65 - 105

Při práci s místními vojáky je slušnost se jich zeptat, jestli budou během patroly potřebovat vykonávat modlitbu. Většinou řekli, že ne, ale hned s vámi lépe spolupracují, když vnímají, že máte ponětí o jejich potřebách a chováte se partnersky.

1.9 Afghánské kulturní zvyklosti a zásady pro jednání

V této podkapitole chci ukázat teoretický základ, kterým projde každý voják před nasazením v misi. Toto je vštěpováno jako hlavní bod, který musí mít voják na zřeteli, když s místními jedná či stoluje. Zvláště pro jednotky, které působí mimo základnu, je takový základ nezbytný. Velkou pomocí s orientací v kulturních zvyklostech a při jednáních jsou tlumočníci, bez kterých se mimo základnu nepohybujete.

Pakliže chce voják získat důvěru, pomoc a spojenectví kmenových příslušníků, musí k nim projevovat úctu. Platí to zejména pro stařešiny. Ti jsou nejuznávanějšími členy společnosti, kde se ctí zralý věk a moudrost, oproti západnímu preferování mladých a fyzicky krásných lidí. Kmenoví příslušníci nade vše vyznávají čest (osobní a rodinnou) a brání ji za každou cenu.

Velice citlivou záležitostí jsou muslimské ženy. Sama žena se kontaktu snaží vyhnout, ale zahraniční vojáci mohou vzbuzovat v dospívajících dívkách jistou zvědavost, například dívky se na ně dívají z oken, jsou pak většinou zahrnány někým starším. A i když vojákům na misi kontakt s ženami chybí, je potřeba na setkání s místními ženami nereagovat a vědět, jak k nim přistupovat.

Pro styk s muslimskými ženami platí zejména tyto zásady³¹:

- Respektování soukromí a chráněného statutu žen v muslimských společnostech.
- Muži při vstupu žen do místnosti vstávají.
- Ženy nosí šátky jako projev úcty k Islámu, i když nosí západní oblečení.
- Respektování oddělené obydlené oblasti v domě pro muže a ženy. Je-li nutné provést domovní (nebo osobní) prohlídku, měla by ji – pokud je to možné – v ženské části provést vojákyně. Pokud to není možné, pak je vhodné umožnit alespoň mužskému členu rodiny, aby byl přítomen.
- Muslimské ženě se nepodává ruka. Pokud ano, pak tak musí učinit nejprve ona sama.
- Je nepřípustné flirtovat, hvízdát, dotýkat se žen, objímat je nebo s nimi mluvit soukromě a dívat se jim do očí.
- Urážkou pro muslima je pohled jiného muže na jeho ženu, což zakládá právo krevní msty. Je vhodné se zcela vyvarovat pohledů na ženy obecně a zejména pak na ženu, která je v doprovodu muže.
- Není vhodné vstupovat do hovoru se ženou, pokud před tím nedošlo k formálnímu představení (což je zcela výjimečné).

---

³¹ Srov. VLKOVSKÝ, Jan a Petr DUŠÁTKO. *Muslimské kulturní a společenské zvyklosti v zemích středního východu: Zkušenosti z operací 2/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008., s. 18 - 20

- V rozhovoru s muslimem se nedoporučuje ptát na jeho manželku nebo ostatní ženské členy jeho rodiny, je nutné projevit zájem o rodinu jako celek.
- V muslimském prostředí není dovoleno projevovat na veřejnosti city (zejm. polibek, dotek) k jakékoli ženě (i nemuslimské), je to považováno za velmi nemravné a urážlivé.
- Obdarovávání žen dárky je považováno za nemístné a zavazující.³²

Z vlastní zkušenosti mohu říci, že se nám, zejména na mé první misi v Lógaru, často stalo, že jsme byli místními pozváni na pohoštění. Někdy se jednalo o spontánní záležitost a někdy o předem domluvený oběd. Ocenili jsme, že jsme byli na tyto situace proškolení, znali jsme zásady stolování.

- Typický je posed na zemi se zkříženýma nohama, za neslušné gesto je považováno nasměrování chodidel na nějakou osobu. Při sezení na židli zůstávají obě chodidla na zemi.
- Je nutné vždy přijmout to, co je hostu nabízeno. Doporučuje se nejdříve skromně odmítnout první nabídku, přijdou další. Odmítnout občerstvení úplně znamená urážku.
- Předpokládá se, že hosté přijmou i nabídku nápoje (čaj, někdy arabská káva). Je neslušné ji odmítnout.
- Nápoj nebo pokrm se přijímá pouze pravou rukou. Při jídle, pití, podávání jídla dalším u stolu, se používá zásadně pouze pravá ruka. Levá je považována za nečistou, slouží k osobní hygieně.
- Rodiny obvykle jedí společně, pokud je však v rodině host muž, jedí ženy odděleně.
- Doprovází-li pozvaného hosta žena, může být oddělena, aby dobu návštěvy strávila s ženami v jejich obytné části. Doporučuje se s sebou ženy vůbec nebrat, přináší to komplikace.
- Doporučuje se vyzkoušet všechna nabízená jídla, zeptat se na neznámý pokrm.
- Přidat si je komplimentem pro hostitele. V mnoha regionech je odříhnutí považováno za výraz ocenění jídla.
- Ponechání zbytku jídla na talíři je komplimentem pro arabského hostitele.
- Odejít je vhodné brzy po druhém nebo třetím kole pití kávy nebo čaje. Čaj může být na úvod, káva je signál k ukončení návštěvy. Místní obvykle konverzují před jídlem a během něho, ne po něm.
- Na závěr návštěvy patří vřelé díky hostiteli za pohostinnost a dobrou konverzaci.³³

Ne vždy se vše z teorie daří převést do praxe, nejde ze dne na den stát se kovaným Afgháncem. Mně se vždy osvědčilo jednat s místními s respektem, úctou, být k nim slušný. Na paměti je potřeba stále mít, že oni jsou tam doma a my jenom na návštěvě.

---

³² Srov. VLKOVSKÝ, Jan a Petr DUŠÁTKO. *Muslimské kulturní a společenské zvyklosti v zemích středního východu: Zkušenosti z operací 2/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008., s. 18 - 20

³³ Srov. VLKOVSKÝ, Jan a Petr DUŠÁTKO. *Muslimské kulturní a společenské zvyklosti v zemích středního východu: Zkušenosti z operací 2/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008., s. 20-21

Místní obyvatelé jsou velice citliví a vnímaví k tomu, jak se k nim chovají zahraniční vojáci a Češi se u nich vždy těší daleko větší oblibě než například naši američtí spojenci, kteří si často připadají všude jako doma a svou oblibu si spíše kupují, než že by si ji zasloužili. Možná je to i jistou citlivostí, kterou jako Češi k jejich situaci máme, protože jsme si paralelu s cizími vojsky na našem území také zažili.

Kulturní rozmanitost a odlišnost je veliká a působí na vás každý moment. Je to jako se dívat a setkávat s úplně jinou civilizací, ale přitom v mnoha ohledech stejnou. Kdo v Afghánistánu byl, navždycky v něm kus této země zůstane.

2 Voják AČR v Afghánistánu

2.1 Právní rámec působení AČR v zahraničních operacích

Rád bych tuto kapitolu zahájil osvětlením, jak se vlastně naši vojáci do Afghánistánu dostanou. Chtěl bych tak poukázat na fakt, že konečnému stavu vojáka působícího v Afghánistánu předchází složitý proces, který se prolíná jak naší ústavou, tak závazky České republiky vůči spojencům.

Vysílání českých vojáků do zahraničních operací primárně vychází z Obranné strategie státu: „Obranná strategie vychází z platných právních předpisů pro zajišťování obrany, zejména z Ústavy České republiky, mezinárodních smluv a souvisejících zákonů. Navazuje na Bezpečnostní strategii České republiky a bere v úvahu Strategickou koncepci NATO, Globální strategii EU a další relevantní dokumenty národní, mezinárodní a spojenecké.“³⁴

Ze zákona o ozbrojených silách mimo jiné plyne jeden z hlavních úkolů: „Ozbrojené síly plní též úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků České republiky o společné obraně proti napadení.“³⁵

Ze znění tohoto zákona vyplývá také mezinárodní spolupráce: „Ozbrojené síly spolupracují s cizími ozbrojenými silami na základě mezinárodních smluv“ a dále: „Ozbrojené síly se podílejí na činnostech ve prospěch míru a bezpečnosti, a to zejména účastí na operacích na podporu a udržení míru, záchranných a humanitárních akcích; do těchto operací a akcí se mohou vojáci v činné službě vysílat i jako jednotlivci.“³⁶

Na základě plnění mezinárodních dohod a závazků předkládá ministerstvo obrany návrh vládě, ve kterém je uveden počet vojáků, kteří se mají účastnit zahraničních misí, a také místo nasazení. Po schválení vládou se vše předává ke schválení parlamentu,

---

³⁴ Obranná strategie České Republiky [online]. 2017 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Obrann___strategie_2017_-_CZ.pdf

³⁵ Zákon o ozbrojených silách: hlava 3., článek 9 [online]. 14. 9. 1999 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_0000_1000/172/1999-219-Zakon-o-ozbrojenych-silach.pdf

³⁶ Tamtéž, článek 10 [online]. 14. 9. 1999 [cit. 2018-06-15].

který rozhoduje podle ústavního zákona: „K přijetí usnesení o vyhlášení válečného stavu a k přijetí usnesení o souhlasu s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, jakož i k přijetí usnesení o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem, je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů.“³⁷

V podstatě až po tomto relativně náročném a v dnešní době výrazně zpolitizovaném schvalovacím procesu se ke slovu dostane armáda, aby mohla vše naplánovat a určit útvary, které budou stavět jednotlivé mise.

Konečně ani výběr jednotek, které do daných misí pojedou, není nahodilý proces. Za tento výběr zodpovídá společné operační centrum, které je charakterizováno takto: „Společné operační centrum Ministerstva obrany (SOC MO) komplexně řídí a řeší systém plánování, výstavby, nasazení a podpory sil a prostředků ozbrojených sil ČR v zahraničních operacích a misích v souladu s mezinárodními závazky. Řídí ekonomickou, logistickou a operativní podporu těchto sil a prostředků. Je gestorem výběru, přípravy a vyslání vojáků do pozorovatelských a jiných funkcí v mírových operacích (pozorovatelských misích) zejména OSN, OBSE a EU.“³⁸

Teprve po obdržení rozkazu k výstavbě od SOC MO začíná velitel daného útvaru s personálním výběrem pro splnění dané mise.

Výše popsaným procesem jsem chtěl nastínit, že vyslání vojáků do Afghánistánu není izolovaným rozhodnutím, není závislé pouze na samotných vojácích, či jejich velitelích, nebo na generálním štábu AČR. Nejde vždy jen o to, co by si armáda přála. Jedná se i o politická rozhodnutí. Vojáci už dostávají do rukou finální schválenou akci, kterou jsou vázáni, musí na ni vyčlenit prostředky a vycvičit své členy.

Samozřejmě, že oficiální proces, jímž se řídí vysílání vojáků do zahraniční operace, nevypovídá nic o osobní motivaci jednotlivých příslušníků armády. Motivaci pro odjezd do zahraniční mise se budu detailněji věnovat ve zvláštním oddíle této práce.

2.2 Historie misí v Afghánistánu

Začátek působení českých vojáků v Afghánistánu se datuje k roku 2002 a trvá až do současnosti. Místo postupného snižování se aktuální počet navyšuje. Je tomu i z důvodu většího odlivu amerických jednotek a přenesení větší odpovědnosti na ostatní členské státy NATO. Svou roli také hraje to, že bezpečnostní situace v zemi se

---

³⁷ Ústava České Republiky: hlava 2, článek 39 [online]. 1993 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/ustava-ceske-republiky/>

³⁸ Společné operační centrum Ministerstva obrany [online]. 4. 5. 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/spolecne-operacni-centrum/spolecne-operacni-centrum-mo-soc-mo-3755>

nevyvíjí podle představ spojenců. Aktuálně v Afghánistánu slouží přibližně 270 českých vojáků s výhledem navýšení o 150 vojáků.

Pro stručný přehled a představu přikládám tabulku zobrazující vývoj počtu nasazených vojáků ČR v misích v Afghánistánu.

Tab. 2 Historie působení vojáků v misích v Afghánistánu³⁹

ZKRATKA OPERACE	NÁZEV	POČET ZÚČASTNĚNÝCH VOJÁKŮ	KDY
ISAF	Mírová operace - 6. a 11. polní nemocnice	269	4/2002 – 1/2003
ISAF	Polní chirurgický tým	11	1/2003 – 4/2003
ISAF EOD + meteo	Letiště Kábul	350	3/2004 – 3/2007
TRVALÁ SVOBODA 2004	601. skss	120	3/2004 – 8/2004
KAIA – ISAF	Polní nemocnice na kábulském mezinárodním letišti KAIA	658	4/2007–12/2008
TRVALÁ SVOBODA 2008 – 2009	Afghánistán	300	2008 – 2009
ISAF	Vrtulníková jednotka HELI UNIT	700	2009 – 2011
ISAF	Úkolová uskupení 601. skss Nangarhár	200	6/2011 – 6/2012
ISAF	Výcvikové jednotky Vojenské policie Wardak	48	03/2011 – 03/2013
ISAF	OMLT Wardak	270	10/2010 – 04/2013
ISAF	PRT Logar	více než 2 500	02/2008 – 01/2013
ISAF	MAT Wardak	59	4/2013 – 10/2013
ISAF	MAT Logar	64	3/2013 – 9/2013
RS	SR BAF Bagram	1900	10/2013 – stále trvá

³⁹ Historie zahraničních misí [online]. 7. 6. 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-140768>

2.3 Příprava do zahraniční vojenské mise

Příprava na misi do Afghánistánu je proces trvající nejméně 6 měsíců před odjezdem na zahraniční operaci. Je to důležitá a podle mého názoru zcela klíčová součást, kterou musí projít nově sestavená jednotka tak, aby byla schopna obstát v plnění náročných úkolů, které ji čekají.

Příprava je zpracovaná do posledního detailu, podléhá několika kontrolám a následné certifikaci jednotky. Bez této certifikace nemůže být jednotka v Afghánistánu nasazena. Neméně důležité je připravit se i v rodinném kruhu, a i když na to není příliš času, je i tato složka důležitá pro co nejsnadnější průběh mise. Těmto bodům se budu na dalších stranách věnovat.

2.3.1 Příprava do zahraniční vojenské mise jako oficiální proces řízený AČR

V rozkazu pro výstavbu a přípravu jednotky do zahraniční operace je přesně definováno, co musí jednotka splňovat a jakou časovou dotaci musí věnovat ve výcviku pro jednotlivé druhy přípravy.

Jen pro představu uvádím výčet několika druhů přípravy: střelecká příprava, taktická příprava, řídičská příprava, kulturní příprava (jedná se o informace z daného prostředí, náboženství, kulturní zvyklosti atd.), zdravotní příprava, epidemiologická příprava, psychologická příprava atd. Některé druhy příprav jsou probírány jen v teoretické oblasti, jiné v teoretické i praktické oblasti.

Teoretická příprava probíhá zpravidla v kasárnách, vojáci ji absolvují v klasické pracovní době. Hlavní část praktického výcviku probíhá v rámci vojenských cvičení. Na takovém cvičení jste na nepřetržitém vojenském výcviku, obvykle v délce trvání jeden až dva týdny. Z šestiměsíční přípravy stráví jednotka na nepřetržitém vojenském výcviku přibližně dva až tři měsíce.

Celou praktickou přípravou se prolíná tzv. bojové otužování, což se dá definovat jako otužování organismu vojenského profesionála vůči stresovým faktorům boje a bojovým traumatům. Bojové otužování je založeno na principu přivykání, kdy si psychika vojáka zvyká na reálnou bojovou situaci pomocí výcviku, který se co nejvíce přibližuje skutečnosti. Funguje na základě záměrného vytváření zátěžových situací a jejich opakování. To nutí vojáky hledat a upevňovat nové návyky, dovednosti, postoje, vlastnosti a odpovídající způsoby chování. Vychází se při tom z hypotézy, že vnímá-li člověk nějakou novou skutečnost, jeho mozek ji porovnává s obsahem paměti a hledá předcházející podobné zkušenosti, na jejichž základě potom rozhoduje o příští činnosti. Čím rozsáhlejší jsou předcházející zkušenosti, tím spíš se člověk při řešení aktuálního problému zadaptuje a rozhodne správně.⁴⁰

---

⁴⁰ Srov. AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Psychologická příprava vojenského profesionála*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008. s. 17

Obecně se to vztahuje k tezi, která říká, že úspěšně zvládnout zátěž při nasazení v misi může pouze voják, který je pro bojovou činnost co nejlépe připraven, a to nejen po fyzické a vojensko-odborné stránce, ale včetně schopnosti zvládat zátěžové situace.⁴¹

Budu-li hodnotit přípravu do své poslední mise v Afghánistánu z hlediska bojového otužování, musím říci, že jsme se spolu s kolegy při plánování výcviku na získání co nejvíce zážitků a zkušeností výrazně zaměřili. Trénovali jsme a simulovali situace, které by mohly v Afghánistánu nastat. Domnívám se, že i díky této velmi intenzivní a tvrdé přípravě se podařilo vojákům z mé jednotky situace, kdy šlo o lidský život jejich kolegů či jejich zdraví, zvládnout a obstát v nich.

Je jasné, že jednotka je složena z řady složek a odborností, některé druhy přípravy absolvují všichni vojáci společně a některé odděleně, to záleží na úloze jednotlivých složek a odborností v jednotce.

Začátek přípravy je koncipován pro všechny stejně. V této fázi přípravy nejde o to jednotku vycvičit odborně. Cílem je jednotku stmelit, dostat jí do velkého fyzického a psychického vyčerpání. U řady vojáků se např. odhalí, že nejsou pro misi úplně zralí nebo motivovaní. Také se může ukázat, že jim nevyhovuje přidělený kolektiv, proto se i někteří vojáci v rámci jednotky prohazují.

Další příprava je již zaměřena na přípravu samostatných skupin, které jsou v jednotce, jako např. bojové jednotky, štáb, pyrotechnici atd. V této fázi se vojáci účastní odborných kurzů. Samozřejmě všichni nemohou absolvovat všechno, záleží na tom, jakou funkci daný voják v jednotce zastává. V této fázi vojáci nemají mnoho příležitostí cvičit spolu jako celek. Jednotka ale dostane velké penzum odborných znalostí. Intenzita této fáze je také ovlivněna zkušeností jednotky z předešlých misí. Pokud je v jednotce hodně vojáků, kteří v podobné misi nikdy nebyli, zabere mnoho času.

Závěr přípravy je koncipován tak, aby všechny sladil v jeden fungující celek. Všechno, co se podařilo získat v předešlé fázi, je potřeba upevnit. Jednotka je znovu dostávána do velkého fyzického a psychického vypětí, ale zaměření výcviku už je přesně cíleno na plnění úkolu v Afghánistánu.

Příprava na misi je vždy náročná a voják je vyčerpán jak časově - neustále na cvičeních a kurzech, tak fyzicky a v nemalé míře i psychicky. Jak uvádí C. Kostík: „Při výcviku vojáka dochází k promyšlenému navozování situací, které vyvolávají psychickou zátěž, napětí, strádání a další prožitky. Směřuje k rozvíjení psychických regulačních mechanismů, které podmiňují odolnost, aktivitu a vysokou výkonnost jednotlivců a celých jednotek v náročných podmínkách a situacích možného konfliktu nebo války. Dále uvádí: „V běžných nezátěžových situacích voják využívá vědomostí, dovedností a návyků, které si osvojil v relativně stále se opakujících podmínkách, a řeší problémy,

---

⁴¹ Srov. AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Psychologická příprava vojenského profesionála*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008, s. 10

se kterými se již setkal a je s nimi dobře obeznámen. Proto je nutné již během výcviku vytvářet velmi těžké a náročné podmínky.“⁴²

Důležitost výcviku podtrhuje také průzkum mezi vojáky, který probíhal v roce 2006, kde podle vojáků je výcvik před nasazením nejdůležitějším faktorem pro zvýšení jejich schopnosti přežít v boji. Dotazovaní vojáci zdůrazňovali následující:

- Výcvik před nasazením je příležitostí k získání dovedností pro boj.
- Důležitý je opakovaný výcvik, protože je rozhodující pro správnou reakci při prvním zapojení do boje.
- Nutnost stmelit osádku (jednotku) jako dokonale sehraný tým.
- Naučit se bezpečně zacházet se zbraní.⁴³

Dalším velmi důležitým faktorem je znát své spolubojovníky. Může se to zdát jako klišé, nicméně opravdu platí, že vojáci jsou schopni bojovat jako jeden muž a riskovat svůj život kvůli každému vojákově své jednotky. Když vojáci spolu cvičí, bojují, trpí a pláčejí, rozvíjí se u nich velmi hluboké přátelství.⁴⁴

Posunu-li téma do praktické roviny, pak příprava do Afghánistánu je vždy něco nového a velice intenzivního, výcvik do mise se odlišuje se od běžného výcviku. V přípravě má jednotka i větší podporu útvaru, potažmo armády, a má k dispozici více prostředků, než při klasickém rutinním výcviku. Může např. počítat s větším počtem nábojů na střeleckou přípravu, má k dispozici více provozuschopné techniky, navýšení stravovacích dávek na cvičení, více míst v odborných kurzech, specifický výcvik se vzdušnými silami AČR atp.

Jak vyplývá z letitých zkušeností, je nezbytné procvičit mnoho činností a situací se skupinou a s každým jednotlivcem. Voják musí zvládnout nejen své povinnosti, ale i povinnosti ostatních členů jednotky. Přípravou na ostatní funkce se voják připravuje na to, aby převzal kteroukoli funkci v jakékoli situaci a zachránil sobě a svým kamarádům život.⁴⁵

Aby mohl voják vyjet do mise v Afghánistánu, musí kromě odborné způsobilosti, kterou hodnotí hlavně velitelé a různé přezkušující komise, také splnit další podmínky. Mezi ně například patří zdravotní a psychologické vyšetření, očkování (jen pro představu, do Afghánistánu se očkuje proti černému kašli, břišnímu tyfu, obrně a chřipce). Podle zastávané funkce musí splňovat daný stupeň bezpečnostní prověrky, být vystrojený a vyzbrojený, mít podepsaný personální pohovor o vyslání do zahraniční operace atd.

---

⁴² KOSTÍK, Cyril. *Psychická regulace chování v boji*. Praha: Naše vojsko, 1989. Knižnice vojenské teorie a praxe, s. 113

⁴³ Srov. KUDLIČKA, Karel, ed. *Prvních 100 dní v operacích: Zkušenosti z operací 1/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008, s. 36

⁴⁴ KOSTÍK, Cyril. *Psychická regulace chování v boji*. Praha: Naše vojsko, 1989. Knižnice vojenské teorie a praxe, s. 114

⁴⁵ Srov. KUDLIČKA, Karel, ed. *Prvních 100 dní v operacích: Zkušenosti z operací 1/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008, s. 39

2.3.2 Příprava rodiny před odjezdem do zahraniční vojenské mise

Na předchozích řádcích jsem psal zejména o přípravě profesního charakteru. Je zřejmé, že aby voják mohl odjet, musí se připravit i jeho okolí a rodina. To vše skloubit není jednoduchá věc a především na to není moc času.

Fakt je, že z šestiměsíční přípravy je voják tři až čtyři měsíce na cvičení, cca měsíc stráví na odborných kurzech, pak mu zůstává zhruba šest týdnů. Šest týdnů, ve kterých nemá volno, ale chodí standardně do práce. Prostor na volno je až po závěrečném cvičení a certifikace. Podle toho, v jaké rotaci odlétá, má jeden až tři týdny volna před samotným odletem. Odlet do Afghánistánu je nejčastěji organizován ve čtyřech rotacích v časovém horizontu dvou týdnů.

Shrnu-li výše napsané, je zřejmé, že mise není jen šest měsíců mimo domov, ale v realitě téměř celý rok. O. Dziaková hovoří o jednom z dopadů dlouhé přípravy a odloučení po dobu mise či misí. Čím častěji vojáci vyjíždějí do misí, čím více času tráví mimo rodinu, tím více hrozí riziko narušení základních partnerských, manželských a rodičovských vztahů.⁴⁶

Asi nebude nutné vysvětlovat, že výjezd do mise je jedním z nejbolestivějších problémů v oblasti partnerských, manželských a rodinných vztahů. O. Dziaková popisuje, že odjezdem vojáci opouštějí partnerky, manželky, děti. Zanechávají za sebou starosti ve formě účtů, péči o domácnost, automobil. Proto se nelze divit tomu, že životní partnerky se cítí zrazené a opuštěné. Stávají se i případy, kdy se voják vrátil z mise a našel doma prázdný dům nebo byt. Dochází k tomu proto, že pohár trpělivosti přetekl, nebo že se o partnerku postaral nejlepší kamarád, který zůstal na rozdíl od vojáka doma.⁴⁷

Ale aby předchozí odstavec nevyzněl jen pesimisticky, ze své zkušenosti a zkušenosti kolegů chci uvést, že se většina vojáků vrací ke svým rodinám, vztahům. To potvrzuje také sociologický průzkum z roku 2008: Se stejným partnerem jako před nasazením žilo po návratu z mise 81,6 % respondentů. Manželský/partnerský vztah se rozpadl u 15,6 % dotazovaných veteránů, necelá 3 % uvedla, že vztah po návratu se sice rozpadl, ale zase se s partnerem/partnerkou k sobě vrátili.⁴⁸

O. Dziaková ještě dodává: „Pokud během mise probíhají rozvodová řízení či vážné manželské konflikty, jde samozřejmě spíše o výsledek dlouhodobého procesu

---

⁴⁶ Srov. DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 392-393

⁴⁷ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ. *Vojenský profesionál v měnícím se světě 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2007. ISBN 978-80-7278-416-5., s. 187

⁴⁸ BALLOVÁ, Nataša a Radomír, SALIGER, Jiří, HODNÝ, Jiří, PAVLÁT. Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatky z armádního sociologického výzkumu), *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 4, s. 154-167, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

vztahových problémů, mise sama o sobě není vyvolávající příčinou, ale spíše poslední kapkou v příslovečném kalichu partnerské tolerance.“⁴⁹

D. Štrobl doplňuje: „Je důležité si nastavit správnou komunikaci mezi partnery, protože mnoho času bývá promrháno mezi partnery vzájemným kritizováním, hněvem a snahou skrýt hluboký emoční dopad dlouhodobého nasazení.“ Dále uvádí, že dlouhodobé nasazení mění rodinné vzorce, vede k vytváření jiných struktur a odkrývá potřebu tvorby nových pravidel. Rodiny či páry jako druh určitého systému jsou schopné kompenzovat jisté změny ve svém prostředí tak, aby zachovaly svou relativní stabilitu. Partner tak brzy zjistí, že dlouhodobé nasazení bude vyžadovat jiné dovednosti zvládnání než krátkodobá období, kdy byl voják na cvičení nebo kurzu.⁵⁰

Je pravda, že kromě psychické přípravy celé rodiny je nutné udělat řadu zcela praktických i právních kroků, jako např. sepsání plné moci, vyřešení finančního zabezpečení rodiny atp.

2.4 Průběh mise

V následujících podkapitolách se budu snažit popsat, jak vidí průběh mise odborná literatura, i když takové literatury nevzniklo v českém prostředí mnoho. Přesto jsem rád, že lze toto téma teoreticky podložit a uchopit. Těším z konkrétního popisu jednoho vojáka, jeho zkušenosti zachytím v závěru práce v narativním příběhu.

2.4.1 Zátěžové faktory v zahraniční operaci

Plnění úkolů v zemi jako Afghánistán je činnost náročná a voják je vystaven řadě zátěžových situací.

Činnost v zahraniční operaci s sebou nese určitá ohrožení a rizika, která přinášejí náročné situace, v nichž vojenští profesionálové působí. Příslušníci ozbrojených složek si musí zvykat na jinou zemi, jinou kulturu, odloučení od rodiny, na zvýšené nebezpečí, jiné klima, snížené soukromí a to vše, spojené se strádáním, ohrožením zdraví a života, přináší velkou fyzickou, psychickou i sociální zátěž.⁵¹

Sám si výše uvedené vykládám tak, že fyzická zátěž je mnohdy zapříčiněná pracovním vypětím, horkem, chladem, hlukem, prašností, nebezpečím infekce atd.

Psychická zátěž zase může vznikat při řešení složitých náročných či nebezpečných vojenských situací, řešení osobních problémů, z pocitu bezmoci, neschopnosti splnit uložené úkoly, v souvislosti s problémy s nadřízeným a s kolegy na pracovišti.

---

⁴⁹ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 372

⁵⁰ DE SOIR, Erik J. L. a Daniel ŠTROBL. *Návrat domů není snadný. Psychologie Dnes*. Praha: Portál, 2002, (11), 1-3.

⁵¹ Srov. GOTVALDOVÁ, Marie a Miroslava ZNOJLOVÁ. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2006, str. 39-40

M. Gottvaldová a M. Znojilová doplňují, že práce v misi klade velké nároky na organizování práce a činností, na kterých mnoho záleží (mimořádná kvalita a přesnost). Například to může být tlak na splnění úkolů v krátkém termínu, nedostatek různých pomůcek, prostředků, techniky na výcvik vojenských profesionálů. Také to mohou být situace, při kterých hrozí nebezpečí úrazu či ztráty vlastního života, nebo situace jednotlivé a dlouhodobé. A obě autorky dále doplňují, že sociální zátěž (společenská) může být důsledkem dění ve světě, ve společnosti, pracovních vztahů, odloučení od rodiny, různých událostí v rodině nebo partnerských vztahů. Dále sem patří takové jevy, jakými jsou hromadné chování s panickými, hysterickými a agresivními tendencemi, projevy spontánní hromadné náказы při šíření zvěstí a dezinformací.⁵²

V psychologické přípravě vojenského profesionála jsou uváděny následující zátěžové faktory:

- fyzické stresory vycházející z prostředí – mezi ně patří např. klimatické podmínky, akustické podmínky, hypoxie, nepříjemné chuťové a čichové podněty, nadměrná fyzická námaha atd.
- fyzické stresory vycházející z fyziologie člověka – zde patří např. spánková deprivace, stravovací diskomfort, hygienický diskomfort, zranění, nemoc.
- kognitivní psychické stresory – zde můžeme zařadit informační přetížení, časový tlak, ztížené hodnocení situace, neohraňené nebo dlouhodobé čekání, sensorické přetížení nebo deprivace.
- psychické stresory emocionální – prožívání strachu, úzkosti, agresivních prožitků, prožívání mezilidských vztahů, prožívání aktivit v rozporu s obecným morálním a hodnotovým postojem společnosti, prožívání zodpovědnosti za druhé.
- komplexní faktory – zajetí a vězení, výslech a mučení, únik a přežití, práce s davem, ošetření raněných a traumatizovaných, narušení skupinové kohese, ztráty ve skupině a další.⁵³

M. Gottvaldová a M. Znojilová doplňují: „Zkušenosti ukazují, že i vojáci trénovaní a otužilí po psychické stránce nejsou vždy imunní vůči válečným traumatům. Potvrdila se skutečnost, že situaci na bojišti voják vnímá všemi smysly (zrak, sluch, čich) a všechny vjemy jsou neobvyklé, nepodobají se ničemu, co kdy zažil v běžném životě (zmrzačená těla, náhlá smrt kamarádů a členů jednotky, téměř zvířecí zvuky, vydávané umírajícími lidmi, mohutné otřesy a tlakové vlny po výbuších). Je prokázáno, že skutečný zážitek z bojů překoná veškeré představy. Zejména pak u nových vojáků, kteří si boj představovali jako situaci po náhlé nehodě, přírodní katastrofě nebo zážitky

---

⁵² Srov. GOTTVALDOVÁ, Marie a MIROSLAVA ZNOJILOVÁ. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2006, str. 40

⁵³ Srov. AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Psychologická příprava vojenského profesionála*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008, s. 5-6

z akčních filmů. Během prvních zážitků z bojového nasazení zjistili, že realita je mnohem horší.“⁵⁴

2.4.2 Hrozby v zahraniční operaci v Afghánistánu

Co se týče plnění úkolů v misi, pak převážnou část doby je voják v pasivní roli obránce. Aby mohl nějakým způsobem reagovat, čeká na první krok protivníka. Ten nastává až ve chvíli, kdy hrozí bezprostřední nebezpečí, nebo až ve chvíli napadení. To je specifikum asymetrického bojiště, ve kterém není jasně odlišen nepřítel od civilistů a voják tak neví, v jakém okamžiku na něj může být veden útok.

O. Dziaková tento stav dokládá slovy: „Z hlediska psychologického je obranná činnost mnohem těžší než útočná. Je to podmíněno tím, že aktivita, tedy i předpokládaná převaha, patří útočícímu a obránce je v roli čekatele, jemuž bude vnucen směr i čas úderu, forma a podmínky činnosti. Odhadnout sílu, způsoby, směr a zvláštnosti útoku nepřítele je velmi obtížné. To vše vyvolává silné vnitřní napětí, neklid, nejistotu, obavy i strach a vede k narušení optimální úrovně psychické regulace činnosti vojáků,“⁵⁵

Pro vojáky, kteří plní úkoly mimo základnu, je velice těžké předcházet útokům. Protivník si je vědom toho, že nemá schopnosti a materiální převahu vést dlouhý boj a proto zaútočí nečekaně a rychle. Má i omezené finanční prostředky, přesto jsou jeho útoky dobře připravené tak, aby způsobily co největší škody. Takový útok často netrvá ani několik minut. Vojáci musí čelit nejčastěji těmto útokům: IED (improvizované výbušné systémy), SAF (střelba na jednotky z ručních a protitankových zbraní), kombinaci IED a SAF tzv. komplexní útok, a v neposlední řadě sebevražedné útoky.

Sebevražedný útok je ten nejobávanější, protože takový druh útoku je ze strany protivníka vždy dobře naplánován, má velkou úspěšnost a demoralizující vliv na celou jednotku.

Velikou výhodou protivníka je, že provede útok a v podstatě okamžitě se dokáže ztratit. Zná dobře prostředí, a pokud voják nevidí, že na něj protivník vede palbu, nezmůže skoro nic, protože je lehce zaměnitelný s civilní osobou. Není ani v moci vojáka útočníka pronásledovat, protivník má u sebe jen zbraň, kterou schová pod plášť. Voják proti tomu má na sobě cca 50 kg výstroje.

Vojákům, kteří jsou v relativním bezpečí základny, život a práci narušují IDF útoky. Jedná se o pravidelné raketové útoky na základnu. Intenzita takových útoků je proměnlivá, někdy může být základna bez útoku i několik týdnů a pak přijde období, ve kterém je ostřelována několikrát denně. I přes sofistikované možnosti spojeneckých vojsk se zřídkakdy stane, že je pachatel odhalen na místě odpalu rakety. I když

---

⁵⁴ Srov. GOTTVALDOVÁ, Marie a Miroslava ZNOJLOVÁ. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov: Správa doktrín Ředitelství výcviku a doktrín, 2006, str. 39-40

⁵⁵ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 170

úspěšnost těchto útoků není nijak velká, jistý vliv na morálku má. Hned po zažehnutí rakety se spustí varovný systém na základně, a pokud se voják nachází venku, má jen několik vteřin na to, aby si lehnul na zem. V těch několika vteřinách se spustí i protiraketový systém, jenž je tvořen rychlopalnými kanóny, které mají za úkol raketu odklonit a ve vzduchu rozbít. Pak se čeká, kam raketa dopadne, popřípadě kde vybuchne.

2.4.3 Délka zahraniční operace a její rozfázování

Vojáci AČR působí v Afghánistánu standardně po dobu šesti měsíců a po vykonání zahraniční operace nesmí být minimálně jeden rok nikde znovu nasazeni. Tato doba zahraničních misí není stanovena náhodně. Studie M. Nového, která se zabývala vlivem délky nasazení vojáků, potvrdila, že délka nasazení má negativní vliv na psychické zdraví. Výzkumy ukazují, že nejvhodnějším časovým úsekem pro nasazení vojáka v zahraničí je šest měsíců.⁵⁶

Je patrné, že z hlediska ekonomického představuje každá mimořádná rotace zvýšení nákladů, převzetí operačního úkolu je organizační komplikací. Výzkumy M. Nového ukazují, že s prodlužující se dobou nasazení se zvyšuje riziko PTSP (posttraumatická stresová porucha), depresí a nadužívání alkoholu zejména po návratu ze zahraniční operace. Optimální délka mise je proto kompromis mezi logistickým a psychologickým hlediskem.⁵⁷

Minimální dobou, po kterou by voják neměl opětovně vyjíždět do mise, je jeden rok. Je to zejména proto, aby obnovil svoje schopnosti na stejnou úroveň, jakou měl před nasazením.

Je zřejmé, že jednotka a každý jedinec v misi prochází určitými fázemi. Uceleně o tom hovoří O. Dziaková, která šesti měsíční misi rozděluje do čtyř fází.

1. Fáze adaptace (1. až 6. týden)

Prvních šest týdnů voják poznává nové místo, lidi, práci i organizaci života celé jednotky. Chvilí trvá, než si zvykne, že ani na WC zpravidla nesedí sám, že nevodí děti do školky, a sex, lásku i něžnosti zná tak maximálně z filmové tvorby. V závislosti na tom, jak velké a různorodé relaxační možnosti prostředí mise nabízí a jak kvalitní relaxační stereotyp si jednotlivý voják během prvních týdnů vytvoří, dochází také k systematické eliminaci/gradaci negativních psychických stavů, jež občas přepadnou i toho nejtvrďšího bojovníka.

---

⁵⁶ NOVÝ, Marek, K otázce délky nasazení vojáků v zahraniční mírové operaci, *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 4, s. 122–128, ISSN 1210-3292

⁵⁷ NOVÝ, Marek, K otázce délky nasazení vojáků v zahraniční mírové operaci, *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 4, s. 122–128, ISSN 1210-3292

O. Dziaková přímo konstatuje: „Vojáci, kteří nedokáží zaplnit svůj volný čas individuálním nebo kolektivním sportem, četbou knih, videokazetami a DVD, jsou náchylnější k obtížnější adaptaci na prostředí mise, k prožívání nudy a životnímu nenaplnění, obtížněji se začleňují do neformálního kolektivu a v situaci zvýšeného sociálně-psychologického napětí rychleji podléhají depresivním pocitům.“⁵⁸

2. Fáze normalizace (6. až 12. týden)

Tato fáze je charakteristická vysokým pracovním nasazením, minimální chybovostí v pracovních výkonech a minimální konfliktností v mezilidských vztazích ve vojenských jednotkách i na úrovni vztahů partnerských a rodinných.⁵⁹

3. Fáze stereotypie (4. až 5. měsíc)

Práce se stane rutinou. Voják „naběhne“ na pravidelný denní režim. Ať se tomu voják brání nebo nebrání, hrozí každému „ponorková nemoc“. O. Dziaková k tématu velmi trefně podotýká: „Je k neuvěření, kolik drbů, jízlivých narážek a nesnášenlivosti se může projevit v převážně mužském kolektivu. Každý voják si musí přiznat, že není po třech - čtyřech měsících společného života v malém korimeku tak tolerantní a velkorysý, jak si o sobě myslel. Řeči, jež baví prvních pár týdnů, se stávají unavujícími a protivnými. Zlovyky a vlastnosti, jež se zdály snesitelné, náhle nebezpečně zvyšují adrenalin a zhušťují psychosociální atmosféru v korimecích i celých vojenských jednotkách.“⁶⁰

Dalším krizovým bodem tohoto období je pocit nedostatečné intimity, osobního prostoru, do něhož člověku opravdu nikdo nezasahuje a nevstupuje. Většina telefonních rozhovorů, hygiena i vzájemná komunikace získává v misi téměř rodinnou úroveň, v níž všichni vědí všechno. V průběhu poloviny mise začínají také často problémy na domácí frontě.⁶¹

4. Fáze závěrečná

Opět uvedu, co k této fázi říká O. Dziaková: „Poslední šestý měsíc je charakteristický pocitem, že už voják dělá svou práci tak perfektně, že lépe to snad ani nejde. Snížené pracovní výkony tak doprovází vysoká chybovost. Vojáci počítají dny a hodiny do odletu do České republiky, a tak je psychosociální atmosféra na jednotkách spíše pozitivně naladěna a svým způsobem rozvolněna. Uvolnění může s sebou nést i své tragické následky v podobě ztracených lidských životů.“⁶²

---

⁵⁸ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 371

⁵⁹ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 370

⁶⁰ DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 371

⁶¹ Srov. Tamtéž, s. 372 - 374

⁶² Tamtéž, s. 375

Opravdu se v této fázi vidí vojáci již doma. Myšlenkami už jsou jenom tam. Hlavně vojákům, kteří plní úkol za zdmi základny, se nechce už příliš v ničem riskovat a tak je morálka k plnění úkolu nižší. Naproti tomu si vojáci myslí, že už jsou dost zkušení, takže mohou jisté věci v některých procedurách vynechat.

O to více roste důležitost velitelů všech stupňů, aby dokázali své podřízené „uvelet“ a pohlídat tak, aby se vše dělalo až do konce pořádně a s nasazením. Ve dvou misích byl voják z narativního příběhu na velitelském postu, prošel určitými fázemi. Myslím, že velkým pomocníkem v tomto případě byla zkušenost, protože v druhé misi cítil, že už si něčím prošel a dokázal lépe odhadnout jak sebe, tak své podřízené.

Posunu-li téma dále, pak základ toho, o čem hovoří O. Dziaková ve svých čtyřech fázích, je o nasazení v zahraniční operaci z hlediska pracovního plnění úkolu. Neoddělitelně však také rodina i voják procházejí jistými emočními fázemi.

To vysvětluje D. Štrobl, který rozlišuje různé verze teorie emočního vývoje vojáka a jeho rodiny v zahraniční operaci. Jedna z nich pak popisuje tyto fáze:

1. Fáze: Prvotní šok. Je to jeden až dva týdny trvající období tenze, smlouvání a zlosti, které trvá až do té doby, kdy se rodina začíná prakticky připravovat na odloučení.
2. Fáze: Odjezd. Tato fáze nastává několik dní před odjezdem. Během ní se rodinní příslušníci obávající se blížícího se odjezdu straní sebe navzájem.
3. Fáze: Emoční neuspořádanost (deprese, úzkost). Začíná okamžikem odjezdu. Objevuje se emoční zmatek či smutek a zoufalství. Tato fáze trvá od dvou do šesti týdnů.
4. Fáze: Zotavení a stabilizace (zvládnání odloučení). V této fázi smutek ustupuje a nastupuje stav relativního klidu a řešení každodenních problémů.
5. Fáze: Očekávání návratu domů (zmatek, smíšené pocity). Tato fáze začíná přibližně šest týdnů před návratem ze zahraniční operace. Stoupá pocit vzrušení z opětovného shledání, ale také určitá obava ze změny, která se nám během té doby stala.
6. Znovushledání (euforie)
7. Reintegrace a stabilizace (zapracovávání)⁶³

2.5 Návrat z mise

Na tento okamžik vojáci myslí několik týdnů předem. Očekávají tento milník a v podstatě k němu vzhlížejí od samotného začátku.

Princip je většinou takový, že na letišti čeká někdo z generálního štábu, nebo z domovského útvaru, aby provedl krátké přivítání. Pak vojáci nasedají do autobusu

---

⁶³ Srov. DE SOIR, Erik J. L. a Daniel ŠTROBL. Rodiny vojáků mírových misí. *Psychologie Dnes*. Praha: Portál, 2002, (10), 1-2.

a čeká je cesta do Těchonína, což je specializované zdravotnické zařízení Armády České republiky, které slouží ke komplexnímu zabezpečení biologické ochrany AČR. Je jedním ze středisek Vojenského zdravotního ústavu.⁶⁴

V tomto zařízení probíhají výstupní zdravotní a psychologické prohlídky a vojáci zde stráví jednu noc. Po strávené noci v tomto zařízení se vojáci rozvážejí ke svým domovským útvarům a od toho momentu jsou „volní“.

Jakoby ale ještě mise neskončila. Začíná nová mise v domácím a pracovním prostředí, a i když si to voják několik měsíců idealizuje, realita je trochu jiná.

2.5.1 Návrat z mise k rodině

V této kapitole budu vycházet primárně z podkladů O. Dziakové, která bravurně vystihla a popsala to, co voják po návratu z odloučení prožívá. Tomuto tématu se také věnuje D. Štrobl, nicméně se zde budu držet konzistentního výkladu O. Dziakové.

Ve své knize O. Dziaková dokládá, že návrat domů z vojenské zahraniční mise není tak jednoduchou záležitostí, jak by se na první pohled mohlo zdát. S koncem mise končí vojenská moc, zvyk řešit konfliktní situace demonstrací síly, život organizovaný vnější autoritou a pravidly. Před vojákem stojí opět civilní život a úkol zařadit se do civilního života. Nikoliv jako voják, který má u sebe zbraň a má moc nad životem a smrtí druhých. Ale hlavně jako civilista, který u sebe zbraň nemá a nesmí používat demonstraci síly při řešení mezilidských konfliktů. Raná fáze adaptace bývá pro vojáky ze sociálně psychologického hlediska nejrizikovější. Voják se musí opět zapojit do normálního domácího života a do rodinných vztahů.⁶⁵

D. Štrobl uvádí, že mnoho vojáků opouští své partnerky v situaci, kdy jsou na nich partnerky závislé. Po návratu z mise však často zjistí, že se jejich protějšky staly za tu dobu, kdy oni byli pryč, nezávislými lidmi, kteří se sami starají o domácnost a sebe. Mnoho vojáků velmi bolestně zjišťuje, že ten, koho si vybrali a koho milovali, je pryč, a místo něj je tam někdo cizí.⁶⁶

O. Dziaková popisuje, že při návratu do rodiny a k životnímu partnerovi se často vojáci cítí zmatení a plní úzkosti. Nikdo nerozumí tomu, co prožili, a nikdo vojáky neocení tak, jak si představují, že si zaslouží. Často vojákům připadá, že jejich ženy jsou jiné, kamarádi jsou jiní a vlastně sami nevědí, o čem se s nimi bavit. Cítí se jako cizinci, po

---

⁶⁴ Odbor biologické ochrany - Těchonín. *Armáda České Republiky: Sekce podpory* [online]. 14. 5. 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktur/generalni/podpora/avz/odbor-biologicke-ochrany---techonin-86980/>

⁶⁵ Srov. DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 376

⁶⁶ Srov. DE SOIR, Erik J.L. a Daniel ŠTROBL. Návrat domů není snadný. *Psychologie Dnes*. Praha: Portál, 2002, (11), 1-3

celou dobu mise si nepřipustili, že by se po dobu jejich nepřítomnosti mohlo všechno tak změnit.⁶⁷

Dále O. Dziaková pokračuje tím, že po návratu vojáka domů je třeba připravit se na to, že bude myslet a chovat se jako by byl stále na misi. Bude mluvit o svých zkušenostech, snažit se intenzivně prožívat čas se svými dětmi a svou manželkou, intimita bude zprvu prožívána trapně a s napětím. Z počátku většinou komunikace mezi partnery nebo manželi probíhá s obtížemi, což je dáno dlouhou dobou odloučení. Reakce dětí na návrat rodiče je ještě o něco složitější. Dítě bylo delší dobu navyklé žít bez jednoho z rodičů, proto se chová odtažitě, křičí, je plaché nebo se zlobí. Aby bylo toto eliminováno, voják by se měl dítěti snažit co nejvíce věnovat. Vzít ho do náruče, malé děti ukládat ke spánku, umět dítěti naslouchat.⁶⁸

Po návratu má voják cca dva měsíce volna, které se mu nastřádaly a které si nestihl před odjezdem na misi vyčerpat. Je to vhodný prostor pro to, aby se integroval zpět do rodiny a na prostředí České republiky.

2.5.2 Návrat z mise do pracovního prostředí

Musím dát osobně za pravdu O. Dziakové, která zmapovala i oblast návratu do pracovního prostředí a která říká: „Po návratu domů mohou být vojáci značně kritičtější k některým vojenským povinnostem, k vojenskému vystupování některých kolegů atd. Vojenská zahraniční mise, stejně jako každá jiná životní zkušenost, poznamenává každého vojáka pozitivně i negativně.“⁶⁹

M. Polívka a J. Studnička pracují s možnými variacemi, které voják může prožít po návratu z mise. Vojáci podle autorů velmi často vzpomínají na misi, protože smysl, cíl práce i zpětná vazba byly intenzivnější, než se jim dostává v pěti pracovních dnech.

Návrat do pracovního prostředí je těžký, protože vojáci bývají více kritičtí i k vojenskému vystupování některých kolegů, k vojenským povinnostem aj. Po návratu se mohou cítit nedocenění a hrozí vznik pracovních a služebních konfliktů. Návrat ke stereotypním pracovním návykům se může projevit jako syndrom vyhoření, protože vojáci začínají pochybovat o smyslu jejich práce. V misi si připadali důležití a vykonávali něco pro „dobro světa“, když pomáhali místnímu obyvatelstvu.

Náhle opět vykonávají nezajímavou a stereotypní práci, která nemá žádný hmatatelný výsledek, a nedostává se jim pocitu seberealizace. Stává se, že takový voják buď žádá o povolení vyjet na další misi, nebo odchází do civilu.⁷⁰

---

⁶⁷ Srov. DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 370

⁶⁸ Srov. DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 371

⁶⁹ Srov. DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7, s. 377

⁷⁰ Srov. POLÍVKA, Michal, Jindřich STUDNIČKA. *Psychologická příprava ve výcviku a v boji*. Praha: Magnet-Press, 1994. ISBN 9788085469684, s. 2

Podívám-li se na působení v zahraniční misi z čistě profesního hlediska, pak mise vojáka posune o obrovský kus dopředu. Nabere spoustu zkušeností, které by výcvikem nikdy nedosáhl. Vyzkouší si práci se zahraničními jednotkami. Má možnost pracovat a být podporován širokou škálou pozemní a letecké techniky, o které by se mu v podmínkách naší armády ani nesnilo.

Pokud slouží voják u bojové jednotky, ale nejen tam, často se jako míra zkušenosti vnímá počet absolvovaných misí. Samozřejmě to vyvolává spoustu otázek, které si klade, např. je to to jediné, co mi to může přinést? Nebudu toho v budoucnu litovat, že jsem promarnil čas, který jsem mohl prožít s rodinou? Jak moc mě to změnilo? A tak podobně...

Tyto otázky se objeví v analýze narativního příběhu v praktické části této práce.

3 Hodnoty

At děláš, co děláš, at jdeš na procházku nebo čteš knihu nebo píšeš báseň, děláš to jen proto, že předmět svého konání shledáváš hodnotným; a neděláš-li nic, neděláš nic proto, že nicnedělání je ti příjemné; a to je pro tebe zase hodnota“

V. Neff, Filosofický slovník pro samouky, neboli, Antigorgias

Tuto kapitolu ve své práci považuji za stěžejní. A zároveň nejnáročnější. Je to zejména tím, že pojem hodnota je v zorném poli celé řady přístupů, věd. Z jiného úhlu pohledu na něj nahlíží axiologie, psychologie, sociologie, filosofie či pedagogika. Odborná literatura proto využívá pojem terminologická různorodost.

Rád bych se na dalších řádcích pokusil o nástin rozdílných úhlů pohledů jednotlivých věd. Blíže se poté zastavím u vnímání hodnot v kontextu českého prostředí. Kapitolu zakončím přiblížením hodnot vojáka z povolání tak, jak o nich hovoří odborná literatura a dostupné zdroje.

Pro mě osobně bylo velmi náročně zorientovat se, pochopit a porozumět zejména filosofickému přístupu, kde prameny sahají do daleké historie, kde toto téma zaujalo mnoho myslitelů, kteří měli potřebu téma nahlédnout ze svého úhlu pohledu. Přiznám, že to pro mne bylo sice objevené, ale špatně uchopitelné a přetavitelné do denní reality. Naproti tomu jsem s velkou chutí studoval výsledky sociologických průzkumů, které se tématem hodnot a jejich posunu v čase zabývaly.

Důležitým bodem v praktické části práce pak je otázka, co stojí za změnou hodnotového žebříčku člověka. V části teoretické bych toto téma chtěl uchopit, dát mu rámec.

3.1 Pojem hodnota – obecný teoretický rámec

Jak jsem nastínil v úvodu této kapitoly, je možné říci, že hodnota je jedním z nejčastěji používaných pojmů v sociologii, ve filozofii, kult. antropologii a soc. psychologii, který je jako většina zákl. pojmů mnohoznačný. Je to tedy téma multidisciplinární, patří stejně tak etice, historii, politice, ekologii, estetice atd., což v podstatě znamená, že patří v podstatě ke každé společensko-vědní disciplíně.

Pojem sám není objevem moderní doby či aktuálních studií, naopak je součástí evropské filosofie a kultury již od věků antiky. Hodnoty, se kterými se v našem prostředí setkáváme, vycházejí z historického dění. Zahrnují tradici římskou – poznávání pravdy; židovskou – desatero; evropský středověk – křesťanství a rytířství; novověk - víru v rozum; zkušenost druhé světové války – nejistotu a zpochybnění všech dosavadních hodnot; současnost – příchod ekonomie, trhu, flexibilitu.⁷¹

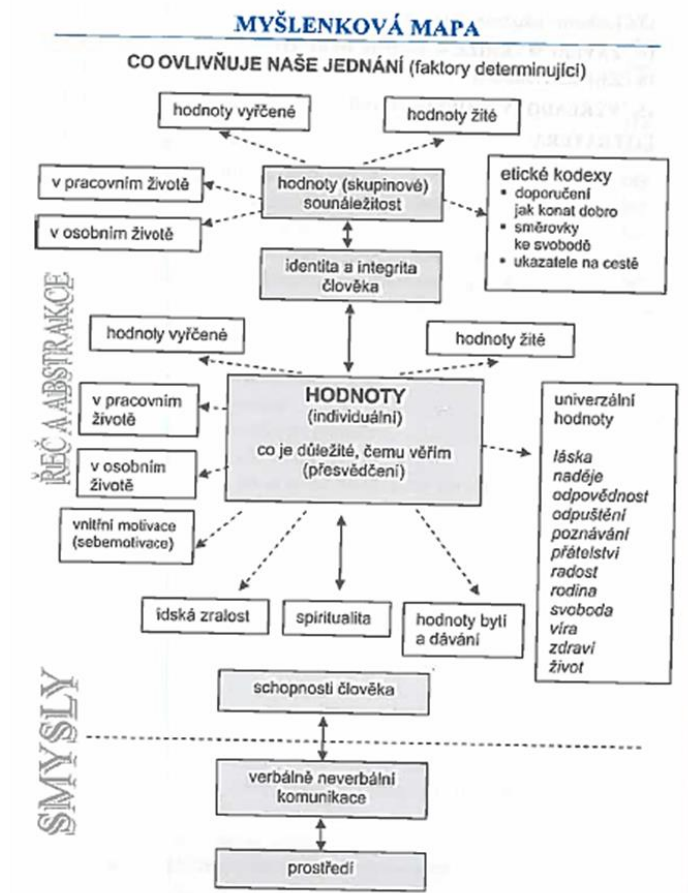
⁷¹ Srov. PEKÁRKOVÁ, Anna. *Přemýšlíme o hodnotách: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Hodnoty, postoje, praktická etika: lekce 11.1.* Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-18-0.

3.1.1 Pohled filosofický a axiologický

Je dobré na začátku uvést, že filosofický rozměr uvažování o hodnotách byl zřetelný nejdříve u disciplín, které zrcadlily hodnotovou stránku lidských aktivit, jako byla estetika či etika, nakonec i právo. Filosofie k pojmenování hodnoty v obecné rovině dospěla v zásadě až v 19. století.

Zorientovat se v problematice mi částečně pomohla myšlenková mapa, která ukazuje, jaké faktory ovlivňují naše jednání. Jejími autorkami jsou O. Nytrová a M. Pikálková⁷².

Obr. 1 Myšlenková mapa

Uvedenou myšlenkovou mapu pro sebe vykládám také slovy R. Diltze, který přidává, že za každým vnitřním rozhodnutím, které v určité chvíli uděláme, působí celý systém faktorů, jenž dané rozhodnutí ovlivňuje. Naše chování bývá ovlivněno faktory prostředí, verbální a neverbální komunikací, našimi schopnostmi, především však

⁷² NYTROVÁ, Olga a Marcela PIKÁLKOVÁ. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-014-3., s. 10

našimi hodnotami. Za projevem každého chování stojí tedy určitá hodnota, která byla v daném okamžiku stěžejní.⁷³

Zůstanu-li v této části obecný, pak otázku „co je hodnota?“, položím ještě několikrát. Pluralita názorů zde přináší řadu hodnotových koncepcí. Níže jejich vymezení dle S. Dorotíkové.⁷⁴

1. Hodnotami jsou všeobecně platné normy lidského chování

Hodnotami nemohou být výlučně individuální hodnoty. Pokud by lidé jednali podle toho, co jen oni sami považují za hodnotné, byla by společnost vystavena nebezpečí nihilismu, zvládnutí, egoismu a destrukce. Ani jedinec by neměl možnost opřít své jednání o cosi trvalého, dokonalejšího než je on sám, postrádal by jistotu východisek.

Je proto žádoucí, aby společnost v zájmu svého fungování i v zájmu svých členů trvala na vyšších hodnotách, které jsou nezpochybnitelné, a pro tento jejich charakter vyžadovala jejich všeobecné uznání, viděla v nich závazné normy.

2. Hodnotami je to, o co usilujeme

O všechno, o co se člověk snaží, se snaží proto, že touží získat, realizovat a vlastnit hodnoty. Věci nebo činy, které ho nezajímají, myšlenka, která ho neosloví, jsou mu lhostejné, a tudíž mu chybí důvod o ně usilovat. Nemají povahu hodnoty. Kde není vůle po dosažení hodnot, nejsou ani hodnoty.

3. Hodnoty jsou zvláštní vlastnosti

Označíme-li určité jednání za správné a jiné za skandální či ostudné, nějakou věc, např. hračku za barevnou, dřevěnou, kazící vkus dětí, hygienicky nevhodnou atp., poukazujeme tím na její vlastnosti. Obtížné není vidět rozdíl mezi vlastnostmi, obtížné je vysvětlit zvláštnost podstaty oněch druhých vlastností.

Obecně se tedy dá říci, že klíčem je teorie M. Schelera, v níž hodnoty nejsou věci a že je třeba důsledně odlišovat hodnoty od jejich věcného nositele (věci, myšlenky, intencí či stavů). Jako praktické uchopení této koncepce poukážu na teorii M. Schelera, který říká, že: „ ... hodnota nějakého předmětu nám může být zřejmá, i když to, čím je ten předmět jako takový, tj. jeho nehodnotovou podstatu, sami dobře neznáme“ ... dále uvádí: „... hodnoty jsou zvláštní vlastnosti, kvality, které existují vedle nehodnotových vlastností, i když se od nich zároveň výrazně liší.“⁷⁵

---

⁷³ DILTZ, Robert in NYTROVÁ, Olga a Marcela PIKÁLKOVÁ. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-014-3., s. 18

⁷⁴ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X., s. 22 -30

⁷⁵ SCHELER, Max (1921) in DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X., s. 22

Pro mne bylo velmi zajímavé zjištění, že důležitou roli v této koncepci hrají city. City sice samy sice hodnoty netvoří, umožňují ale, aby se v nich hodnoty projevily. V citech je skryto vysvětlení, proč lidé vnímají hodnoty různě. Hodnoty existují objektivně, ale prožíváme je subjektivně. Hodnoty jako takové jsou svou povahou absolutní, nicméně naše zkušenost cítění hodnot je relativní. To tedy vysvětluje, proč absolutní hodnota může být prožívána různými subjekty nestejně.⁷⁶

V. Neff poměrně vtípně glosuje: „Hodnota je hodnotná jen pro nás, pro subjekty, již ji hodnotou shledáváme. Hodnota je všechno, co uspokojuje něčí potřebu... V praktickém životě každé bytosti hodnota jest činitel ze všech nejdůležitější, neboť každý její čin je vázán nějakou hodnotou“ a dále ještě dodává: „Potřeba závisí na vůli, libost na citu; je-li tedy souzení doménou rozumu, hodnocení je doménou vůle a citu. Kdyby nebylo vůle a citu, nebylo by hodnot; o tom není sporu.“⁷⁷

4. Podstata hodnot spočívá ve vztahu

Zde si také dovoluji S. Dorotíkovou citovat přímo: „V realitě každodenního života jsme svědky nejrůznějších hodnotových postojů a hodnotových priorit. I když na některých hodnotách jsou lidé ochotní a často i nuceni se shodnout, o tom, co jsou hodnoty, rozhoduje v zásadě jedinec sám. Představa, že najdeme nějaký objektivní základ hodnot, byť vedeni nějakou ušlechtilou snahou obrany proti osobnostnímu i společenskému rozkladu, kulturnímu nihilismu, morální devastaci, je iluzí, protože všechny hodnoty jsou podmíněny subjektivně. Faktorů, na jejichž základě se člověk rozhoduje o tom, co a jak bude pro něho hodnotou, je mnoho – zážitky, prožitky, intenzivnost touhy po něčem, očekávání, záměry, poznání, atd.“⁷⁸

J.P. Sarter uvádí, že hodnoty lze realizovat pouze jako individuální hodnoty jedince, jako výsledek jeho svobodné volby ve prospěch těch či oněch hodnot. Za důsledek této volby neseme plnou odpovědnost. „...jen moje svoboda je jediným základem hodnot a nic, absolutně nic, mě nemůže opravňovat k tomu, abych přijal tu či onu hodnotu, tu, či onu hierarchii hodnot jako bytí, prostřednictvím kterého existují hodnoty“.⁷⁹

Posunu-li téma do konkrétnější roviny, pak z výše uvedeného je patrné, že hodnoty nejsou bez jedince a jedinec bez hodnot. Záleží na našem etickém zakotvení, na naší osobnostní hierarchii hodnot, tedy na hodnotovém žebříčku každého z nás.

---

⁷⁶ Srov. DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X., s. 26

⁷⁷ NEFF, Vladimír. *Filosofický slovník pro samouky, neboli, Antigorgias*. Vyd. 4., (V Mladé frontě 2., rozš.). Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1547-9., s. 145

⁷⁸ DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X., s. 28

⁷⁹ SARTER, J.P., (1943) in DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X., s. 29

Pro některé z nás na předních příčkách hodnotového žebříčku stojí peníze, prestiž, úspěšnost v zaměstnání, materiální zabezpečení. Pro jiné z nás pak v protikladu hraje velkou roli rozvoj vlastní osobnosti, zajímavá práce, přejeme si být prospěšní ostatním, jsme tu pro rodinu, přátele, kolegy v práci. Záleží nám na druhých a lidské pospolitosti.⁸⁰

Podle mého názoru ani první ani druhý názor izolovaně nejsou to, k čemu bychom měli směřovat. Osobně si myslím, že by měly být vyvážené obě složky, měly by být v rovnováze.

Mezi klíčové hodnoty, budu-li je vyjmenovávat, patří bezesporu zdraví. Je to jeden z faktorů pro základní fungování člověka. Podobný význam jako má pro jedince zdraví, pro společnost jako celek jsou klíčové hodnoty jako je mír a v poslední době výrazně posílila důležitost životního prostředí. Hodnotou z nejdůležitějších je taktéž rodina. Je to hodnota vyřčená a také žitá, klíčová pro formování hodnotového systému jak jedince, tak společnosti. Mezi další důležité hodnoty pak odborníci řadí výchovu, vzdělávání, práci na sobě, seberozvoj.⁸¹

Dovolím si zde filosofii hodnot opustit, jsem si však vědom toho, že jsem se jej dotkl jen náznakem.

3.1.2 Pohled pedagogický

Dle dokumentů, se kterými jsem pracoval, jsem nabyl dojmu, že pedagogika chápe pojem hodnoty (oproti filosofii) značně jednodušeji, více prakticky. Je však zřejmé, že je to aplikovaná věda, která se od poznatků filosofie i dalších věd odráží.

V pedagogice je vnímán pojem hodnota spíše jako dílčí výchovný cíl - jedinec má směřovat k trvalejším hodnotám, k tomu, čeho si váží, co má pro něj smysl. Hodnoty a hodnotová orientace jsou pro pedagogiku důležité, protože pedagogickým záměrem je převádět hodnoty a hodnotový systém na děti a dospívající.⁸²

A. Pekárková říká, že hodnotu můžeme z pedagogického hlediska vymezit jako význam, který připisujeme materiálním či duchovním ideálům společnosti. Je jich mnoho a není lehké se v nich zorientovat. V naší společnosti považujeme za obecně přijatelnou

---

⁸⁰ NYTROVÁ, Olga a Marcela PIKÁLKOVÁ. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-014-3, s. 19 -20

⁸¹ Tamtéž, s. 20

⁸² Srov. VALACHOVIČOVÁ, Renata. *Vliv médií na osobnost středoškolské mládeže v prostředí domova mládeže*. České Budějovice, 2014. Bakalářská. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

hodnotu takovou, která prospívá jak člověku, který ji vyznává, tak i lidem, s nimiž v duchu této hodnoty jedná.⁸³

Pedagogický slovník pak vychází ze sociálně psychologického pojetí, kde hodnotou se rozumí subjektivní ocenění nebo míra důležitosti, kterou jedince přisuzuje věcem, jevům, symbolům, jiným lidem. Hodnoty jsou osvojovány v procesech socializace a enkulturace. Některé hodnoty jsou sdíleny s celými skupinami nebo celou společností. Určité hodnoty mají trvalou, absolutní platnost, jiné jsou proměnlivé a mají krátkého trvání.⁸⁴

Sama A. Pekárková pak přemýšlí nahlas „Chceme-li děti seznamovat s hodnotami, měli bychom je seznámit se širším spektrem morálních hodnot a principů, včetně socio-historického kontextu, k němuž se vztahují. Naším cílem je vést žáky k hlubšímu přemýšlení o vybraných etických problémech a k uvědomění si relativnosti hodnot“.⁸⁵

Hodnotový žebříček pedagogika vykládá jako hierarchicky uspořádaný seznam hodnot, který odráží naše nejniternější poznání a hodnocení světa. Dle různých žebříčků, pohledů na svět, se různí lidé staví k situacím a jejich řešení velmi odlišně. Hodnoty se tedy projevují v našich činech, v jednání s lidmi, v hodnocení druhých, v citech a postojích.⁸⁶

Kvituji, že se téma hodnot zařadilo do ŠVP některých škol. Můj starší syn navštěvuje církevní základní školu, která získala zlatou plaketu etické školy. Již od první třídy s nimi jejich třídní učitelka pracuje na pochopení důležitosti morálních hodnot. Přináší to dětem jak uvědomění si kontextu společnosti, ve které žijí, ale také sebeuvědomění. I díky tomuto vnímám u svého syna velký osobnostní růst.

3.1.3 Pohled psychologický

I sama psychologie přijímá fakt terminologické heterogenosti pojetí hodnoty, kdy hlavní příčinu shledává v její obecnosti. A i zde mnohočetnost výkladu působí do jisté míry problém, protože každá psychologická škola opět má svůj úhel pohledu.

Lze však obecně říci, že z psychologického hlediska definujeme hodnoty jako naučené konstrukce, které si člověk osvojuje od rodičů, vrstevníků, učitelů, společnosti a sdělovacích prostředků, a které ovlivňují jeho výběr cílů a způsobů jednání. Pro jedince

---

⁸³ Srov. PEKÁRKOVÁ, Anna. *Přemýšlíme o hodnotách: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Hodnoty, postoje, praktická etika: lekce 11.1*. Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-18-0, s. 10

⁸⁴ Srov. PRŮCHA, Jan a Jiří MAREŠ, Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8., s. 74

⁸⁵ PEKÁRKOVÁ, Anna. *Přemýšlíme o hodnotách: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Hodnoty, postoje, praktická etika: lekce 11.1*. Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-18-0, s. 17

⁸⁶ Tamtéž, s. 11

se hodnotou může stát vše, co povede k uspokojení jeho potřeb, vše co vzbuzuje pocit libosti fyzické či psychické. Mluvíme o hodnotě, která je označována jako chtěný cíl.⁸⁷

P. Hartl definuje hodnoty jako vlastnosti, které jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události, nebo jako činnosti v souvislosti s uspokojováním jeho potřeb, jeho zájmů. Hodnoty se vytvářejí a postupně odlišují v procesu socializace a jsou součástí společenského vědomí.⁸⁸

P. Cakirpaloglu uvádí, že ambici zaujmout významovou pozici jako má pojem hodnota, je možné zaznamenat u množství jiných termínů. K nejužívanějším patří např. dogma, doktrína, duch, étos, hodnotové orientace, charakter, ideály, identita, mínění, mysl, postoj, systém přesvědčení, tradice či způsob života.⁸⁹ D. Pantić se této souvislosti domnívá, že je jako synonymum pro hodnotu nelze použít proto, že se vztahují ke konkrétním obsahům, zatímco hodnota zůstává tou nejvyšší, a nejobecnější determinantou.⁹⁰

Při procházení podkladů z psychologie mě zaujal fakt, že obecná psychologie se v mnohem větší míře věnuje pojmu postoj, který chápe jako vědomý vztah jedince k hodnotě, nicméně samotnou hodnotu omezuje na prožívanou vlastnost subjektu. Problém hodnoty tak M. Nakonečný chápe jako problém přitažlivosti a odpudivosti objektů a činnosti.

Pro účel mé práce a podchycení posunu hodnot při setkání s cizí kulturou je důležité tvrzení M. Nakonečného: „k tomu, co je dobré, může subjekt dospět na základě své zkušenosti přímo z určitého zážitku nebo úsudkem, ale vždy je zde přítomno nějaké kritérium, jímž je nějaká pozitivní emoce...proto mají hodnoty motivující vliv a cílem jednání je vždy to, čím se realizuje nějaká hodnota.“⁹¹

Chápu výše uvedené tak, že i hodnotový žebříček dospělého člověka se může při setkání s významnou událostí či silným zážitkem, kulturou, dále vyvíjet. Očekávám, že tuto tezi potvrdí i pohled sociologie, který pracuje s empirickými daty.

---

⁸⁷ Srov. FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: [příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.

⁸⁸ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X., s. 187-192

⁸⁹ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-195-6, s. 314

⁹⁰ PANTIĆ, D (1977) in CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-195-6., s. 314

⁹¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7, s. 224

3.1.4 Pohled sociologický

Ani sociologie není schopná definovat tento základní pojem jmenovitou definicí. Říká, že v zásadě není možné jednoznačně a jednou provždy určit, co hodnoty jsou. Je však možné zachycovat z různých hledisek to, jaké obsahy mohou hodnoty mít, v jakých souvislostech se mohou objevovat a jaké důsledky s sebou mohou přinášet.⁹²

Hodnoty lze chápat jako komplexní významy, které určují a vyjadřují významy různých objektů, činností, možností pro nás, pro naši činnostní orientaci a pro činnost samotnou. Tuto definici pak je možné doplnit o fakt, že hodnoty jsou platné (tj. subjektem hodnocení uznané za platné), směrodatné významy, které určují nebo spoluurčují zaměřenost subjektu v jeho činnostní orientaci, určují nebo spoluurčují jeho činnosti a jeho vztah ke světu. Významy jsou pozitivní a negativní, více a méně důležité a zahrnují zpravidla poznávací, citové i volní aspekty.⁹³

Na otázku, zda a jak se dají měřit lidské hodnoty, odpovídá S. H. Schwartz. Vypracoval teorii základních lidských hodnot, které lze změřit napříč kulturami, a na jejím základě stanovil deset základních lidských hodnot, kterými jsou

1. Moc
2. Úspěch
3. Požitkářství (hédonismus)
4. Inspirace (stimulace)
5. Samostatnost (sebeurčení)
6. Universalismus
7. Benevolence
8. Tradice
9. Konformismus
10. Bezpečnost⁹⁴

S. H. Schwartz prováděl výzkumy několik desítek let a jeho cílem bylo najít minimální množství hodnot ve všech kulturách na světě. S jeho teorií dále pracovala řada sociologů, kteří vytvořili čtyři obecné hodnoty, které má jedinec, aby prováděl určité všednodenní činnosti mající reálný a konkrétní význam. Jde o

1. Otevřenost ke změně, která stojí v protikladu ke
2. Konzervaci (snaze uchovat status quo)
3. Posílení ega (následování vlastních zájmů) proti
4. Překročení sebe sama (prosazování blaha ostatních nad sobeckými zájmy)⁹⁵

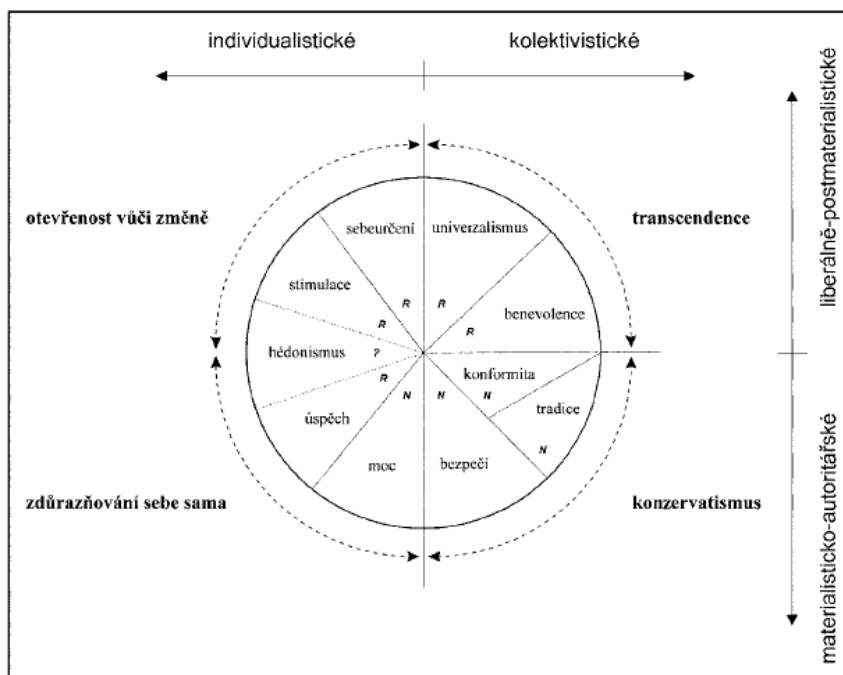
---

⁹² PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. Novověk. ISBN 978-80-200-1751-2, s. 15 - 19

⁹³ Srov. NEŠPOR, Zdeněk, ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2017 [cit. 2019-02-02]. ISBN 978-80-733-0308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/>

⁹⁴ SCHWARTZ, Shalom (1992) in LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801., s. 174-176

Obr. č. 2 Schwartzův model hodnot⁹⁶

Schwartzovu teorii zde uvádím proto, že v další kapitole týkající se hodnot v České republice se na ni budu odkazovat. Zároveň mi přijde uchopitelná, protože objasňuje, jak jsou mezi sebou různé hodnoty propojeny. Některé u uvedených deseti hodnot jsou totiž v rozporu, proto mi přijde ona polarita zajímavá.

P. Lyons a R. Kindlerová mi dávají pomyslný oslí můstek k dalšímu tématu. Říkají, že je nesmírně důležité zdůraznit, v jaké společnosti kdo žije. Hodnoty, jež v ní převažují, mohou posilovat, nebo naopak omezovat chování jedince.⁹⁷ Uvedené doplňuje také L. Prudký ve své práci. Podle něj je pro poznávání hodnot významné i poznávání jejich vývoje, proměn a stability, vlivů na jejich utváření a změny. To nabízí možnost porovnání hodnot v různých obdobích či společenských a historických souvislostech, v souvislostech kultur a civilizací.⁹⁸

Na řádcích níže opět přejdu z abstraktního do konkrétního popisu a uvedu srovnání životních hodnot afghánského a západního pojetí na vybraných klíčových hodnotách. Jak již několikrát v této práci zaznělo, západní pojetí je výrazně ovlivněno křesťansko-židovským chápáním a jeho hodnotovým nastavením, které působilo na naši kulturu.

⁹⁵ LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801., s. 174-176

⁹⁶ HNILICA, Karel. *Systém a dynamika hodnot*. *Pedagogika*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2007, LVII.(2), 19. ISSN 2336-2189., s. 167

⁹⁷ LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801., s. 176

⁹⁸ Srov. PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. Novověk. ISBN 978-80-200-1751-2, s. 20-22

Tab. 1 Srovnání hodnot afghánského a západního pojetí⁹⁹

	Afghánci	Západní pojetí
Rodina	v širokém smyslu slova (protože jde o kmenovou strukturu společnosti) je pro Afghánce středobodem existence, cti, loajality, věrnosti a pověsti. Je důležitější než jednotlivec. Otec má první a poslední slovo.	důležitá, ale nemá tak ústřední postavení jako jednotlivec a jeho úspěch.
Přátelé	mají okrajový význam, je jim projevoována úcta.	pro někoho jsou jádrem, pro většinu alespoň důležití.
Čest	nesmírně důležitá. Čest budou bránit za každou cenu. Čest je vnímána skrze chování ostatních k dotyčnému. Osobní čest má nejvyšší cenu. Důraz na čest má vedle psychologických také praktické dopady, protože ctěný člověk má vliv, respekt a moc	obvykle ne tolik důležitá, chápána spíš jako slušnost a poctivost.
Hanba	hanbě (zejména v rodině) je nutné se vyhnout za každou cenu. Urážky a kritika jsou brány velmi vážně, i osobně. Je potřeba kritizovat nepřímo a oklikou a do hodnocení zahrnout i pozitivní body a chválu.	obvykle ne tak důležitá.
Čas	méně přísně posuzovaný a chápaný. Vztah k času je uvolněnější a pomalejší než v naší kultuře.	velmi strukturovaný, s termíny, které je nutné dodržet, striktně vnímaný.
Náboženská víra	střed všeho.	různá podle jednotlivců, velmi osobní, obvykle není předmětem rozhovoru.
Společnost	příslušnost k rodině a ke kmenu je nejdůležitější.	práva jednotlivce nejdůležitější
Vláda	většina vlád v muslimských zemích je civilních. Vláda je sice oddělená od náboženství, ale opírá se o něj.	úkolem je respektovat práva jednotlivce a zlepšovat jeho životní úroveň.
Věk	věk a moudrost jsou ctěny.	fyzická krása a mladý věk jsou zdůrazňovány.
Bohatství	oceňováno v obou kulturách.	oceňováno v obou kulturách.

⁹⁹ Srov. VLKOVSKÝ, Jan a Petr DUŠÁTKO. *Muslimské kulturní a společenské zvyklosti v zemích středního východu: Zkušenosti z operací 2/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008., s. 15-16

Na závěr této podkapitoly bych chtěl uvést poměrně nekompromisní názor D. Štrobla: „Západní společnost vykazuje již několik let velkou nejistotu v otázce vlastní hodnoty. Postmoderní doba je charakteristická relativizací jakýchkoliv idejí... Člověk musí mít svůj cíl, něco za čím míří, v čem spatřuje smysl svého bytí. Koneckonců právě usilování o smysl existence dává jedinci pocit vlastní hodnoty... životní postoj naší společnosti charakterizuje především bezuzdnost, stejně jako enormní touha po moci jak nad sebou samým, tak nad druhými. Tabuizujeme smrt, stáří a umírání, neboť jsou viditelnou připomínkou naší omezenosti, ale my chceme mít vše pod kontrolou.“¹⁰⁰

Napadá mě, že ve Schwartzových hodnotách chybí hodnota života jako takového. Zatímco voják na misi prožívá intenzivní citový náboj právě vůči životu. Vnímá konflikt této hodnoty s hodnotou moci, a to v situaci tabuizované smrti a vůbec v tom, jaké hodnoty v jeho životě jsou ty podstatné.

To, co popsal D. Štrobl, se mnou velmi rezonuje. Jsem v tomto ohledu poměrně konzervativní, ctím hodnoty, které mají v našem kulturním prostředí svou tradici, a snažím se k nim vést i své syny.

3.2 Hodnoty v kontextu české společnosti

V této podkapitole již opustím hranice jednotlivých vymezení a budu pracovat s informacemi napříč, multidisciplinárně.

Na začátku bych znovu připomněl důležitost skutečnosti, že naše, české prostředí, je a bylo dlouhodobě ovlivněno křesťanstvím a jeho hodnotovým nastavením. Křesťanská kultura spoluvytvářela morální kodex obyvatelstva českých zemí už od začátku 9. století a jsou v ní naše kořeny, které bychom měli odpovídajícím způsobem reflektovat.

O. Nytrová a M. Pikálková potvrzují, že většina z toho, co dnes považujeme za obecně uznávané, tedy univerzální hodnoty, vychází právě z tohoto pramene. Náleží sem rodinné hodnoty, jako je poslušnost dětí (jejich respekt k matce a otci) a starostlivost rodičů o vývoj jejich dětí, úcta ke starším lidem – nejen k těm moudrým, ale i k těm, kteří jsou nemocní. Důležitá je i partnerská monogamie, již chápu jako věrnost. Dále pak můžeme jmenovat solidaritu s potřebnými, která v sobě může zahrnovat hodnoty soucítění a milosrdenství. Důležitá je také stále ještě platná potřeba poctivosti (ve smyslu nezneužívání osobní moci) a pokory k životu. Z doplňujících hodnot obě autorky zmiňují pracovitost, střídmost, šetrnost a ukázněnost. A upozorňují dále, že v současné společnosti, která je stále více rozpolcená, je důležitost hodnot typu jako je práce na sobě, péče o duši a seberozvoj nutné

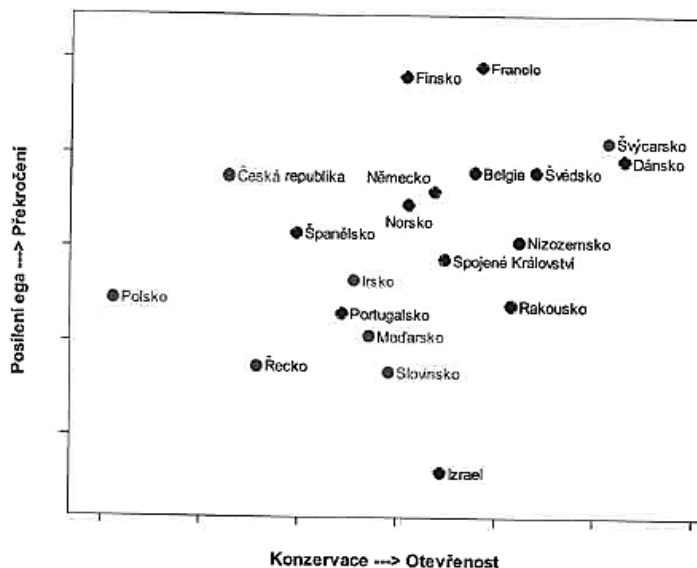
¹⁰⁰ ŠTROBL, Daniel a Kateřina Bernardova, Jitka Laštovková (2014): Přípravenost k boji. Referát, 56. konference IMTA, Hamburg, 2014

neustále vyzdvihovat. Posunout se od materiálního konzumování světa, od pozice ega.
101

Nyní bych rád představil výsledky srovnání hodnot Čechů a obyvatel evropských zemí. Průzkum se opíral o studie S. H. Schwartze, o němž jsem hovořil v předchozích kapitolách. Pro pochopení diagramu, jenž veden jako Obr. č. 3, je účelné diagram popsat. Vertikální osa znázorňuje, v jaké míře se občané dvaceti (převážně evropských) zemí liší, pokud jde o osobní (dole) nebo kolektivní (nahore) hodnoty. Horizontální osa pak ukazuje, v jaké míře jsou které země tradičnější (vlevo) nebo naopak otevřenější novotám (vpravo). Postavení v diagramu je vyjádřením průměrného výsledku od všech dotazovaných v každé zemi. Reprezentativní vzorek byl vždy tisíc respondentů. Z výsledků lze usuzovat na toto. Češi se liší tím, že se u nich spojují a) kolektivistické hodnoty včetně podpory sociální spravedlnosti s pomocí druhým a b) že mají některé konzervativní postoje vycházející z úcty k tradicím. Je zajímavé, že žádná jiná země nemá takovou kombinaci kolektivních a konzervativních hodnot, tyto jedinečné české hodnoty jsou stabilní v čase, protože průzkumy byly prováděny v letech 2002, 2008 a 2010.¹⁰²

Obr. č. 3 Diagram: Srovnání hodnot u Čechů a obyvatel jiných evropských zemí¹⁰³

**Diagram: Srovnání hodnot u Čechů
a obyvatel jiných evropských zemí**

¹⁰¹ Srov. NYTROVÁ, Olga a Marcela PIKÁLKOVÁ. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-014-3, s. 21-23

¹⁰² Srov. LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801., s. 177

¹⁰³ Srov. LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801., s. 178

A pro dokreslení a zároveň uzavření toho tematického celku bych rád uvedl výsledky šetření N. Horákové z Centra pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, která prováděla opakovaná šetření k zjištění hodnotových orientací české společnosti. Z jejích poznatků abstrahuji, že: „...Největší význam mají pro většinu dotázaných jejich blízcí, ať už jde o rodinu nebo přátele... Prakticky všichni dotázaní považovali za velmi nebo spíše důležité pomáhat své rodině a přátelům, mít přátele, se kterými si rozumím, a žít ve spokojené rodině... Velký význam přiřkládají Češi také prostředí, ve kterém žijí, a vlastnímu zdraví. I tyto hodnoty považovali za velmi nebo spíše důležité prakticky všichni dotázaní. Rozhodně nezanedbatelný význam hraje v životě naprosté většiny českých občanů pracovní život (zde se podíl těch, jež tyto hodnoty označili za velmi nebo spíše důležité, pohyboval kolem 90 %). Z pracovních hodnot pak dotázaní považují za nejvýznamnější to, aby měli práci, která by je bavila a zároveň byla užitečná a smysluplná. Z pracovních hodnot patří mezi preferované také práce v kolektivu sympatických lidí a vysoký výdělek“.¹⁰⁴

Na stránkách výše jsem se snažil přiblížit kontext, od kterého se odvíjí hodnotový rámec občanů České republiky. Z výsledků mi osobně vychází, že jsme tradiční, na rodinu orientovaná společnost. Hodnoty jako rodina, přátelství, ale i smysl práce, jsou v našem prostředí dobře zakotveny.

A z těchto východisek se odvíjí i hodnotový žebříček českého vojáka. Voják = člověk, i on je formován svým vlastním hodnotovým žebříčkem, i jej určuje a ovlivňuje kulturní a společenské prostředí, nejen to profesní.

3.3 Hodnotový žebříček českého vojáka

Uchopit téma bylo pro mne velmi zajímavé, byť dostupné literatury není mnoho. Bylo jako pomyslné zrcadlo, měl jsem možnost konfrontovat se svými vlastními a osobními hodnotami.

V posledních 10 letech se v armádě ČR mnohé změnilo, je zde patrný značný posun. O něm hovoří C. Moskos, americký sociolog, když říká, že s rostoucím důrazem na profesionalismus přestává být vojenská kariéra pro většinu vojáků životním posláním a mění se na jedno ze zaměstnání a armáda potom na jednoho ze zaměstnavatelů. Trendem je tedy, že se armáda posouvá od institucionálního k zaměstnaneckému. Podle C. Moskose jsou zaměstnání organizována a legitimizována logikou trhu, zatímco

---

¹⁰⁴ HORÁKOVÁ, Naděžda. Co je pro nás v životě důležité?. *Naše společnost* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005, 2. leden 2005, 2005(2), 9 [cit. 2019-02-03]. ISSN 2336-1646. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/casopis-nase-spolecnost/prehled-clanku/54-2005-2/560-co-je-pro-nas-v-ivot-dleite>

instituce jsou založeny na hodnotách vyjadřujících vyšší společenský účel, což v případě armády původně byla čest, služba a vlast.¹⁰⁵

Podívám-li se na to, jaké hodnoty jsou nyní platné v AČR, pak jako odrazový můstek použiji etický kodex vojáka, který jasně pojmenovává hodnoty, jež jsou v armádě vyzdvihovány. Také vyjadřuje tradiční vojenské hodnoty, které má každý voják ctít a vytvářet. Etický kodex jako dokument je také základem pro budování a udržení důvěry veřejnosti v AČR.

Těmito hodnotami jsou:

1. Odpovědnost a smysl pro povinnost - *„uvědomuj si své povinnosti, projevu iniciativu a tvořivý přístup ke službě“*

Tato hodnota představuje respektování a dodržování zákonů, nařízení a rozkazů. Základem je odpovědný vztah jedince k plnění povinností podle jeho nejlepších schopností. Neznamená však uposlechnutí rozkazů nadřízených, jejichž splněním by došlo ke spáchání trestného činu. Významným projevem odpovědnosti je samostatnost, iniciativa a tvořivý přístup jedince.

2. Obětavost - *„dej všechno, dej víc, než dostáváš, uvědom si, že úspěch celku stojí výš než úspěch tvůj“*

Tato hodnota představuje především správné řazení priorit. Pro vojáka musí být zájmy celku nadřazeny jeho individuálním zájmům.

3. Odvaha - *„neboj se rozhodnout a přijímat nové výzvy, měj sílu překonat složité, nebezpečné a riskantní situace“*

Tato hodnota představuje odhodlání, morálně-volní a duševní sílu dělat to, co je správné, i v případě možných nepříznivých následků a okolností. Velitelé a řídicí pracovníci v ozbrojených silách musí umět převzít odpovědnost a rozhodovat i ve složitých, nebezpečných a riskantních situacích.

4. Věrnost - *„bud' oddáný své zemi a její armádě a loajální ke svým nadřízeným, respektuj své spolupracovníky a podřízené“*

Tato hodnota znamená být oddán zemi a armádě, která ji brání. Znamená ztotožnění, sepětí vojáka se zájmy a osudy národa, armády, útvaru, jednotky, osoby velitele a ostatních příslušníků celku. Blízko k této kvalitě má pojem hrdost, který vyjadřuje vztah jedince k útvaru, jednotce, ale též k vojsku, odbornosti, hodnostnímu sboru nebo hodnosti. Věrnost je významná pro vytváření a posilování sebedůvěry, pocitů jistoty,

---

¹⁰⁵ MOSKOS, Charles (1992) in LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

pozitivních pracovních vztahů a výkonnosti, je důležitá pro navození pocitu sounáležitosti a vytvoření vztahů soudržnosti.

5. Čest - „*bud' přímý a zásadový, jednej vždy v souladu se svým svědomím, tvé poslání tě zavazuje*“

Tato hodnota je završením etických hodnot v armádě. Je motivačním činitelem a opravňuje morální rozhodnutí založená na příkladných osobních kvalitách a čistém svědomí. Čest propojuje všechny hodnoty, které jsou obsaženy v Kodexu etiky vojáka. Má blízko k mravnosti, protože čestný jedinec se ztotožňuje se skupinovými, tedy vyššími hodnotami a pracuje ve prospěch vyšších celků. Vnímání a respektování otázek cti poskytují jedincům významné intelektuální zázemí a motivaci k jednání.¹⁰⁶

J. Laštovková a K. Bernardfová k této hodnotě podotýkají, že vojenská čest je „tím jediným, čím se voják liší od bandity či žoldáka“.¹⁰⁷

Tolik etický kodex vojáka. Je samozřejmě možné se nyní pustit do polemiky, na kolik je etický kodex živým dokumentem. Na kolik v kodexu uvedené hodnoty odrážejí současný stav.

J. Laštovková a K. Bernardfová poukazují na důležitý fakt: „Vedle starých hodnot povinnosti a akceptace (jako je disciplína, příslušnost, výkon, pořádek, plnění povinností, přesnost, ochota k přizpůsobení, poddajnost a zdrženlivost) nastupují nové hodnoty osobního rozvoje a individuální hodnoty (kreativita, seberealizace, nevázanost a samostatnost) či hodnoty hédonistické (požitek, dobrodružství, napětí, změna a emocionální prožitky).“¹⁰⁸

Odhlédnuto od výše uvedeného, je nutné odhalit i pravdu, že armáda v současné společnosti ztrácí mnoho svých tradičních atributů instituce založené na specifických tradicích a hodnotách, a naopak získává některé vlastnosti zaměstnanecké organizace. Tyto trendy jsou dlouhodobé, transformace do ryze zaměstnaneckého modelu však nikdy nemůže být definitivní, protože tím by armáda ztratila možnost motivovat vojáky např. k sebeobětování, které je nutné k plnění některých úkolů.¹⁰⁹

Trend popsany shora se promítá i do hodnot. Snažil jsem se najít odpověď na otázku, jaká je příčina současného stavu, který citelně ovlivňuje institut armády jako takové?

Mezi hlavní vlivy řadí odborníci odcizení armády od občanské společnosti jako důsledek její profesionalizace. Tento vliv byl poměrně paradoxně provázán s procesem zcela

---

¹⁰⁶ ROZKAZ MINISTRA OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY: *Slib a Kodex etiky vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze dobrovolné* [online]. In: Praha: Ministerstvo obrany České Republiky, 2002, 18. Prosince 2002, s. 3 [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: www.army.cz

¹⁰⁷ LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

¹⁰⁸ Tamtéž

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž

opačným – tlakem občanské společnosti na rovnost pohlaví a sexuální orientace, který podpořil dodržování lidských práv v armádě.

Mění se také úloha armády. Jejím primárním úkolem byla ochrana proti ohrožení ze strany nepřítele. To se však po studené válce výrazně změnilo a v současné době je náplň většiny zahraničních operací tzv. peacekeepingová, tedy mírová. To s sebou však nese i fakt, že se mění nejen výcvik, ale také vztah k hodnotám občanské společnosti. Role vojáka je pak spíše policejního charakteru, tedy udržovat nad kontrolovaným územím právo a pořádek, dohlížet na dodržování lidských práv.

Další a velmi zásadní vliv je soudobá averze ke ztrátám. Velmi přesně to dokládá T. Kučera, který ovšem ukazuje odvrácenou stranu této mince: „Absolutní prioritou zajistit bezpečnost vlastních vojáků vede ke ztrátě smyslu vykonávané mise a v samotném důsledku také ke zničení vojenského étosu.“¹¹⁰

V řádcích výše jsem se rozepsal o důvodech změny hodnot ve společnosti a armádě. Dokladem vývoje v čase jsou výstupy z opakovaného průzkumu vedeného L. Rabušicem prováděného v letech 1991, 1999, 2008 a 2017, který ukazuje¹¹¹

Tab. č. 2. Důvěra v ozbrojené síly

Tabulka č. 131: Jaká je Vaše důvěra v ozbrojené síly?

q38_B Důvěra v ozbrojené síly (Řádková %)	EVS 2017				EVS 2008				EVS 1999				EVS 1991				
	Důvěra v ozbrojené síly				Důvěra v ozbrojené síly				Důvěra v ozbrojené síly				Důvěra v ozbrojené síly				
	velmi vysoká	vysoká	ne moc vysoká	vůbec žádná	velmi vysoká	vysoká	ne moc vysoká	vůbec žádná	velmi vysoká	vysoká	ne moc vysoká	vůbec žádná	velmi vysoká	vysoká	ne moc vysoká	vůbec žádná	
Celkem	9%	38%	41%	12%	4%	26%	48%	23%	3%	23%	62%	13%	7%	34%	48%	11%	
Pohlaví	muž	11%	39%	39%	11%	5%	25%	47%	23%	2%	21%	62%	15%	6%	29%	51%	14%
	žena	7%	37%	43%	13%	3%	27%	48%	22%	3%	24%	62%	11%	7%	39%	45%	8%
Věk	18-29	10%	40%	34%	17%	5%	32%	44%	20%	2%	23%	60%	14%	3%	32%	53%	12%
	30-44	9%	39%	41%	10%	4%	26%	47%	23%	2%	21%	63%	14%	7%	30%	51%	12%
	45-59	9%	39%	45%	7%	2%	27%	47%	24%	2%	20%	66%	13%	6%	34%	50%	10%
	60+	9%	35%	40%	16%	4%	21%	51%	25%	3%	27%	59%	10%	13%	42%	36%	10%
Vzdělání	základní	11%	35%	35%	19%	7%	25%	44%	25%	4%	28%	53%	16%	12%	41%	37%	11%
	vyučení(a)	9%	34%	43%	14%	2%	27%	47%	24%	3%	25%	61%	11%	8%	36%	45%	10%
	SŠ	10%	39%	39%	11%	5%	26%	48%	21%	2%	20%	65%	13%	4%	32%	54%	10%
	VŠ	7%	44%	43%	7%	4%	24%	54%	18%	1%	13%	74%	12%	0%	19%	66%	14%
Obec	do 4 999	9%	40%	39%	13%	2%	23%	46%	29%	3%	27%	58%	11%	7%	38%	45%	10%
	5 000-19 999	15%	36%	38%	11%	2%	26%	46%	26%	2%	24%	65%	9%	8%	34%	49%	9%
	20 000-99 999	9%	35%	42%	14%	5%	36%	44%	14%	4%	21%	64%	11%	8%	35%	47%	11%
	100 000+	5%	39%	45%	11%	5%	23%	54%	18%	1%	19%	61%	19%	5%	28%	53%	14%
Region	Praha	6%	40%	49%	5%	6%	19%	61%	14%	1%	16%	58%	25%	4%	24%	54%	19%
	Čechy	10%	37%	42%	10%	4%	27%	46%	23%	3%	24%	64%	10%	7%	34%	49%	11%
	Morava	9%	38%	36%	17%	3%	27%	45%	25%	3%	23%	61%	13%	8%	36%	46%	10%

Z tabulky je možné vysledovat, že dlouhodobě lidé v ČR armádě spíše či zcela nedůvěřují. Je ale čitelný posun ve vnímání občanů.

¹¹⁰ KUČERA, Tomáš, Potřebuje armáda vlastní hodnotový řád? Reflexe anglosaského diskurzu oboru civilně-vojenských vztahů, *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20 (52), č. 1, s. 71–82, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz

¹¹¹ RABUŠIC, Ladislav a Beatrice Elena CHROMKOVÁ MANEA. *Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017: pramenná publikace European Values Study*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-2108-803-0

Osobně se domnívám, že v budování důvěry hraje jednoznačně roli samotná bezpečnostní otázka, která se samozřejmě mezi měřeními výrazně změnila. Myslím si také, že svou roli hrají sdělovací prostředky, které obrázek vojáka spoluvytvářejí, jejich prezentace dále ovládá postoj společnosti. Dokladem byly i nálady v České republice po tragické události v srpnu 2018, kdy zahynuli tři vojáci AČR rukou sebevražedného atentátníka. Mediální prostor byl plný této události. Debata se dotýkala smysluplnosti misí jako takových, nicméně se také poměrně často zredukovala na to, kolik vojáků v misi vydělávají a jak vysoké odškodné dostanou pozůstalí.

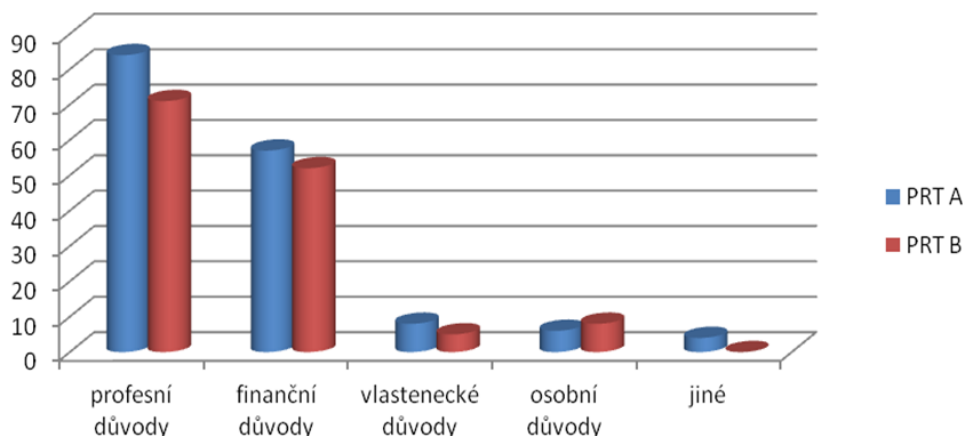
Na konci této kapitoly bych se chtěl znovu vrátit k průzkumu, který dělala J. Laštovková a K. Bernardová, jenž se zabýval kritérii rozhodování a motivace odjezdu do mise v Afghánistánu z pohledu samotných vojáků. Nutno předeslat, že jejich výzkum vyvolala taktéž velmi emotivní celospolečenská debata, která následovala po tragické smrti pěti vojáků AČR v roce 2014.

Scope dotazníkového šetření tkvěl v

- šetření úrovně životní, zejména pracovní spokojenosti příslušníků mise,
- šetření vztahové problematiky uvnitř a mezi jednotlivými skupinami kontingentu,
- šetření vztahu příslušníků mise ke zbrani, postojů k zabití, zabíjení a smrti.

Dotazníkové šetření bylo realizováno ve třech etapách u 5., 6. a 7. kontingentu – před odjezdem do mise, v průběhu mise a po návratu do vlasti. Dovolím si nyní použít několik zajímavých grafů.

Graf. č. 1 Motivace k odjezdu do mise

Autorky uvádějí: „Podíváme-li se na data získaná, převažují jednoznačně zaměstnanecké, ne však pouze zjištěné tendence. Deklarovaným motivem pro odjezd do mise byla kombinace profesních a finančních důvodů, jiná motivace včetně vlastenecké téměř nehrála roli... Účast v misi jakéhokoli charakteru je pro vojáka „skutečným“ výkonem jeho profese, na který se dosud připravoval, vnímá ji jako šanci v praxi vyzkoušet, k čemu byl doma vycvičen... pro respondenty má hodnotu zejména zlepšení

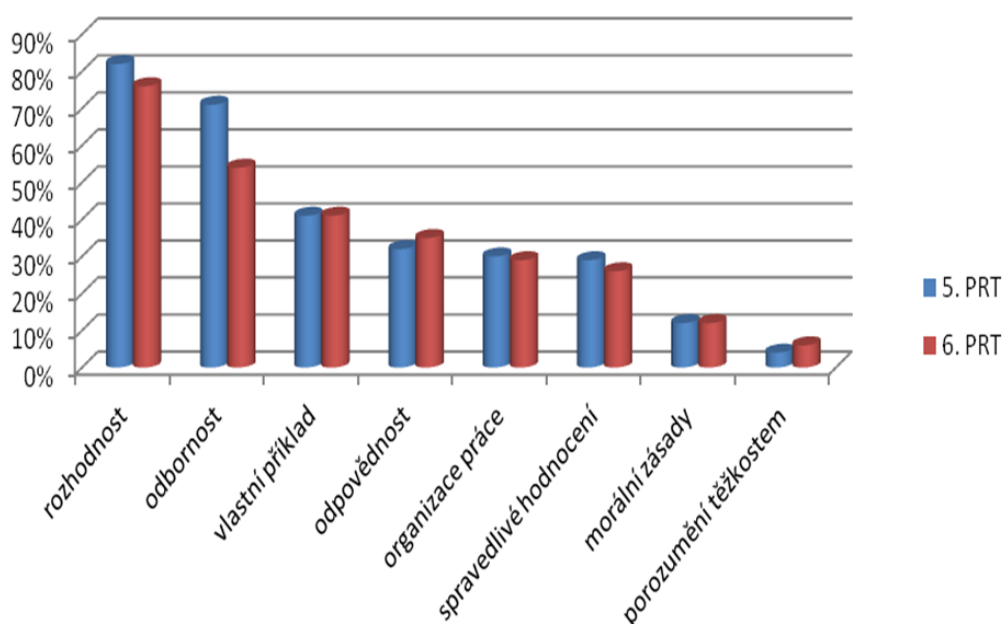
profesních znalostí a dovedností, potvrzení schopnosti obstát ve „skutečném“ boji a za svou práci a riziko s ní spojené chtějí být odpovídajícím způsobem odměněni.“¹¹²

Zajímavé bylo pro mne osobně zjištění, že výrok v dotazníku „Záleží mi na budoucnosti Afghánistánu“ preferovala větší část respondentů proti menšině těch, kterým je budoucnost Afghánistánu lhostejná, byl zde však velký podíl respondentů, jejichž odpověď byla nestranná – nemohu se rozhodnout. Čtu to tak, že vojáci oslovení v průzkumu stále viděli smysl své práce. Osobně se domnívám, že pokud by byl průzkum opakován nyní, doznaly by odpovědi na tuto otázku odlišného výsledku.

Vrátím-li se k otázce hodnot, pak je dobré říci, že profesní hodnotový žebříček vojáka úzce souvisí s pracovní motivací, které se dotýkáme výše. Autorky průzkumu využily pro sledování hodnotového žebříčku vojáka obraz ideálního velitele.

Respondenti měli uspořádat vlastnosti ideálního velitele podle důležitosti, vznikl následující žebříček, jak ukazuje Graf č. 2.

Graf. č. 2 Vlastnosti ideálního velitele¹¹³

Opět budu přímo citovat autorky: „Podle respondentů jsou shodně v obou kontingentech nejdůležitějšími vlastnostmi rozhodnost a odbornost, nejméně důležité morální zásady a porozumění osobním těžkostem. Podle odpovídajících je pro velitele klíčová kombinace manažerských a odborných dovedností, rozhodnost na prvním

¹¹² LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

¹¹³ LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz

místě je zřejmě kontextovou záležitostí – v prostředí bojové mise jsou priority uspořádány jinak než v běžném mírovém životě útvaru. Zarážející je zanedbatelný význam morálních zásad, ale také méně než poloviční podpora velitelovy schopnosti jít příkladem. Vojáci jako by nepotřebovali ve veliteli mít osobní vzor, není nutné si ho vážit jako člověka, což ukazuje na „zaměstnanecký“ přístup.“¹¹⁴

Zakončím tuto část citací autorek průzkumu, které shrnují a uzavírají: „Příklon vojáků k technicistnímu pojetí své profese, oproštěnému od ideologie a ideálů, naznačuje, že vojenské povolání přestává být vnímáno jako poslání s institucionálními hodnotami, které lze zjednodušeně vyjádřit jako čest, služba a vlast. Přesto, nebo spíše právě proto je třeba zdůraznit, že institucionálně orientované motivaci, zaměřené hodnotově méně pragmaticky, je třeba věnovat v přípravě na misi i v jejím průběhu velkou pozornost, neboť čistě zaměstnanecké pojetí služebního poměru znamená ohrožení loajality, kázně a ochoty k obětem, na kterých je postaven princip vojenské profese.“¹¹⁵:

Výše popsaný fakt by podle autorek, stejně jako dle T. Kučery citovaného dříve, znamenal značnou komplikaci v případě větších ztrát na zdraví či životech. Obě pak dokladují: „Bojovou morálku nelze postavit výlučně na „zaměstnanecké“ identitě, je třeba komunikovat také smysl práce. Již v přípravě k odjezdu na misi by mělo mít klíčové místo vysvětlení smyslu mise, významu úkolu i geopolitického kontextu, a to zejména proto, že je nebezpečné orientovat výcvik pouze na profesní schopnosti s tím, že není významné, kde, jak a v čí prospěch budou použity.“¹¹⁶

---

¹¹⁴ LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz

¹¹⁵ LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz

¹¹⁶ Tamtéž

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Kvalitativní výzkum

Cílem praktické části bylo analyzovat narativní příběh vojáka, který se účastnil vojenských misí v Afghánistánu.

Jeho příběhem a související analýzou ukázat, že pod pojmem voják není jen vycvičený stroj, který nemyslí a jen plní rozkazy, ale že je to člověk s city, který naopak věci promýšlí a skutečnosti, které v misi prožil, ho ovlivňují a mají v jeho hodnotovém zakotvení trvalý dopad. Jen na rozdíl od necvičeného člověka je voják učen určité pocity a city potlačovat nebo postupovat podle předem osvojených vzorců z výcviku a disponuje dalšími schopnostmi, které ovládá, tak aby mohl co nejlépe plnit úkoly v tak složitém prostředí. Ale výcvik vás nemůže připravit na reálnou situaci, tak aby se ve vojákovi žádné dopady neprojevíly.

Na základě toho jsem stanovil základní výzkumnou otázku – „Jaké jsou charakteristické hodnoty českého vojáka, který se účastní mise v Afghánistánu, eventuálně jak se vyvíjí jeho žebříček hodnot v souvislosti s jeho účastí na misi?“

4.1 Metoda výzkumu

Pro svou práci jsem se rozhodl použít metodu kvalitativního výzkumu. V tomto případě se jedná o analýzu témat, ve které jsem použil prvky interpretativní fenomenologické analýzy.

Interpretativní fenomenologická analýza (IPA) je pokládána za přístup, který skýtá více prostoru pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu než jiné kvalitativní přístupy. Jeví se jako vhodná perspektiva, z níž se dá nahlížet na kvalitativní data, chceme-li popsat a interpretovat způsob, jakým nositel zkušenosti, která nás zajímá, přisuzuje této zkušenosti význam. Osvědčuje se také v případech, kdy je předmětem výzkumu neobvyklá skupina, situace nebo zdroj sběru dat.¹¹⁷

Dalším důvodem výběru této metody je fakt, že se IPA zaměřuje na konkrétní jedince, kteří ve svém životě zažívají specifickou situaci nebo událost, což velmi odpovídalo kontextu. IPA začíná detailním prozkoumáním jednoho případu a pokračuje v něm do té doby, než dosáhne určitého stupně porozumění. Konkrétně to znamená, že: „...Jedinci mohou nabídnout jedinečnou perspektivu ve vztahu ke zkoumanému fenoménu a je-li jejich perspektiva bohatá, je zcela namístě zabývat se pouze jí“.¹¹⁸

Uvedu-li poslední z důvodů, proč jsem volil právě IPA, je fakt, že je mi téma blízké, znám realitu zahraničních misí a mohu ze své interpretace textu vojáka těžit.

---

¹¹⁷ Srov. ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2., s. 9

¹¹⁸ Tamtéž, s. 12

„...výzkumníkovy prekoncepce nejsou v IPA vnímány jako něco, co by mělo být eliminováno či usměrněno, jsou naopak nezbytné k tomu, aby byl vůbec schopen zformulovat, jaký význam pro participanta jeho zkušenost má. Zkušenost je v rámci IPA „konstruována“ jako výsledek společného sdílení výzkumníka a participanta. Zároveň by měly být obě perspektivy patrné. Cílem však nadále primárně zůstává porozumění participantově žité zkušenosti.“¹¹⁹

4.2 Výběr respondenta

Pro svou práci jsem vybral jednoho respondenta (dále ho budu nazývat jako vojáka). Kritéria výběru jsem volil taková, aby se voják účastnil alespoň dvou misí v Afghánistánu, byl součástí bojových jednotek, které vyjíždějí za bránu základny. Dále výběr předpokládal to, že voják bude ochoten své prožitky a zkušenosti sdílet a bude schopen sepsat ucelené vyprávění na dané téma. Voják dostal za úkol napsat vyprávění o všem, co považuje za důležité pro své prožívání mise, od přípravy až po návrat.

Tento narativní příběh je součástí přílohy č. 1. Současné jsou v příloze v podobě „manžety“ zaznamenána témata, která jsou analyzována v následující podkapitole.

4.3 Analýza témat

Kategorie, které se vracejí ve všech 3 oddílech vyprávění. Vhodnost volby popsaných kategorií lze ověřit v Příloze I., kde jsou uvedeny vždy přímo vedle příslušné přímé výpovědi vojáka.

Svět, který vojáka mise obklopuje: V období přípravy příliš nevnímá „svět míru“ ve svém okolí, intenzivně prožívá konflikt mezi rolí zodpovědného otce rodiny a rolí vojáka. Přičemž se postupně stále více identifikuje s rolí vojáka. V průběhu mise se svět, který ho obklopuje, radikálně změní na „svět války“, ve kterém cítí neustálé ohrožení života, ale také začíná rozumět drsné realitě světa běžných lidí žijících v napětí mezi spojeneckými vojsky a teroristickými skupinami. V závěru mise – při návratu domů – tak vnímá intenzivně rozdílnost „světa míru“ – svoboda a dostatek – a „světa války“ – život v ohrožení ze všech stran. Vůči realitě smrti bojuje voják příklonem k rituálu, ať už je to modlitba před situacemi bezprostředního ohrožení, nebo účast na pietních obřadech za zemřelé vojáky. V obou případech jde o projev imanentní transcendence – v nouzi voják sám sebe obrací k hodnotám, které jeho samého přesahují.

Rodina: Tato kategorie prostupuje všemi fázemi mise. Před odjezdem ji voják vnímá podstatně intenzivněji než v běžném životě, protože jeho vztah k ní začíná podbarvovat strach z možné smrti. Během mise vstupuje do jeho života v podobě komunikace

---

¹¹⁹ ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2., s. 12

na dálku, rodina v „mírovém světě“ se vzdaluje realitě jeho „válečného světa“. V závěru mise – při návratu domů – se strach o rodinu mění v obavu o to, jak se vrátit do jejího života a neublížit jí prožívaným konfliktem oněch 2 světů.

Profese: Pochopitelně prostupuje všemi fázemi účasti vojáka v misi. Vzhledem k ní projevuje voják zdravou kritičnost: oceňuje hodnotu vojenské přípravy pro pozdější bojové situace, ale upozorňuje na projevy alibismu nadřízených v některých situacích jak při přípravě, tak při návratu z mise.

Voják jako prožívající subjekt: intenzita protichůdných emocí, apel na vlastní mravnost, hledání smyslu, kritika vojenského systému

Intenzita prožívaných emocí je charakteristická pro zkušenost mise. Jak v době přípravy, tak v průběhu mise je zásadní emocí strach a to strach o vlastní život, která podbarvuje veškeré prožívání vojáka. Zatímco během přípravy stojí na pozadí hodnocení správnosti rozhodnutí jít do mise, na začátku mise má rázem charakter paniky. Postupem doby odezní panika, ale voják vnímá přítomnost ohrožení smrtí realisticky, nicméně velmi často. Strach ze smrti se rozšiřuje i na strach o život dalších vojáků. A generalizuje se, když skutečně k zabití vojáka dojde. Intenzita reality válečné smrti není podle něho srovnatelná s intenzitou setkání se smrtí člověka v mírovém světě. Další intenzivní emocí je láska k partnerce a rodině. Podbarvena zkušeností smrti získává postupně rodina pro vojáka charakter první životní hodnoty.

Novou intenzivní emocí v průběhu mise se stává prožitek kamarádství, které je založeno na schopnosti oběti a zřeknutí se egoismu.

Vlastní mravnost je hodnota, která se projevuje již v přípravném období mise, kdy si voják klade otázku po svém právu na opuštění rodiny. V průběhu mise má podobu především úvah o charakterových vlastnostech dobrého kamaráda, ovšem s tím, že jde skutečně o kamarádství „na život a na smrt“. Prožitá zkušenost válečné smrti také ovlivňuje mravní rozhořčení vojáka nad projevem hyenismu mladých vojáků, kteří se mise nezúčastnili.

4.4 Výstup z analýzy

Aniž by voják použil tohoto výrazu, celým jeho vyprávěním se táhnou úvahy o smyslu jeho účasti na vojenské misi a vůbec smyslu života. Díky intenzivním válečným zkušenostem začíná sám život vnímat jako dar především pro přítomný okamžik, protože v budoucnosti se může „cokoliv stát“.

Díky své kritičnosti vnímá neřešitelnost situace země, kde jako voják působil a jakousi slepou uličku samotných vojenských zásahů, dospívá v závěru k omezení své odpovědnosti na životní situace, ve kterých – ať už jako voják, otec rodiny, nebo člověk – obstál před svým svědomím.

Na rozdíl od výzkumu J. Laštovkové a K. Bernardfové „*Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?*“ v teoretické části práce, tváří v tvář své účasti na válce vnímá voják hodnotu svého života nově jako konstatování, že v konkrétních životních situacích „obstál sám před sebou“ před svým svědomím, tedy obstál morálně.

ZÁVĚR

Na závěr této bakalářské práce se vrátím k cílům, které jsem si stanovil již v úvodu. Mým záměrem bylo popsat širší kontext zahraničních operací v Afghánistánu. Pochopení souvislostí, ale také odlišností prostředí, ve kterém se voják pohybuje, jeho reality. Zároveň jsem chtěl přinést teoretický rámec výkladu hodnot jako něčeho klíčového, co člověka formuje. Cílem praktické části pak bylo analyzovat narativní příběh vojáka, který se účastnil vojenských misí v Afghánistánu. Chtěl jsem jeho příběhem podat svědectví, co mohl voják nasazený v zahraniční operaci prožívat a jak velký a silný vliv to na něj mělo.

Za svou velkou výhodu považuji, že jsem sám zažil několik misí v Afghánistánu a díky tomu se mi voják, který sepsal narativní příběh, nebál otevřít. Myslím si, že to bylo zejména tím, že věděl, že mi může důvěřovat, že budu umět jeho příběh uchopit tak, aby nebyl desinterpretován. Vnímám také, že ocenil, že nemusel nic víc vysvětlovat, protože „prostě oba víme“, což sám doložil slovy „úplně to pochopí jen ten, kdo tam byl“.

Tato skutečnost mi pomohla zejména při analýze jeho vyprávění. Díky tomu mohu konstatovat, že na základě zjištění z praktické části je možné na základní výzkumnou otázku z úvodu práce odpovědět následovně: „Zatímco kvantitativní výzkum v teoretické části ukazuje na upřednostnění zaměstnaneckých hodnot nad hodnotami morálními, tak kvalitativní výzkum v praktické části ukazuje na prohloubení morálních hodnot v životě vojáka – účastníka vojenské mise v Afghánistánu – jako možné a reálně existující.“

Veteráni z Afghánistánu jsou a budou specifická skupina. Jejich počet se bude v budoucnu, v souvislosti s politickým rozhodnutím navýšit počty vojáků účastnících se misí, zvyšovat. Tím bude jednak nabývat důležitost tématu, ale i tlak přinášet různé úhly pohledu na toto téma tak, aby se s veterány umělo pracovat a došlo k vzájemnému porozumění. Hlubší sonda do životů vojáků – „novodobých veteránů“ – by byla jistě zajímavá a přinesla řadu podnětů pro nynější i budoucí generace. Příkladem mohou být deníky sepsované vojáky obou světových válek. Ty nám nyní připomínají, čím si vojáci prošli a dokazují, že naše svoboda není samozřejmostí, stála mnoho obětí. Považuji za přínosné, i z pohledu pedagoga volného času, tedy člověka mimo armádní prostředí, aby taková práce vznikla.

Věřím, že má bakalářská práce se může stát střípkem mozaiky a vodítkem pro ty, kteří s takto specifickou skupinou nemají zkušenosti, a přesto by s ní měli pracovat. Děkuji na tomto místě ještě jednou Doc. L. Muchové, že mi byla průvodcem a poradcem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

'ABD AL-'ĀTĪ, Ḥammūda. *Zaostřeno na islám*. Nové, přeprac. a opr. vyd. Přeložil Bob HÝSEK. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4.

AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Psychologická příprava vojenského profesionála*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-195-6.

DE SOIR, Erik J. L. a Daniel ŠTROBL. *Rodiny vojáků mírových misí*. Psychologie Dnes. Praha: Portál, 2002, (10)

DE SOIR, Erik J. L. a Daniel ŠTROBL. *Návrat domů není snadný*. Psychologie Dnes. Praha: Portál, 2002, (11)

DOROTÍKOVÁ, Soňa. *Filosofie hodnot: problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80-86039-79-X.

DZIAKOVÁ, Olga. *Vojenská psychologie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-156-7.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi: [příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.

GOTTVALDOVÁ, Marie a Miroslava ZNOJLOVÁ. *Obrana vojenského profesionála proti stresu*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2006

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HNILICA, Karel. *Systém a dynamika hodnot*. Pedagogika. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2007, LVII.(2), 19. ISSN 2336-2189.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Vojenský profesionál v měnícím se světě 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2007. ISBN 978-80-7278-416-5.

KOSTÍK, Cyril. *Psychická regulace chování v boji*. Praha: Naše vojsko, 1989. Knižnice vojenské teorie a praxe

KUDLIČKA, Karel, ed. *Prvních 100 dní v operacích: Zkušenosti z operací 1/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008

LYONS, Pat a Rita KINDLEROVÁ, ed. *47 odstínů české společnosti*. Přeložil Viktor JANIŠ, přeložil Jan MORÁVEK. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2015. ISBN 9788073302801.

MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2006. Dějiny států. ISBN 80-7106-445-9.

- NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- NEFF, Vladimír. *Filosofický slovník pro samouky, neboli, Antigorgias*. Vyd. 4., (V Mladé frontě 2., rozš.). Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1547-9.
- NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu: sovětská válka v Afghánistánu a zrod Al-Káidy*. Praha: Epoque, 2008. Polozapomenuté války, sv. 13. ISBN 978-80-87027-63-9.
- NOVÝ, Marek. *K otázce délky nasazení vojáků v zahraniční mírové operaci*, *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 4, s. 122–128, ISSN 1210-3292
- NYTROVÁ, Olga a Marcela PIKÁLKOVÁ. *Dialog mezi hodnotami, aneb, Hodnoty vyřčené a hodnoty žité*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. ISBN 978-80-7452-014-3.
- PEKÁRKOVÁ, Anna. *Přemýšlíme o hodnotách: tematický okruh osobnostní a sociální výchovy Hodnoty, postoje, praktická etika: lekce 11.1*. Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-18-0.
- POLÍVKA, Michal, Jindřich STUDNIČKA. *Psychologická příprava ve výcviku a v boji*. Praha: Magnet-Press, 1994. ISBN 978-80-8546-968-4
- PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8
- PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. Novověk. ISBN 978-80-200-1751-2.
- RABUŠIC, Ladislav a Beatrice Elena CHROMKOVÁ MANEA. *Hodnoty a postoje v České republice 1991-2017: pramenná publikace European Values Study*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-2108-803-0.
- ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2
- ŠLACHTA, Mojmír, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2007. ISBN 978-80-86034-74-4.
- ŠTĚTINA, Jaromír. *S Matyldou v Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-833-4.
- ŠTROBL, Daniel a Kateřina Bernardova, Jitka Laštovková (2014): *Připravenost k boji*. Referát, 56. konference IMTA, Hamburg, 2014
- VALACHOVIČOVÁ, Renata. *Vliv médií na osobnost středoškolské mládeže v prostředí domova mládeže*. České Budějovice, 2014. Bakalářská. Jihočeská univerzita v Českých

Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce
Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

VLKOVSKÝ, Jan a Petr DUŠÁTKO. *Muslimské kulturní a společenské zvyklosti v zemích středního východu: Zkušenosti z operací 2/2008*. Vyškov: Správa doktrín ŘeVD, 2008.

VOGELSANG, Willem. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-3077-6, s. 14).

Elektronické odkazy

BALLOVÁ, Nataša., Radomír, SALIGER, Jiří, HODNÝ, Jiří, PAVLÁT, J., Zahraniční vojenské mise a partnerské soužití (Poznatky z armádního sociologického výzkumu), *Vojenské rozhledy*, 2009, roč. 18 (50), č. 4, s. 154-167, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

HISTORIE ZAHRANIČNÍCH MISÍ [online]. 7. 6. 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-140768>

HORÁKOVÁ, Naděžda. Co je pro nás v životě důležité?. *Naše společnost* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2005, 2. leden 2005, 2005(2), 9 [cit. 2019-02-03]. ISSN 2336-1646. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/casopis-nase-spolecnost/prehled-clanku/54-2005-2/560-co-je-pro-nas-v-ivot-dleite>

HRABALOVÁ, Lenka. Etnické složení Afghánistánu. *Encyklopedie migrace* [online]. Online encyklopedie migrace, 2017 [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/najib-2/>

KEJLOVÁ, Tamara. Válka, na kterou se zapomíná. *Česká televize: ČT24* [online]. 2018, 26. 1. 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2357950-valka-na-kerou-se-zapomina-afghanistanu-hrozi-krvave-deleni-lide-jsou-zoufali-rika>

KUČERA, Tomáš, Potřebuje armáda vlastní hodnotový řád? Reflexe anglosaského diskurzu oboru civilně-vojenských vztahů, *Vojenské rozhledy*, 2011, roč. 20 (52), č. 1, s. 71–82, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz

LAŠTOVKOVÁ, Jitka, a Kateřina BERNARDOVÁ. Proč Afghánistán? Profesionalita, peníze, nebo ideály?, *Vojenské rozhledy*, 2014, roč. 23 (55), č. 4, s. 40-50, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on line), dostupné z www.vojenskerozhledy.cz.

NEROSTNÉ SUROVINY AFGHÁNISTÁNU. *Envi web* [online]. 2010, 4. 4. 2010 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/clanek/regeo/81149/nerostne-suroviny-afghanistanu>

NEŠPOR, Zdeněk, ed. *Sociologická encyklopedie* [online]. 2. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2017 [cit. 2019-02-02]. ISBN 978-80-733-0308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/>

OBRANNÁ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY [online]. 2017 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/Obrann___strategie_2017_-_CZ.pdf

ODBOR BIOLOGICKÉ OCHRANY - TĚCHONÍN. Armáda České Republiky: Sekce podpory [online]. 14. 5. 2018 [cit. 2018-06-17]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktur/generalni/podpora/avz/odbor-biologicke-ochrany--techonin-86980/>

QAZI, Abdullah. Afghanistan Online. Afghanistan Online [online]. 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <https://www.afghan-web.com/geography/>

ROZKAZ MINISTRA OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY: Slib a Kodex etiky vojáka z povolání a vojáka v aktivní záloze dobrovolné [online]. In: Praha: Ministerstvo obrany České Republiky, 2002, 18. prosince 2002, s. 3 [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: www.army.cz

SPOLEČNÉ OPERAČNÍ CENTRUM MINISTERSTVA OBRANY [online]. 4. 5. 2018 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/struktura/generalni-stab/spolecne-operacni-centrum/spolecne-operacni-centrum-mo-soc-mo-3755>

ÚSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY: hlava 2, článek 39 [online]. 1993 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/ustava-ceske-republiky/>

ZÁKON O OZBROJENÝCH SILÁCH: hlava 3., článek 9 [online]. 14. 9. 1999 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/id_0000_1000/172/1999-219-Zakon-o-ozbrojenych-silach.pdf

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V KÁBULU. Afghánistán: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. [Www.businessinfo.cz](http://www.businessinfo.cz): Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Praha: MZV, 2018 [cit. 2018-09-15]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/afghanistan-zakladni-charakteristika-teritoria-35140.html>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.   NARATIVNÍ PŘÍBĚH

Příloha II.   FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTACE

4.5 Účast ve vojenské zahraniční operaci v Afghánistánu jako narativní příběh: Mělo to smysl?

Kategorie

V tomto vyprávění bych rád popsal své vnitřní prožívání a hodnocení toho, čím jsem si před misemi, na misích a po misích prošel. Všechny tři mise jsem absolvoval na území Afghánistánu, každá však byla úplně jiná, s úplně jiným průběhem. Nutno dodat, že i samotný Afghánistán mezi lety 2009 až 2018, kdy jsem na misích byl, ušel kus cesty a nebyl stejný jako v misi předešlé.

Mise se vzájemně lišily charakterem plnění úkolu a v každé z nich jsem zastával jinou funkci. Na prvních dvou misích jsem byl součástí tzv. „bojových jednotek“, které plní svoje úkoly hlavně za bránou základny. Na poslední jsem byl na štábu jednotky a poskytoval bojovým jednotkám podporu.

Každá mise sebou přinášela prožitky, po kterých jsem přehodnocoval. A vlastně stále přehodnocuji, protože některé zážitky pro mě byly hodně silné a budou navždy mou součástí.

4.5.1 Příprava do mise jako narativní příběh: Z role otce rodiny „přerod“ do role profesionálního vojáka

Co se týče odborné přípravy, je vždy dlouhá a náročná. Nicméně musím uznat, že ve mně vždy vyvolala a upevnila pocit jistoty. Celý proces přípravy má za úkol vás jako vojáka jasně zaměřit na plnění úkolu a i já jsem to tak zpětně vnímal.

Samozřejmě příprava není jen o zajímavých kurzech, výcviku a velkém nadšení. Administrativní zatížení takové přípravy je obrovské a vše musí být náležitě zdokumentováno, na vše je několik desítek seznamů. Voják podepíše mnoho a mnoho listů, že prošel všemi možnými školeními. Štáb jednotky je zavalen ohromnou byrokratickou zátěží. V tomto si dovoluji malou kritiku armády. V některých věcech nařízených z vyšších míst spatřuji spíše alibismus, aby armáda byla krytá pro případ, když se vojákovi něco stane. Nejde tedy tolik o obsah daného školení, ale hlavně aby voják podepsal, že byl seznámen a byla udělána čárka u jeho jména v knize přítomnosti. Naštěstí takových věcí je minimum.

Profese

Pokud jde o rodinu a běžné rutinní věci, i zde je příprava nutná. Z hlediska organizačního se lze na odloučení relativně dobře připravit. Všechno doma opravíte, připravíte. U notáře jsem s manželkou sepsal plnou moc, aby za mě mohla řešit nenadálé situace. Já jsem například natočil celou řadu instruktážních videí např. jak nafoukat kolo, jak nastartovat sekačku, jak zapnout elektřinu a bojler po příjezdu na chatu atd. Před mojí druhou zahraniční operací byl asi největší problém v tom, že manželka, i když měla řidičský průkaz na auto, asi 15 let neřídila a měla k řízení veliký blok. Pomalou a trpělivou výukou řídit začala. Odlétal jsem tak s pocitem, že sebe i děti doveze kamkoli v pořádku.

Nicméně připravit svou rodinu a sebe na samotný odjezd po stránce psychické je daleko těžší. Zejména máte-li děti. Já jsem byl často i několik týdnů před odletem myšlenkami úplně jinde a musím přiznat, že donutit se někdy do rodinné interakce bylo opravdu těžké. Jste jako jedna osoba, ale zastáváte roli vojáka, manžela, otce, syna. A každá tato role si žádá svoji specifickou přípravu, tyto role se různě prolínají a nejde mezi nimi přepínat na písknutí.

Samozřejmě rodina chce být co nejvíce s vámi, což je pochopitelné, ale vy také potřebujete být chvíli sám se sebou a věci ve svém nitru promýšlet. Musel jsem v sobě najít vnitřní postoj k tomu, že můžu zemřít nebo být zmrzačený, dále k tomu, jestli jsem připravený vést své podřízené a mít za ně zodpovědnost, když to bude nutné, tak obstát v situacích, ke kterým jsem vycvičený. Najednou jako by byl člověk ke všemu o 100 % vnímavější. Vždycky, když jsem byl s rodinou a koukal na svoje kluky, tak jsem musel přemýšlet, zda to za to stojí odjet pryč a nevidět např. první synovy kroky nebo nejít se synem první den do první třídy. Zkrátka „promarnit“ nevratnou část jejich života. Až jednou budu rekapitulovat svůj životní příběh, nevím, jestli mě to nebude mrzet.

Spolu s těmito myšlenkami jsem také přemýšlel o tom, že už se nemusím vrátit. Ptal jsem se sám sebe, jestli nejsem příliš sobecký? Sobecký na to, že upřednostňuji práci před svými dětmi, svou rodinou, a může to stát život můj, ale také to může navždy ovlivnit jejich životy, když o mě přijdou.

Intenzita
emocí

Odpovědnost

Smrt

Prožíval jsem vždy velký vnitřní rozpor, na misky vah jsem kladl něco, co nešlo porovnávat. Říct, že nejedu, můžu vždycky, ale to bych nebyl já, abych couvnul, prostě jsem takto nějak nastaven. Možnost odříct účast misi je vždy na začátku, kdy jsem byl osloven, zda chci jet. Jakmile jsem ale kývl, tak už nemůžu couvnout. Vlastně ani nedokážu říct proč, asi hluboce zakořeněný smysl pro povinnost? Nebo to, že to nemůžete udělat kvůli kamarádům, spolubojovníkům, se kterými máte také velice provázané a silné vztahy?

Vnitřní konflikt

V podstatě nejpoužívanější větou mezi kolegy několik týdnů před odletem je: „Tak ať už tam jsme, ať už se nám to krátí“.

Úplně nejhorší jsou pocity a emoce u posledního loučení, kdy se snažíte to mít rychle za sebou, a na druhou stranu se vám od vašich blízkých vůbec nechce. Tato chvíle je emotivní a náročná. A poslední pohled na moji rodinu mě provázel pak celých 6 měsíců. Nejhorší loučení bylo do druhé mise, kdy už byly děti na světě, jako by mě od nich někdo odtrhával. Úplně mi svíralo srdce se na ně dívat naposledy. Přesně si pamatuji ještě dnes, v jaký moment jsem je opouštěl. U druhé mise to bylo v koupelně, kdy kluci se koupali a hráli si spolu, u poslední mise seděli u svých stolečků a chystali se na jídlo.

Rodina

Loučení

Těžké je loučení s manželkou, do které jakoby vdechujete při posledním objetí a polibku svou úlohu tady. Ani se nedokážu vžít do jejích pocitů, musí to být asi hrozný pocit prázdnoty, když ví, že půl roku je tady na vše sama bez opory a podpory a k tomu ještě strach o mě. Obdivuju jí za to, jak je statečná. Její úloha je nesmírně důležitá, musí udržet rozhořený pomyslný rodinný oheň, protože nevím, co bych dělal, kdybych se neměl kam vrátit. Čeho jsem se vždy obával, aby se někomu z rodiny, během toho, co budu pryč, nic nestalo, s tím nevím, jak bych se vyrovnal.

I loučení s rodiči je vždy těžké, jako byste v tu chvíli byli zase malým dítětem a oni ti velcí, kteří, kdyby mohli, tak vás nikam nepustí. Když jsem se loučil se svým tátou před odletem do první mise, plakal. Bylo to poprvé, kdy jsem ho viděl plakat, on takové emoce nedával vůbec najevo. Při poslední misi pro mě bylo náročné loučení s mým strýcem. Umíral na rakovinu a oba jsme věděli, že už se nikdy znovu nevidíme. Vzpomínali jsme spolu, jak jsem jako malý u nich trávil na vesnici prázdniny, a byl jsem rád, že mu můžu říct, jak pro mě byl

důležitý. Úplně mě dojímal jeho starost o to, abych se vrátil v pořádku živý a zdravý. Říkal: „Ať se na to vykašlu, že to za to nestojí“. Slyšet to od něj bylo těžké a znovu to ve mně vyvolávalo vnitřní rozpor. Raději jsem takové myšlenky zavrhl a nenechal je více vyplout na povrch. Jsem rád, že jsem mu mohl říct, jak ho mám rád, jak moc pro mne v dětství znamenal, a věděl jsem, že nade mnou bude držet ochrannou ruku, tak jako můj taťka, který zemřel několik let před ním na stejně zákeřnou nemoc. Odlétal jsem na začátku dubna, strýc zemřel v červenci.

Když už máte loučení za sebou a blížíte se k bráně kasáren, začnete potkávat své kolegy a první, co s nimi prohodíte: „Tak co loučení? Já brečel.“ Jen odpovím „já taky“ a jdu dál a mám pocit sounáležitosti s ostatními. Pak na sebe v práci začnu oblékat uniformu a zavírám za sebou skříň s pocitem, jaké to bude ji za půl roku znovu otevírat a brát si na sebe civil. Myšlenky na to, že se může stát, že už ji třeba nikdy otevírat nebudu, nechávám úplně stranou, někde vytěsněné.

Tím, jak si obléknu uniformu, už jako bych byl někdo jiný, všední starosti civilního života jako by se rozplývaly. Teď jsem někdo, kdo jede na půl roku do Afghánistánu, dlouho jsem se na to připravoval a teď musím vykročit vpřed. Asi nějak automaticky se aktivují vnitřní mechanismy, které jsem si připravoval ve svém nitru, a teď už není prostor na myšlenky, že se nevrátím, něco nezvládnu. Jsem připravený, a co neumím, to se naučím.

Profesionál

4.5.2 Průběh mise jako narativní příběh: Pokud nejde o život, nejde o nic

Ve chvíli, kdy přistane vládní speciál v Afghánistánu, vstupuje voják do úplně jiné reality, než na kterou byl zvyklý. Hlavně pro vojáky, pro které je to první mise, je vnímání rozdílů opravdu intenzivní.

Vzpomínám si na svou první misi, kdy jsem v září 2009 přiletěl na Bagram, a sotva jsem vylezl z klimatizovaného letadla, tak se do mě opřelo ostré sluníčko, teploty přes padesát stupňů a rozpálená letištní plocha. Okamžitě jsem pocítil suchý vzduch a na každých nádech jako bych vdechoval žiletky. Ve vzduchu není cítit žádná vlhkost jako u nás doma. Všude kolem rachot vojenských a dopravních letadel, vrtulníků atd. Spousta nových pachů, které

Začátek mise,
ohrožení
s panickým
strachem

jsem nedokázal nikam zařadit. Mozek mi pracoval na plné obrátky.

Hlava mi nebrala, jak je letecká základna Bagram obrovská, vidím ulice, domy, obchody, je jako město vsazené do pouště. Kolik je tady soustředěno síly?! Je to, jakoby někdo vzal tři naše armády a dopravil je sem.

V roce 2009, kdy jsem zde přistával poprvé, tak Bagram byl hlavní tranzitní místo. Bylo tady kolem 70 000 vojáků a nepočítaně civilních zaměstnanců. Na Bagramu jsem byl několik dní, než nás naložili do chinooku (vrtulník) a transportovali do Logaru. Hned, jak jsme přistáli, jsem si bral batoh. Najednou se rozezněl pro mě neznámý zvuk, byla to siréna. Rozhlédnu se kolem sebe a všichni někam utíkají. Vrtulník se začal rychle zvedat, a já za zvuku sirény běžel za někým a nevěděl kam. Po několika vteřinách jsme doběhli do betonového, opytlovaného domečku, byl to protiraketový kryt. Krčil jsem se v něm s několika Američany a hned mi začalo docházet, že právě probíhá raketový útok na základnu. Byly slyšet rány a z rozhovoru Američanů jsem pochopil, že asi někde dopadly rakety. Z tlampačů znělo „IDF IMPACT TAKE COVER“ (v překladu: nepřímá palba na základnu, kryjte se).

Vzpomínám si jak dnes, že jsem tam seděl a hlavou mi běželo: „tak tohle je doopravdy, to není zlý sen, co tady děláš?“ Pak šla z tlampače další hlášení, kterým jsem nerozuměl. Přibližně po 30 minutách se ozvalo „ALL CLEAR“. Všichni vylezli jako by nic. Já vylezl a byl jsem celý vyplašený, asi jsem čekal, že někdo přiběhne a začne mi gratulovat, že jsem přežil raketový útok, což se samozřejmě nestalo. Tohle se pak stalo úplně normální rutinou, jako když si ráno čistíte zuby, v ten den takové útoky byly ještě tři.

Naopak se pak dostanete do takové fáze, že už se vám do toho krytu ani nechce, protože víte, že se tam budete muset hodinu krčit, než proběhnou všechny procedury, jako dohledání místa dopadu rakety, sčítání lidí po vysílače atd. Tak se nejdřív v klidu obujete, obléknete, vezmete si stoličku, nějaké občerstvení a pak vyrazíte do krytu. Jen když to spadne někde hodně blízko, tak to i ty nejostřílenější na nic nečekají a hned běží do krytu. Prostě za ty měsíce neustálého ostřelování nějak otupíte.

Dále se učíte naslouchat spoustě nových zvuků. Například dopad rakety a výstřel z houfnice zní pro nezkušené ucho skoro stejně, protože oboje je rána a zatřese se s vámi celý domek. Takže jako

Profese

nováček po výstřelu houfnic, které ostřelovali nějaké pozice Talibánu, máte tendenci se dát na úprk do krytu, ale tím alespoň pobavíte ty staré (ty, které střídáte), kteří vám hned řeknou, ať se uklidníte, že to není ohrožení.

Pokud patříte k jednotce, která plní úkol za zdmi základny, tak na vás působí i další věci. Z těch nejzákladnějších je neustálá a všudypřítomná hrozba. Když jsem poprvé vyjížděl ze základny, měl jsem uvnitř sebe veliký strach. Na prvních propustkách, přes které jsme projížděli, jsem zavíral oči a čekal chvíli, kdy vybuchneme. Hrozbou venku je v podstatě kdokoli a cokoli. Kdykoli po vás mohou začít střílet, odpálit zakopané nálože, nebo provést sebevražedný útok.

Byly to pro mě úplně nové pocity strachu o svůj vlastní život. Nevím proč, ale před každou patrolou jsem si vytvořil svůj malý rituál. V duchu pomodlil za návrat svůj a ostatních na základnu ve zdraví a ať zvládnou všechny situace, které by mohly nastat, tak jak jsem vycvičený, a abych se zachoval tak, abych mohl pak obstát před svým svědomím.

Je zajímavé se zamyslet, proč jsem se začal modlit a vzhlížet k jakési vyšší spiritualitě a duchovnu, i když jsem to nikdy dřív nedělal. Asi šlo o pocit, že jisté věci nemám úplně ve svých rukách a vždycky mě to uklidnilo. Většina strachu díky tomu jako by zůstala na základně.

Jakmile základnu opustíte, působí na vás i kulturní prostředí a lidé. Na patrolách jsem prošel mnoho vesnic a projel hodně měst. Odlišnost obydlení, ve kterých zde lidé žijí, je obrovská. Slovo odlišná jsem použil záměrně, protože jsem se zkušeností musel k tomuto slovu dopracovat. Nevím proč, ale máme trochu tendence porovnávat kulturní odlišnosti. Jakmile něco není v našem standardu, jak jsme zvyklí, považujeme to za zaostalé či nevyspělé a je potřeba to přetvořit k našemu obrazu. Ale opak je pravdou.

Nejdříve jsem to tak viděl i já sám. Přišel jsem z první patroly a nechápal, že může někdo takto žít, tak zaostale. Ale zkušeností jsem došel k tomu, že je to jen odlišné. Časem si zvyknete na místní obydlení a dokonce se začnete orientovat i v tom, které je prosté, které si postavil někdo bohatší. Ve vesnici poznáte, který dům je mešita, protože ne každá mešita má minaret. Začnete se orientovat,

Smrt a
ochrana proti
panice; rituál
modlitby

Kultura
chráněné
země

který dům je škola či nějaký úřad, a čím více času zde strávíte, jako by se ty odlišnosti ztrácely. V domech se svítí nejčastěji svíčkami a petrolejovými lampami. I když elektrifikace už není doménou jen měst a rozšiřuje se i do vesnic, pro mnoho vesnic je to pořád nedostupný luxus. Mnohdy záleží, v jakých patrech politiky má někdo nějaké známé a také, jak je schopný pro svou vesnici, která může být tvořena jen několika rodinami či dokonce jen jednou rodinou, zajistit něco nadstandartního. Často když jsme procházeli vesnice, bylo vidět, ve které žil někdo, kdo byl např. ve vládě, protože taková vesnice měla elektřinu, vyasfaltovanou cestu atd. Jiné vesnice byly vděčné za to, že se tam za přispění České republiky dovezla nějaká materiální pomoc do školy, udělal se vrt na studnu, nebo se postavila budova na zpracování mléka atd. Účastnil jsem se mnoha slavnostních předávání takovýchto projektů a je to vždy pro vesnici a dané okolí velká sláva a událost.

Odlišná je kultura, prostředí a další okolnosti, ale vše ostatní je stejné. Jsou to lidé jako my a překvapivě řeší podobné problémy jako lidé u nás, jako například partnerské vztahy, děti, to, aby si vydělali peníze na obživu, studium atd.

Naproti tomu veliký rozdíl oproti naší kultuře je v opravdu silném postavení lidí důchodového věku, kteří se často pyšní respektem a moudrostí. Je normální, že staršínové bez problémů umravní třicetileté „floutky“ ve vesnici. Nedokážu si představit, že u mě ve městě bych zpohlavkoval dospívající, že je vidím kouřit, plivat na zem, nebo mluvit sprostě. Myslím, že takové chování by u nás nebylo absolutně respektováno, v našem pojetí jasně nastaveno, že se každý stará primárně o sebe, jinak má klapky na očích.

Obrovskou hodnotu má rodina, a to i široká, žijí pospolu v jasně dané hierarchii. Každodenní tempo a řád udává náboženství, které zasahuje do všeho a je se vším pevně svázáno. Při setkání s Afghánci vnímáte, jak velkou roli hrají hodnoty rodiny, stáří, skutečný zájem o toho druhého, tradice, i jakési hlubší duchovní hodnoty. Společnost je více pospolitá a stará se o sebe.

Paradoxně k výše popsanému, možná tím, že Afghánci jsou směsicí různých etnik, je u nich hodnota národa na poměrně nízké úrovni. Při společné práci s nimi na obnově jejich míst mi často chyběla euforie z toho budovat svou vlast Afghánistán. Obecně vzato, vlastenectví, jak jej vnímáme my, jsem moc silně nezažil, je takové

Kultura
chráněné
země

hodně rozmělněné.

Vypozoroval jsem také, že smrt je pro Afghánce vlastně normální. Možná proto se místní moc nezabývájí nějakou vzdálenější budoucností, raději vše vytěží z přítomných okamžiků. Mnohdy bych to ale mohl nazvat jako „po nás potopa“. Naučili se žít, tak aby přežili, možná bych to označil až bezcharakterně. Přes den je policistou a v noci pomáhá Talibánu. Když by nepomohl, nesl by důsledek jak on, tak i jeho rodina. V Afganistánu se místní teroristické buňky či mafie nikým moc nezabývájí, nejčastěji toho, kdo neuposlechne, rozstřílejí kalašnikovem. Vláda není dost silná na to, aby dokázala lidi, kteří by chtěli být čestní a poctiví, ochránit. Je to dost začarovaný kruh a po poslední misi už to vidím skoro beznadějně. Vnímám to tak, že většina lidí chce žít v míru a bez strachu o svůj život, ale otázka zní, jak to vlastně udělat? To nevím já a asi ani lidé na vyšších místech.

Samozřejmě úplně jiná je i role žen, které navenek působí, jako by k mužům vůbec nepatřily. Ale při několika sezeních s různými představiteli policie, se kterými jsem se více spřátelil, jsem pochopil, že uvnitř domu je často pánem právě žena, ona řídí chod rodiny. Nejčastěji je to žena nejstarší, ale produktivní. Opět je patrná úcta ke stáří a respekt. Ženy jsem venku potkával jen zahalené, nejčastěji do burky nebo nikábu, ve kterém byly vidět jen oči.

Místní obyvatelé jsou velice vnímaví vůči gestům a mimice, kterou používáte, musíte si proto dávat pozor, jak před nimi vystupujete, jakou rukou je zdravíte, jak si sednete u jednání atd.

Věcí, která je zcela mimo naši realitu a na kterou vás ani nejtvrdší výcvik nepřipraví, jsou situace, kdy po vás někdo začne střílet. Při výcviku se spoustu věcí dá nasimulovat, ale zvuk kalašnikovu a následné zvuky střel, které prolétají kolem vás, nikdo nenahraje. Pokud vám při výcviku někdo vytýkal, že se špatně kryjete, když je na vás imitovaná palba, tak věřte, že jakmile to začne „lítat“ kolem vás, jste schopni se během okamžiku zavrtat dva metry pod zem. V tu chvíli máte tak ostré smysly, vnímání času jakoby se změnilo. Před očima se mi zdálo všechno pomalejší, ale hlava vyhodnocovala spoustu věcí. Jakoby nebyla ve stejném časovém pásmu se zpomaleným dějem venku. V takových situacích oceníte náročný výcvik, bez něj by vás zastřelili. Výcvik vás naučil udělat přesně určité pudové fáze tak, aby se zvýšila vaše možnost přežití.

Bezvýchodnost
t v řešení
problémů
země

Smysl
vojenské mise
jako otázka

A už vůbec vás nic nepřipraví, když vás zasáhne smrt nebo těžká zranění vašich kamarádů, známých, podřízených. Najednou je to realita. Nejsme nesmrtelní, už se nás nedrží štěstí jako dopsud, kdy nás vypálené střely míjely o centimetry. Už se nestává to, že naše auto projede, a vybuchne místo nás jiné auto patřící spojencům. Stačí vteřina a sebevrah vezme životy několika z našich. Víte, že to může přijít, že se nemusíte vrátit, ale vždy, když to vyslovujete před odjezdem do mise, tak to zní jako klišé. Teď to klišé není. Už se všichni nevrátíme. Naplno mi to došlo, až když jsem viděl, jak rakve jely po nákladním pásu do letadla. Ještě před pár dny tu byli a najednou se vracejí domů v rakvi. Nikdo je svým způsobem nechtěl pustit, ale nikdo je ani nechtěl držet tady, v této zemi.

Smrt jako
realita

Bylo pro mě nějak vevnitř důležité vidět, že kdyby se mi něco stalo, tak, i když v rakvi, se dostanu rychle domů. V tu chvíli jsem si tuto zemi představoval jako chlad a domov jako teplo. Záviděl jsem těm, kteří přiletěli letadlem a zase odlítají domů, tam kde je klid a mír, hodnota již dávno zapomenutá. Doma vůbec nevíme, co máme, co nám to generace před námi vybojovaly a vydobily. Bereme to jako samozřejmost. Na mysl vám jdou i otázky o smyslu tady toho všeho. Víte, že v té nejzákladnější podstatě oni zbytečně nezemřeli, protože kdyby neudělali to, co měli, tak by zemřelo daleko více našich nebo zahraničních vojáků.

Smysl smrti ve
válce

Taková zkušenost vás donutí přehodnocovat i zdánlivě neotřesitelné. Nicméně i s takovouto situací se musíte umět vyrovnat a do jisté míry přestat pátrat po smysluplnosti svého úkolu, protože máte před sebou ještě několik měsíců a musíte svůj úkol dál zvládat.

Vrátím-li se k tomu, jak to v misi chodí, pak se dotknu pracovní rutiny. Samozřejmě záleží, jaký úkol v misi plníte a na jaké jste funkci, ale všeobecně je první měsíc velmi náročný. Po příletu absolvujete různá školení. Z důvodu malých ubytovacích kapacit jsou vojáci ubytováni na tranzitu (velká hala s kapacitou přibližně 300 lůžek). To trvá až do doby, než odrotují vaši předchůdci. Fasujete spoustu materiálu, učíte se novým pravidlům, poznáváte nové lidi, seznamujete se s infrastrukturou základny, a hlavně si přebíráte svůj úkol, jaký budete plnit, od svých předchůdců. Samozřejmě jste často konfrontován s tím, že kolegové, kteří jsou tam už půl roku, nemají tolik energie a vidí se doma, zatímco vy teprve pár dní a chcete všechno hned dělat nejlépe a precizně.

Profese

Rutina

Na začátku si také skoro každý projde střevními potížemi, někdy to zabere i měsíc na dietě a několik ztracených kilogramů, než se dáte zase do pořádku. Střevní potíže vracejí i několikrát.

Ze své zkušenosti mohu potvrdit, že po uplynutí cca šesti týdnů už se ve všem poměrně dobře orientujete a svoji práci začínáte zvládat bez úplného vypětí sil. Sem tam se začíná objevovat i čas pro sebe, který je v první fázi úplně minimální a slouží opravdu jenom k tomu, abyste jedli a spali. Plně se koncentrujete, protože vidina domova je daleko a v zaběhlé rutině ještě také nejste tak úplně ponořeni.

V polovině mise je to jen o rutině, ve které se musíte naučit žít. Váš život zaběhne do „jednoduchých kolejí“, neznáte nic jiného než práci, jídlo, hygienu, odpočinek. Když zbývá čas, tak si dojdete zacvičit, podíváte se na film a máte-li dostatek energie, tak se třeba v něčem vzděláváte.

Vnímám, že v tomto období se také viditelně projeví charakterové vlastnosti ostatních, které vám doposud byly skryté, a to jak kladné, tak ty záporné. Je to hodně o velké toleranci a je-li někdo sobec a nebere ohledy na ostatní, tak mu to dá kolektiv najevo. Nejcennější komoditou se opravdu stává soukromí. Je to až s úsměvem, ale jste rádi i za chvíli, když jdete na záchod a v prostoru toalet a umýváren nikdo není a vy máte třeba dvě minuty, kdy nikoho neslyšíte.

I když voláte přes sluchátka a šeptáte, tak dalších deset chlapů ví, co řešíte a co se doma děje, stejně tak jak to vím já o nich, prostě úplná ztráta soukromí. Někdy jsou to veselé záležitosti, nad kterými se s ostatními dobře pobavíte, někdy jsou to těžkosti, o kterých víte, že ten druhý prožívá. Nebo je nevíte, ale většinou to na něm poznáte. Možná v normální pracovní době se dá přetvařovat, ale v misi to nejde, tak se ukáže každý, jaký je.

Jednotka si vždy vytvoří nějakou svou „kulturu“, například jak slaví narozeniny, nebo druh humoru, aby mohli vojáci věci ventilovat. Na jedné z misí jsme vždy před výjezdem ven používali černý humor, který by se zdál pro lidi u nás doma opravdu hodně drsný. Např. jsme byli v hloučku a někdo říká, ať si nasadím škrtdla na nohy, že dneska to přijde atd.

Volný čas

Snad na každé misi mě překvapila hodnota kamarádství jako takového. I mezi vojáky, kteří si spolu něco prošli a dobře se znají, vás vždy někdo překvapí. Soužití takového počtu mužů na jednom místě je opravdu problematické a vojáci vůči sobě dokážou být enormně netolerantní. Po každé misi jsem přehodnocoval svůj vztah k některým kamarádům, buď jsem se s nimi přestal vídat, nebo jsem se naopak utvrdil, že pro takového kamaráda bych svůj život položil.

Zásadní pro mě byla možnost kontaktu s rodinou, v tom naštěstí nikdy nebyl problém. Máte-li čas a možnost, můžete domů zatelefonovat, zavolat přes Skype, nebo si napsat. To bylo pro můj klid hodně důležité. Rodině ani zdaleka neříkáte, co prožíváte, ani co vás čeká. Je to jednak kvůli utajení, ale hlavně aby si nedělali starosti. Nebudete říkat, že kousek vedle vás dopadla raketa, že zítra máte patrolu, na které jedete do nebezpečné oblasti, kde je pravděpodobnost incidentu veliká, a že máte strach. Při tom všem vidíte na webkameře, jak si hrají děti, chvíli si připadáte jako doma, pak vám ale dojde, že jste tak daleko. Někdy se mi stávalo, že manželka říkala, co zrovna řeší, já jsem v tu chvíli ale přemýšlel úplně o ničem jiném. I když jsem jí to neřekl, některé věci mi přišly jako úplně zbytečnosti. Pamatuji se, jak mi žena psala, že se něco vážného stalo, ať jí zavolám. Se strachem, že se něco stalo dětem, jsem běžel volat, a sdělila mi, že při couvání do garáže odřela celý bok auta a utrhla zrcátko. Když jsem zjistil, že se nic horšího nestalo, tak jsem jí skoro vynadal, že mi s takovou prkotinou nahání strach. V tu chvíli v mém vnímání světa to byla zcela zanedbatelná věc. Kdyby se to stalo a já byl doma a ne v Afghánistánu, tak bych jí asi nepochválil, ale všeobecně mě mise naučily, že pokud nejde o život, tak nejde o nic.

Samozřejmě v jejím vnímání světa to bylo důležité, v tom mém však vůbec. Na miskách vah v tu chvíli třeba stálo to, že po mě a po kamarádech včera stříleli.

Manželka mě zná a ví, že, když jsem v misi, tak o řadě věcí nemluví, proto se mě jen málokdy ptala, jak se mám. O to víc mě zaskočila její intuice, když jsem přijel z jedné patroly a měl jsem od ní vzkaz, jestli je všechno v pořádku a jsem v pohodě. Docela mě tím rozhodila, protože mi to nikdy nenapsala a já jsem přijel zrovna z patroly, na které jsem poprvé v životě zažil, když po nás někdo střílel a my museli palbu opřítovat.

Kamarádství

Rodina doma

Válečná realita

Hodnota
života!

4.5.3 Návrat z mise jako narativní příběh: zkušenost kontrastu mezi válkou a mírem

Ten pocit, kdy letadlo přistává na letišti v Kbelích, není euforický, ale takový uklidňující, jako byste po půl roce měli zase nějakou jistotu, pevnou půdu pod nohama. Konečně na vás přijde řada, vystupujete z letadla a můžete se poprvé po dlouhé době nadechnout vzduchu. Ten moment svobody jste několik měsíců nezažili. Ta vlhkost ve vzduchu je tak osvěžující.

Po přivírání na letišti a odbavení pokračujeme s ostatními na výstupní kontrolu do Těchonína. Tady si neodpustím určitou kritiku celé této závěrečné procedury. Upřímně řečeno, nevidím žádný smysl v několikahodinové cestě z Prahy do Orlických hor, kde se zdržíme jen několik málo hodin. O to víc, když je v Praze daleko lépe vybavená vojenská nemocnice, která má bezesporu jedno z nejmodernějších infekčních oddělení v republice. Ani karanténa specifických infekčních onemocnění, kterými jsme se mohli v Afghánistánu nakazit, nepřipadá v úvahu, protože výsledky vyšetření se dozvídáte až cca po týdnů a tou dobou už jste stejně doma.

Co se týče výstupního psychologického vyšetření, tak smutnou pravdou je, že i kdyby voják zažil sebevětší traumata, psycholog zde se o nich nedozví nic. Až nyní, po poslední misi, jsem tři měsíce po návratu zažil doplňkové psychologické vyšetření na projevy posttraumatického stresu. Takový trend vidím kladně, snad to nebyla jen ojedinělá záležitost.

Shrnu-li, s výjimkou poslední mise, jsem nezažil, že by kromě tohoto výstupního vyšetření s námi vojáky ještě někdo nějak pracoval, třeba z psychologické služby. Z mého pohledu je celá tato závěrečná procedura jakýsi alibismus, aby se udělala čárka, že vojákům byla poskytnuta péče a aby se vykazala činnost v zařízení, které jistě nebylo levné a které má sloužit k úplně jinému účelu.

Druhý den po příletu v dopoledních hodinách nasedáte v Těchoníně do autobusu a ten nabírá směr vašeho domovského útvaru. Tak jako cestu z letiště, tak i tuto cestu koukáte z okna a nemůžete se vynadívat na věci, jako jsou normální domy, infrastruktura, nezahalené ženy, lidi v civilu, auta, která jezdí podle pravidel a ne

Kritičnost

Intenzita
emocí

jak se kterému zachce, a mnoho dalších drobností, které si uvědomujete, že vám chyběly a docházejí vám až teď.

Vzpomínám na jeden z návratů z mise. Po příjezdu na útvar přicházím do své kanceláře a otevírám skříňku, kterou jsem před půl rokem zavíral. Civil je přesně tam, kam jsem ho dával. Akorát, když jsem odlétal, tak bylo teplo a nepršelo a teď je venku poměrně sychravo, budu muset domů zvládnout dojít v tom oblečení, ve kterém jsem před půl rokem přišel. Obléknu civil a kalhoty jsou mi nějak velké, musím si vzít pásek z vojenských kalhot. Hlavní rozdíl cítím, až když si obuju boty, jsou lehké, úplně jinak sedí na noze než kanady.

Zabalím si ty nejnnutnější věci a odcházím. Klukům, co potkám, jen řeknu „zdar“ a bez nějakých velkých loučení se každý rozcházíme svým směrem. Vycházím z kasáren, jdu po ulici a pozoruji okolí. Trochu mi to ještě nedochází, ještě včera jsem byl v Afghánistánu a teď tady jdu v civilu jako úplně někdo anonymní, jako bych nikde nebyl. Potkávám lidi, kteří se někam ženou, mají dost vody, jídla, jsou hezky oblečení, nikdo je neokrádá, jsou čistí a celkově se nemusejí nějak bát o svůj život.

I já se cítím bezpečně, jsem uvolněný, protože to, že po mě někdo bude střílet, odpálí se nějaký sebevrah či poletí nějaká raketa, to tady neexistuje. I když se cítím bezpečně, tak přesto se cítím jinak, tloučou se ve mně ty dva světy. Ten, který byl včera a ten který je dnes. A chvíli si připouštím, že jsem nejistý z toho, že u sebe nemám zbraň a že mě míjejí cizí lidé, které nikdo před tím neprohledal, jestli na sobě nemají výbušninu. Přistihnu se, že sleduju různé detaily, tak jako v Afghánistánu na patrole, a snažím se identifikovat nějakou hrozbu. Vzápětí mi však hned dochází, že tady nic nehrozí.

Přicházím domů a tam ještě nikdo není, manželka mi psala, že šla vyzvednout staršího syna ze školky. Mám čas se v klidu rozkoukat a usadit se a být ještě chvíli sám se sebou. Za chvíli slyším, že už přicházejí. Jsou to úžasné pocity vidět je zase po takové době. Se starším synem se objímám a vítám. Mladší syn se schovává za manželku, tak ho jen pozdravím a netlačím na něj, když jsem odjížděl, tak mu bylo 8 měsíců. Na něm hlavně vidím, jak vyrostl, jak umí chodit a další věci, které mi problesknou hlavou, a já nemohl být jejich součástí. Na konec se objímám s manželkou.

Zkušenost
kontrastu -
dostatek

Svět

Rodina

Intenzita
emocí

Po prvním vítání nás každého čeká tzv. přivýkací období, jak rodinu, tak mě. Každý za ten půl rok prošel kus cesty a asi nikdo není stejný. Doma fungoval zaběhlý systém a mně v misi také. Teď se ty dva systémy musí zase nějak začít prolínat.

Od kontrastu
k prolínání

Ze zkušeností z druhé mise vím, že to chce na nic netlačit, neměnit zaběhlé rytmy okamžitě, ono si to časem začne sedat. Po druhé misi jsem chtěl všechen ztracený čas dohnat a udělal jsem tu chybu, že jsem byl s rodinou až moc. Starší syn, který v té době chodil do školky, v ní dva měsíce nebyl. Byli jsme pořád někde na výletech, dovolených atd. Až posléze se ukázalo, že reintegrace syna do školky nebyla jednoduchá, těžko navazoval přerušené vztahy. Poměrně dlouho dobu jsme s ním jezdili k etopedovi, který nám s jeho traumatickou zkušeností pomáhal. Proto se mi lépe osvědčilo být s rodinou, ale neměnit hned zaběhlý řád.

Rodina

Návrat do pracovního procesu je pro vojáka poměrně těžkým úkolem. Tento trend pozoruji i sám u sebe. Domnívám se, že to v mém případě bude i průběhem samotné poslední mise. Musím v sobě vstřebat, že tento konkrétní typ mise pro mě neměl žádný smysl. Veškerá práce, kterou jsme vykonali při misi v roce 2015, jakoby nikdy nebyla, vše bylo ztraceno. Věděl jsem to už po několika málo týdnech, ale bylo mojí povinností jí dokončit. O to víc pro mě bylo těžké vstřebat smrt kluků z naší jednotky a těžké zranění mého kamaráda.

Další věc, která mě zasáhla, byly mezilidské vztahy, které na poslední misi panovaly. Nestačil jsem se po příchodu do práce divit, kolik různých pomluv a teorií o průběhu mise v Čechách běželo. Bezprostředně po přiletu zřídil velitel jednotky, ze které pocházeli padlí vojáci, pietní místo z věcí dovezených z Afghánistánu. Jednalo se o fotky, kondolence a pamětní mince od spojenců a představitelů naší vlády, které spontánně dávali k fotkám padlých kluků. Pietní místo jsem si vyfotil. Po dvou měsících, když jsme pietní místo upravovali, protože měli přijet rodiče jednoho z padlých vojáků, si vojáci všimli, že jedna mince chybí. Porovnal jsem aktuální stav s fotkou a zjistil, že chybí celkem čtyři. Nedokázal jsem to vůbec pochopit, až mi to vehnalo slzy do očí. Ne zlosti, ale lítosti nad tím, s jakými vojáky sloužím. A i když to provedli vojáci noví, kteří je dobře neznali, tak toto je věc, která mě citelně zasáhla. Moje hodnotové nastavení mi nedává vstřebat a pochopit, že je mezi námi někdo, kdo i když kluky neznal, tak je schopen pod jejich

Intenzita
emocí

Bezcharaktern
ost

fotkami ukrást pamětní mince, které jim dali spojenci na jejich poslední cestu a na rozloučenou. Dali jim je, protože si vážili jejich oběti a služby.

Další střípek, který po svém návratu do běžné rutiny vnímám, je opět vysoké výcvikové tempo a nekoncepčnost přípravy. Místo toho, abychom měli rok na konsolidaci a stmelení jednotky, tedy těch, kteří se vrátili z mise, s těmi, co na misi nebyli, jsou před nás stavěny další náročné úkoly pod obrovským tlakem. Do toho kamarádi a kolegové, kteří byli vždy tahouny, začali chodit, že chtějí odejít na jiné útvary, a tak srdcařů ubývá.

Po poslední misi sám sebe vidím pracovně rozpolceného. Poprvé pochybuji o svojí službě v armádě, pozoruji u sebe kritičnost systému, který je u mé jednotky nastaven. Pozoruji velkou přetíženost bojových jednotek. Kvantita výcviku vyhrává nad kvalitou, rekrutační oddělení sice plní tabulky novými vojáky, ale nemáme kapacitu z nich udělat fungující kolektiv, který to nebude brát jen čistě jako zaměstnání, ale i trochu jako poslání.

Je to pro mě těžké přiznat, ale prožívám krizi jedné ze svých vždy stabilních a hlavních hodnot jakou je práce v armádě. Jsem člověk, který věci promýšlí a nedělá unáhlené závěry. Cítím ale, že potřebuji změnu, nejsem z těch, kteří se spokojí jen s výplatou jako hlavní motivací.

Mise mi ukázaly, že je pro mě na prvním místě rodina, čas s ní je pro mě zásadní. Dále mě mise naučila být vděčný za život, který mám. Mám na mysli dar života jako takového, uteče jako mávnutím proutku, nebo se vždy může stát cokoli a vše je jinak. Naučila mě, že jsem sám před sebou obstál, pokud přede mě bylo něco postaveno, tak jsem sám sebe nezklamal. Na to jsem uvnitř sebe hrdý a jednou, až budu rekapitulovat svůj životní příběh, tak to bude věc, které nebudu litovat. Možná budu litovat toho, co mi vzala, ale ne toho, co tam přede mne bylo postaveno a toho jak jsem to zvládl.

Ubývá
„srdcařů“

Kritika
systému

Profese x
poslání

Krise smyslu

Rodina

Život

Dobré
svědomí

Příloha II. FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTACE

Pohled na Afghánistán z letadla, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánistán – všude kolem hory, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánistán – pohled z vrtulníku, zdroj: soukromý archiv autora práce

Prašná bouře, zdroj: soukromý archiv autora práce

Hřbitov, zdroj: soukromý archiv autora práce

Vinice – v pozadí stromy moruší, zdroj: soukromý archiv autora práce

Stany kočovných kmenů, zdroj: soukromý archiv autora práce

Stavba mešity, zdroj: soukromý archiv autora práce

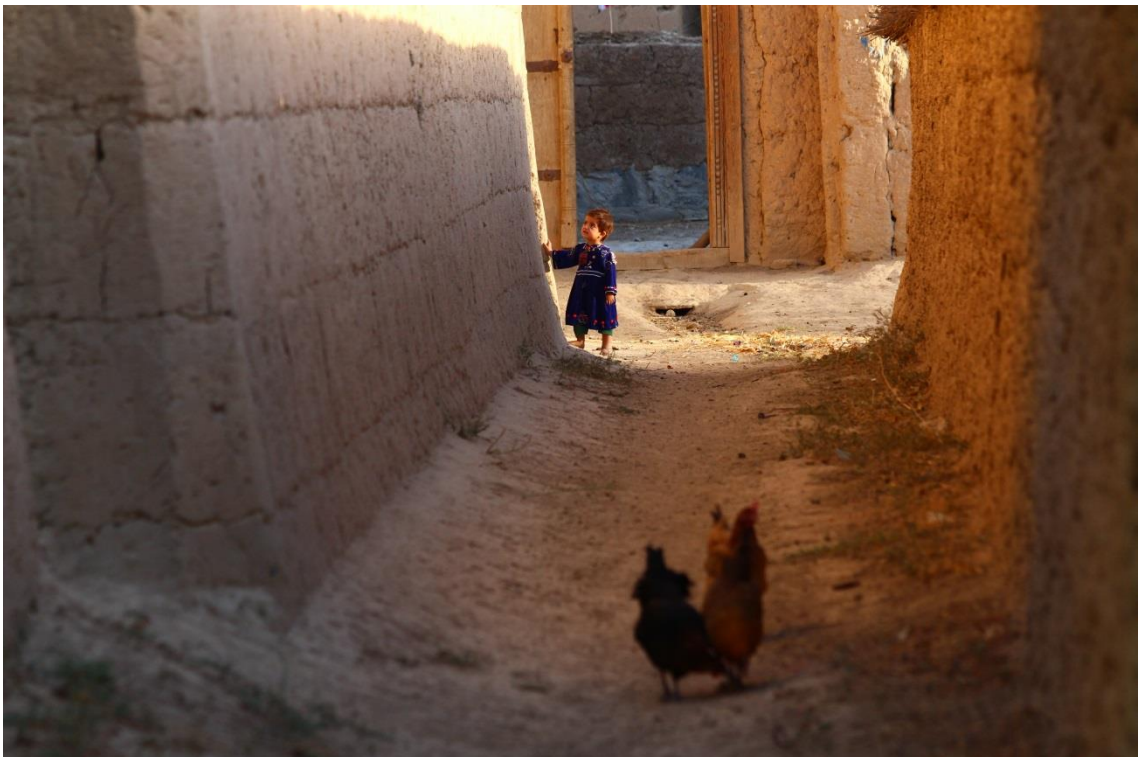
Afghánské ženy, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánské děti, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánské děti, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánské dítě, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánské děti, zdroj: soukromý archiv autora práce

Průjezd vesnicí, zdroj: soukromý archiv autora práce

Ve vesnici, zdroj: soukromý archiv autora práce

Studna s pitnou vodou, zdroj: soukromý archiv autora práce

Hliněná budova s vlajkou je policejní stanice a za ní škola, zdroj: soukromý archiv autora práce

Tržnice, zdroj: soukromý archiv autora práce

Průjezd vesnicí - vpravo řeznictví a obchod s potravinami, zdroj: soukromý archiv autora práce

Prodavač ptáků, zdroj: soukromý archiv autora práce

Zmrzlinář, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afgánec chytající drobné ptáky na střeše domu, zdroj: soukromý archiv autora práce

Zemědělec, zdroj: soukromý archiv autora práce

Práce na poli, zdroj: soukromý archiv autora práce

Sušení drobného ovoce, zdroj: soukromý archiv autora práce

Sušení trusu na topení, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánští vojáci, zdroj: soukromý archiv autora práce

Afghánský voják, který si přezdíval Rambo, zdroj: soukromý archiv autora práce

Příslušníci afghánské policie, zdroj: soukromý archiv autora práce

Česká vlajka na anténě vojenského vozidla, zdroj: soukromý archiv autora práce

Patrola se vzdušnou podporou, zdroj: soukromý archiv autora práce

Na patrolle, zdroj: soukromý archiv autora práce

Na patrole, zdroj: soukromý archiv autora práce

Voják dává plechovku Spritu afghánskému dítěti, zdroj: soukromý archiv autora práce

Voják na patrole, zdroj: soukromý archiv autora práce

Vojenské vozidlo, zdroj: soukromý archiv autora práce

Pohled vojáka, zdroj: soukromý archiv autora práce

Pohled na svět kolem z věže vojenského vozidla, zdroj: soukromý archiv autora práce

Pohled z kabiny vojenského vozidla, zdroj: soukromý archiv autora práce

Vyzvednutí vrtulníkem z předsunuté základny, zdroj: soukromý archiv autora práce

Pohled z vrtulníku na aero mobilní patrole, zdroj: soukromý archiv autora práce

Na konci mise – pohled k nezaplacení, zdroj: soukromý archiv autora práce

ABSTRAKT

NĚMEC, Jaroslav. *Hodnotový žebříček českého vojáka a jeho změny v souvislosti s působením na misích v Afghánistánu*. České Budějovice, 2019. Bakalářská. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Teologická fakulta Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.

Klíčová slova: hodnoty, voják, armáda, zahraniční mise, Afghánistán.

Tato bakalářská práce se zabývá tématem hodnotového žebříčku vojáka působícího v zahraniční operaci v Afghánistánu.

Práce se v teoretické části věnuje kontextu zahraničních operací v Afghánistánu. Stěžejní kapitola je zaměřena na vyjasnění pojmu „hodnota“ a detailu toho, jaké hodnoty jsou důležité v české společnosti, potažmo u samotného vojáka. Praktická část obsahuje narativní příběh vojáka, který se účastnil vojenských operací v Afghánistánu, a jeho rozbor pomocí interpretativní fenomenologické analýzy.

Práce přináší sondu do prožívání vojáka AČR v souvislosti s jeho účastí v zahraničí. Snaží se podat svědectví o tom, co mohl voják nasazený v zahraniční operaci prožívat a jak velký a silný vliv to na něj a jeho hodnotový žebříček mělo.

ABSTRACT

Czech soldier value system and its changes in connection with the participation in missions in Afghanistan.

Key words: values, soldier, army, system of values, Afghanistan.

This bachelor thesis deals with the topic of the value system of soldier operating in foreign operation in Afghanistan.

The theoretical part deals with the overall context of foreign operations in Afghanistan. The main chapter is focused on clarifying the definition of "the values" and elaborates in detail what values are important in the Czech society, respectively for the soldier himself. The practical part contains a narrative story of a soldier who participated in military operations in Afghanistan, and its exploration using interpretative phenomenological analysis.

The work brings a probe into the experience of the ACR soldier in connection with his participation abroad. It tries to give testimony about what a soldier deployed in foreign operations facing and how strong he influence on him and his values system this experience had.